פילע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע — זעה 16 זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 233 | Łódź, Piątek 9 października 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ״ח תשרי תרצ״ב | № 233

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאך איך בעקאנט דעם ג׳ פובליקום און מיינער ג׳ קונדשאפט, אז איך האב ערעפענט

אנ׳ערשטקלאסיגען מאָדערן-איינגעאָרדענטען **פעלץ-ווארען-געשעפט**

פיעטריקאווער 21, פראנט, 1-טען שטאק, טעל. 240-61

און בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע **פעלץ-ווארען** צו קאנקורענץ-פרייזען — רעיעלע בעהאנדלונג. דאס בעזוכען מיין געשעפט איז אהן קויפס-צוואנג.

בעמערקונג: ס׳ווערען אנגענומען זעמטליכע בעשטעלונגען פון אנפערטיגען סחורות, ווי אויך פערש׳דענע קירזשנער- און שניידער-ארבייט אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען

I. SZWARCMAN, Łódź, Piotrkowska 21

Telefon 240-61, front, I-sze piętro.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז מיטוואך, דעם 7-טען אקטאבער 1931 געשטארבען אין וויען אין בליהענדען עלטער פון 32 יאהר מיין ליבע פרוי, מוטער, שוועסטער און שווענערין

נ״ע טויבע ראזענקאפף

(געבוירענע פלאצקי)

געוואוינט פיעטריקאווער 28.

די לויה קומט פאר אין וויען, היינט, פרייטאג, דעם 9-טען אקטאבער 1931, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע **מאן, טאכטער און פאמיליע.**

כשר — **בעקאנטמאכונג** — כשר

דער פריש רעמאנטירטער און פערגרעסערטער

באר „Carlton"

22 שענקעוויטשא 22 טעל. 140-10

מאכט בעקאנט, אז ס׳ווערען ארויסגעגעבען טעגליך פרישע געשמאקהאפטע

מיטאגען פון פערשידענע פליישען און געפליגעל פון 4 גענג 2 זל. פון 5 גענג 2.50 זל.

אווענדברויטען מיט צוגעגליכע פרייזען. — הייסע שפייזען צו יעדער צייט. — סאלידע בעדינונג. — ביטע אונז צו בעזוכען.

בעמערקונג: היינט, פרייטאג, וועלען פון מיר עסען אוונדברויט **HARRY LIEDTKE, KLEIN ROGGE** מיט דער גאנצער טרופע. ביטע זיך צו פערזעהען מיט טישלעך.

מיט אכטונג באר „CARLTON"

F-ma F. Futerman

(Właść. B-cia FUTERMAN)

PIOTRKOWSKA 28, tel. 129-21

דערמיט האבען מיר דעם כבוד צו עמפפעהלען דער ג. קונדשאפט צום איצטיגען סעזאן א רייכען אויסוואהל פון די מאדערנסטע און לעצטע נייהייטען פון: **דעקאראציאנס-שטאפן, טיש-בעט-דעקן, גארדינען, קאצען, צעראטעס, פארטיערען, פלוש-דעקען, ריינע-פלעדען,** פערשידענע **לינאלעאומס** ווי אויך **האנד-דיוואנעס**

אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען, / רעיעלע בעהאנדלונג הורט און דעטייל / געדענקט די אדרעס פיעטריקאווער 28

בית הכנסת

„אהל יעקב"

גדאנסקא 18

מחר בשבת

פ׳ בראשית, שבת מברכים

אחר קריאת התורה

הטפה

בעקאנטמאכונג.

דער יודישער פליישער-פעראיין פיעטריקאווער 24 מאָדערט אויף אלע מיטגלידער און נישט-מיטגלידער צו קומען זונטאג, ד. 11-טען אקטאבער ד. י. 5 א זייגער נאכמיטאג אין פעראיינס-לאקאל אויף א וויכטיגע

פעראיין-בעראטונג

אויף וועלכער עס וועלען בעהאנדעלט ווערען זעהר דרינגענדע פראגען. אלע מוזען קומען

די פערוואלטונג.

0889

צו פערמיטען

אויף פיעטריק 17 — 2 האנדעלס-לאקאלען

1) 9.90 מעטער × 4 מעטער

2) 14 מעטער × 5.50 מעטער

צו ערקונדיגען אויף דער שטעלע אין ה׳ יז. אדמ ניסנר.

הרינו משתתפים בצערו הגדול של חבר נשיאות הועד שלנו

מר יצחק איזרעליט למות עליו

אביו נ.ע.

בעבודתו המסורה לטובת עמנו ומוסדנו ימצא תנחומין!

הועד

של החברה „בית-המחסה לילדים עברים והחוה בהלנובק״ וסניפיו.

אונזער טייערען פריינד ח׳ איטשע בירנבוים צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכער פרוי

הינדע נ״ע

וועלכע איז געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 32 יאהר דעם 25 אויגוסט 1931 דריקען מיר אויס אונזער איניגסטען מיטגעפיהל מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

מיר דריקען גלייכצייטיג אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע פיעטריקאווסקי אין אמעריקא.

קאלעגען:

אבראם הלושקאווסקי און פאמיליע

יענקל ווינגראדאוויטש און פאמיליע

אבראם וואלבערג און פאמיליע

הלל ווידזשינסקי און פאמיליע

בעריש ווידזשינסקי און פאמיליע.

0889

העלפֿט דערציהען אגעזונדען יודישען דור
קויפֿט די אפּצייכנונגען פֿון „הכח"!

די הנהלה פֿון די 7-קלאַסיגע שולען
האַצענעלזאָן-נחומאָב
איז מודיע דאָס פֿון נייעם שול-יאָר אָן, ד. ה. פֿון 1/9 1931 (י"ט אלול)
ווערען די שולען רעאָרגאַניזירט און ס'קומען פֿאָר פֿאָלגענדע ענדערונגען:

7-קלאַסיגע שולע אויף דער נאַד-לודקא 8. טעלעפֿאָן 177-01 (צווישען נאַווראָטסקאַ און וסכאָדניאַ) ווערד געענדערט אויף א
מ ע נ ע ר - ש ו ל ע
און נעמט אָן אין אַלע קלאַסען (אָדז.) נור אינגלעך פֿון 5½ ביז 15 יאָהר.

פֿאַר די אינגלעך פֿון אָרטאָדאָקסישע עלטערן עגזיסטירט
א רעליגיעזער-חדר
וואו ס'ווערד געלערנט דורך די בעסטע מלמדים גרינדליך
חומש, רש"י, פּסוק, גמרא ותוספות
אין חדר ווערען אנגענומען אינגלעך פֿון 4 ביז 15 יאָה".

אין די פֿרעבעל-שולע (שפּיל-שולע) און אין ערשטען אָדזיאַל קענען אויך איינס. ווערען מיידלעך פֿון 3—7 יאָהר

7-קלאַסיגע שולע אויף דער פּאָמאָרסקאַ 20. טעלעפֿאָן 183-40 ס'הערען אין דעם פֿאַרגרעסערטען לאָקאַל געעפֿענט די קלאַסען A. B. C. I. II. III. IV. (אָדזיאַלען I ביז VII)
פֿיר קנאַבען און מעדכען
אין שול צוזאַמען-עלטער פֿון 7—15 יאָהר

א ספּעציעלער פֿאָרבערייטונגס-קלאַס פֿיר ענטוויקעלטע קינדער פֿון 5½ ביז 7 יאָהר

ביי דער שולע עגז. א מוסטערהאַפֿטע **פֿרעבעל-שולע** (שפּיל-שולע) פֿיר קינדער אָהן אונטערשיד פֿון ענטוויקלונג פֿון 3½ ביז 7 יאָהר
די פֿרעבעל-שולע ווערד געפֿיהרט אין דער פּוילישער אונטעררכטס-שפּראַך מיטן סיסטעם פֿון פֿרעבעל. מאָנטעסאָרי מיט מוזיק און ריטמיק

פֿיר פֿיזיש שוואַכע קינדער ווי אויך פֿיר אזוי בעמיטעלטע עגזיסטירט א נאַכמיטאָג-שולע ביז 50% ביליגער. נאָכמיטאָג פֿרעבעל-שולע.

וויכטיגע בעמערקונגען!
1) די 7-קלאַסיגע שולע און רעליגיעזער חדר אויף דער נאַד-לודקא 8 (ביי נאַוואָטיסקאַ) איז די געוואונשענע אינסטאַלט פֿיר די עלטערן, וועלכע בלאָנדושען צווישענצוויי וועלטען און זוכען צו פֿאַריניגען די מאָדערנע וועלטליכע בילדונג אין ערציהונג מיט'ן אידישען רעליגיעזען חדר ד. ה. לימודי קודש מיט למודי חול.
2) די שולע ערלעדיגט פֿאַר די עלטערן דאָס איבערטראָגען די קינדער פֿון אַנדערע שולען, ווי אויך אַלע פֿאָרמאַליטעטען לגבי דער שול-מאַכט (ויזע און אַנדערע הצעוועניעס).
די קאַנצעלאַריע פֿון דער שולע אויף פּאָמאָרסקאַ 20 איז אָפֿען פֿון 5 ביז 8 אָוו.
" " " " " " נאַדלודקא 8 " 12 ביז 2 נ"מ

אכטונג!
די בעוואוסטע און לאַנג-עקזיסטירענדע פֿירמע
J. FUTERMAN
Łódź, Piotrkowska 54, tel. 106-54
מאַכט בעקאַנט, דאָס זי בעזיצט און עמפּפֿעהלט דער געעהרטער קונדשאַפֿט צו די פֿאַרשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען אויסוואַהל פֿון אַלערליי מאָדערנסטע לעצטע נייהייטען פֿון:

דיוואַנעס	טיש-בעט-דעקען טעבעל-איבערצוג
באַדניקעס נאַרזשוטען	דעקאָראַציע-שטאָפֿען
גאַרדינען קאָצען	צעראַטען
פּאַרטיערן רייזע-פּלעדען	ליגאָלעאום

אַלעס צו אויסערסט ביליגע פּרייזען און רעעלע באַהאַנדלונג.
54 — בעמערקונג: פֿערטערעטונג פֿון די בעסטע ביעלסקער האַנד-דיוואַנען. — 54
הורט! דעטייל!

די לייטונג פֿון דער 7-קל. שולע
פֿון א. עדעלשטיין, 9 סאַלנאַ 9
מאַכט בעקאַנט, אז עס ווערען אָנגענומען שילער פֿון 7 ביז 14 יאָה" אין אַלע קלאַסען אויף דעם יאָהר 1931/32, יעדען טאָג פֿון 9 פֿריה ביז 1 מיטאָג און פֿון 3—6 נאָכמיטאָג.
אין דער שולע ווערט געלערנט, א חוץ די וועלטליכע בילדונג, עברי, חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, דינים און גמרא מיט תוספות דורך די בעסטע לעהרער און מלמדים.
די ערציהונג איז א שטרענג רעליגיעזע. נאָכ'ן פֿערלאַנג פֿון די עלטערן ווערען די שילער פֿאָרגעבריים אין אַלע יודישע גימנאַזיעס.
אין פֿאָרבערייטונגס-קלאַס ווערען אָנגענומען שילער פֿון 5 יאָהר אָהן פֿאָרקענטניש. אַלע פֿאָרמאַליטעטען לגבי דער שול-מאַכט: רויטע צעטלען איבערטראָגען קינדער פֿון אַנדערע שולען ערלעדיגט די שולע.
לייטער פֿון דער שולע י. עדעלשטיין.

פֿאַר מאַגענליידנדע
ראַבאַרבער-וויין, פּיפּסין-וויין
אין פּרימאַ קוואַליטעט
צו בעקומען אין דער ווייןהאַנדלונג פֿון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

Dr. A. S. TENENBAUM
Piotrkowka 109
Tel. 220-25
צוריקגעקומען

מזל - טוב! א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געליבט אייניקעל
פֿרל. **העלאַ מילשטיין**
צו איהרע תנאים
מיט ה' **יעקב לייב**
זאָל אייער לעבענסוועג מיט רויזען בעצירט זיין
זיידע נחמיה און באָבע ביילע יוטע
מילשטיין.

Z intencji zaręczyn ukochanej siostry mojej
p. **Heli Milsztajnówny**
z p. **Kubą Lajb**
życzy wiele s z c z ę ś i a i świetnej przyszłości.
Benek Milsztajn z Rodziną.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון
ה' **יעקב לייב**
מיט פֿרל. **הן'טשע מילשטיין**
גראַטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק
יהיאל מאיר מינץ און פֿרוי.

Z intencji Zaręczyn
p. **Heli Milsztajnówny**
z p. **Kubą Lajbem**
zasyła najserdeczniejsze życznia
A. Rafałowicz.

א הערציגען מזל טוב ווינשען מיר אייך ה' **לאַנדענבערג** צום געבורט פֿון אייער **טעכטער'ל.**
די אָנגעשטעלטע פֿון דישקינ'ס וואַרשט-געשעפֿט קאָנסטאַנטינער 20

מזל - טוב
צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבע קוזינקע
פֿרל. **רחל ניידאַט** (זדונסקא-וואָלאַ)
מיט אונזער נעפֿע
ה' **אברהם בלאַהשטיין** (לאָדז)
גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק און צופֿרידענהייט.
טוביה זוליצקי און פֿרוי, פּאַביאַניץ.

הענטוועקע.-פֿאַריין אין דער פּוילישער רעפּובליק אפּטיילונג אין לאָדז, וואָלטשאַנסקע 19. סעקציע לוין-וועבער.
אכטונג, לוין-וועבער!
מאָרגען, שבת, 3 נאָכמיטאָג קומט פֿאָר אין זאַל „קולטור-ליגע" בושצינער 23
אַ גרויסע
פֿערזאַמלונג
פֿון אַלע לוין-וועבער אין לאָדז א. ט. אַ.:
„די לאַגע אין פֿאַך". די פֿערוואַלטונג.

Dr. med. N. ROZEN
צאָהן-כירורג צאָהן, קיפֿער, דזיאַנסלעס, גימען- און צונג-קראַנקהייטען רענטגענדיאַגנאַסטיק.
Andrzeja 7, tel. 216-57
פֿון 3—7 נאָכמ.

7-קל. מענער-שולע z PR. SZKÓŁ PAŃSTWOWYCH פֿון
ש. שולדענריין
29 פֿאַלודניאַוואַ 29
עס גן-ילדים איז די געוואונשענע שולע פֿאַר קינדער, וואָס די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאַמען מיט וועלטליכע בילדונג אויך
א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג
און גרינדליכע לעהרע אין תנ"ך, העבּרעאיש ווי אויך אין תלמוד דאָס לעהר-פּערסאָנאַל בעשטעהט פֿון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפֿטען
אין פֿאָרבערייטונגס-קלאַס ווערען אָנגענומען שילער פֿון 5 און א האַלב יאָהר אָהן שום קענטניש.
איינשרייבונגען טעגליך אין אַלע קלאַסען פֿון 9—2 און פֿון 4-6 נ"מ.

קויפֿט נור ביי דער ערשטער האַנד!
יין כשר וטוב!
¼ ליטער נור 63 גראָשען
פֿון דער אַלטער בעוואוסטער פֿירמע
„באַרוויך"
אינה.: **מענדיל באַרבשטיין, לאָדז**
נאַוואָמיעסקא 30, טעל. 210-58
גרויסער אויסוואַהל פֿון וויינען, ליקערן און בראַנפֿען'ס.
ביליגע פּרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג.

צום געעהרטען פּובליקום!
דערמיט האָב איך דעם כבוד מיטצוטיילען, אז מיין לאַנגיעהריג
פֿעלץ-אויסאַרבייטונגס-געשעפֿט
איז איבערגעטראָגען געוואָרען
פֿון 11-טער ליסטאָפּאַד גאַס (קאָנסטאַנטינער 6)
אויף זאַכאַדניאַ 37
איך האָף, אז מיינע ג. קליענטען וועלען מיר ווייטער שענקען זייער צוטרוי. ווי ביז יעצט.
מיט אכטונג **ס. לאַנגפֿוס, זאַכאַדניאַ 37.**

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY
„POLONJA"
ŁODZ, Sw. JERZEGO Nr. 11.
דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיינע געעהרטע קונדשאַפֿט, אז אין מיין אַטעליער איז דורכגעפֿיהרט געוואָרען א גרינדליכער רעמאָנט מיט גאַנץ נייע דעקאָראַציעס און קאָסטיומען קראָקאָווער, מזרח און פֿערשידענע קאַוובאָיסקע. יעדער קען זיך פֿאָטאָגראַפֿירען אָהן צוצאָהלונג.
א פּרעמיע! יעדער איינציגער, וואָס בעשטעלט
6 ברוינע פֿאָטאָגראַפֿיעס פֿאַר 3 זל.
בעקומט **א שפּיגעלע** מיט זיין אייגענער פֿאָטאָגראַפֿיע אומזיסט. גרויסע פּאָרטרעטען מאַך איך צו זעהר ביליגע פּרייזען. מיט אכטונג
„POLONJA"
דיפּלאָם. פֿאָטאָגראַף
לאָדז, יעזשעגאַ 11.
צופֿאָהר מיט טראַמוואַי נומ' 3.

Gimnastyka, Rytmika i Plastyka
Z. Kruszówna i M. Alpernówna
ul. Zachodnia 66
(w lokalu Zw. Zaw. Pracown. Miejskich) Telefon 168-55
Lekcje rozpoczęły się 15 września. Zapisy codz. od 5–7.

אכטונג, דאַמען!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיין געעהרטע קונדשאַפֿט, אז אין מיין
דאַמען-שניידער-אַטעליער
L. APPEL
ŁÓDZ, GDANSKA 15
prawa oficyna, parter
איז אָנגעקומען די נייעסטע **הערבסט- און ווינטער-זשורנאַלען** ס'ווערען אָנגענומען זאַמטליכע בעשטעלונגען צו צוגענגליכע פּרייזען.
רעעלע בעהאַנדלונג! פּינקטליכע אויספֿיהרונג! קומט און איבערצייגט אייך!

פּיאַנינאָ'ס און פֿאָרטעפּיאַנען
פֿון אין און אויסלענדישע פֿירמעס אויף גינסטיגע בעדינגונגען עמפּפֿעהלט
H. FINSTER. Zakatna 79, tel. 168-69

לעהרערס
ערטיילען פּויליש, יודיש, פֿראַנצויזיש, דייטש, מאַטעמאַטיק און בוכהאַלטעריע
שוו. יאַקובאַ 12
אין דער אַפּיצינע וואָלי. נומ. 30. שיף

וויכטיג פֿאַר עלעגאַנטע הערען!
דער מאָדערנער הערן-שניידער-אַטעליער
ח. ראָזענשטיין,
11. ליסטאָפּאַד 29, טעל. 176-80
מאַכט בעקאַנט דער ג. קונדשאַפֿט, אז צום ווינטער-סעזאָן נעהם איך אָן אַלער אַרט אַרבייטען פֿון אייגענע און אָנפֿערטרויטע סחורות לויט דער לעצטער מאָדע.
ספּעציעל אויף לאַ'ער פּעלצען זעהר פּרייזווירדיג צו בעקומען.

דער דאלאר איז סכנה

די פראנצויזען האבען איהם אנגעהויבען אויסצומיידען.— די שווערע לאגע פון די פעראייניגטע שטאטען

פאריז, 8. (ספ. טעל.) די ידיעות וואס קו־מען אן פון וואשינגטאן וועגען די געהיימע בערא־טונגען איב'ם „וויסען הויז" האבען דא געמאכט סיי אין די ווירטשאפטליכע, סיי אין די פאליטישע קריי־זען א שטארקען רושם.

אלע שטייגע זאונטער בפה אחד אז די כמעט פאנטאסטישע אמעריקאנער פראיעקטען וואס בא־צוועקען צו סאנירען די סיטואציע אין די בענק, ואגען עדות וועגען דער אונערהערטער שווערער ווירטשאפטליכער לאגע, אין וועלכער די פעראייניג־טע שטאטען געפינען זיך.

אין די פינאנץ־קרייזען פיהלט זיך א בעאומרו־היגונג, ובפרט צווישען יענע, וואס האבען חובות אין אמעריקא.

דער סאציאליסטישער ארגאן „לא פאפולער" אלארמירט די געזעלשאפטליכע מיינונג מיט אינ־פארמאציעס פון ניו־יארק (לעא בלום'ס אנ'ארטי־קעל) אז איצט ווערט דארט בעטראכט א געוויסער פראיעקט וועגען אפזאגען זיך פון דער גאלדענער וואלוטע דהיינו איבערלאזען דעם דאלאר א פרייען טערקעהר אויף די געלד־מערק און פון רעגירונגס־צו אונטערשטיצען איהם בדרך וואס'ערע נישט־איז אינטערוועניצען. דיזעלבע צייטונג איז מודיע, אז אייניגע פראנצויזישע פאבריקאנטען ליקווידירען אין די בענק זייערע דאלער־קאנטאס.

די סענסאציאנעלע ידיעות פון „לא פאפולער" געפינען א בעשטעטיגונג אין די דעפעשען, וואס זענען דערהאלטען געווארען פון וואשינגטאן.

עס הערשט דארט די איבערצייגונג אז גאר אין גיכען וועלען א סך אייראפעאישע מלוכות דורכפיה־רען א פרינציפיעלע רעוויזיע פון דעם אזויגערופע־נעם געלד־ווערט פונ'ם גאלד.

אין שייכות דערמיט איבען אוי'ס די אמעריקא־נישע פעראינטערעסירטע ספערען א דרוק אויפ'ן פרעזידענט הובער, אז ער זאל איניציאירען דאס צו־זאמענרופען פון אנ'אינטערנאציאנאלער וואלוטע־קאנפערענץ.

דער פרעזידענט הובער האלט זיך אפ מיט'ן ארויסטרעטען אין דער פראגע ביז'ן קומען פון לא־וואל'ן ובפרט נאך דערפאר וויל, ווי מען הערט, איז פראנקרייך געגען דער אפשוואכונג פונ'ם גאלד ווערט אין די וואלוטע־יסודות.

גאלד־אפפלוס פון אמעריקא

לאנדאן, 8. (ספ. טעל.) די ענגלישע צייטונ־גען זענען מודיע אז אין משך פון דעם לעצטען טאג זענען ארויסגעפיהרט געווארען פון אמער־ריזיגע געלד־סכומים אין דעם ווערט פון 450 מי־ליאנען זלאטעס.

קיין פראנקרייך איז אוועק א טראנספארט גאלד אין דער ווערט פון 160 מיליאן זלאטעס; קיין האל־לאנד א טראנספארט — פאר 10 מיליאן. גאלד אין דעם ווערט פון 250 מיליאן איז אוועקגעשיקט געווארען אויף נישט בעקאנטע רעכענונגען.

פאליציי פיהרט צוויי ארעסטירטע קאמוניסטקעס נאך א דעמאנסטראציע אין לאנדאן.

היינט — א פלענאר־זיצונג פון סיים

מכוח בעזייטיגען יוגעגדליכע ארבייטער און פערבייטען זיי מיט דערוואקסענע

וו א ר ש א, 8 (טעלעפאניש). מארגען וועט פארקומען א פלענאר־זיצונג פון סיים.

צ. א. וועט בעהאנדעלט ווערען א פראיעקט וועגען בעזייטיגען יוגענדליכע פון דער אריבייט.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט זיך א דע־לעגאציע פון הגדוועדקער היינט געווענדעט צום ארבייטס־מיניסטער, וועלכער האט צוגעזאגט, אז די יוגענדליכע, וועלכע האבען ארבייטס־קאנטראקטען וועלען פון דער ארבייט נישט בעזייטיגט ווערען.

—·—:§:—·—

אין משך פון איין חודש

9 מיליאן דעפיציט איז בודזשעט פון דער רעגירונג

וו א ר ש א, 8. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין חודש סעפטעמבער איז אין בודזשעט פון דער רעגירונג געווען א דעפיציט פון 9 מיליאן זלאטעס.

די לאגע אין כינא פערערגערט זיך

א נייע קאמוניסטישע רעפובליק

נ ע נ ק, 8 (פאט) דער יאפאנישער דעלע־גאט ביי דער פעלקער־ליגע איז מודיע, אז די לאגע אין כינא האלט זיך אין איין פערערגערען אין צוזאמענהאנג מיט'ן פערשפרייטען זיך פון דער ספעראציסטישער בעוועגונג אין כינא.

די יאפאנישע רעגירונג האט בעאויפטראגט איהר קאנסולארע מאכט אין מאנדזשוריען ארויסצו־געבען פאר די יאפאנישע בירגער א שטרענגען פערבאט צו נעהמ'ן אנטייל אין דער ספעראַ־טיסטישער בעוועגונג אין מאנדזשוריע.

מ א ס ק ו ו ע, 8 (פאט) פון שאנכאי מעל־דעט מען, אז אויף דער גרעניץ פון דער פראַ־ווינץ שאן־סי און שען־סא, אויף דער צווייטער זייט פונ'ם געלען טייך איז פראקלאמירט געווארען א נייע קאמוניסטישע רעפובליק, דער רעזשים פון וועלכער עס איז איינגעשטעלט געווי לויט'ן מוס־טער פון סאוויעט־רוסלאנד.

געשטארבען דער יודישער גענעראל סער מאנאש

הויפט־קאמאנדיר פון דער אויסטראלישער ארמיי

מעלבורן, 8. (יט"א טעלעגראפיש).

נאך א לאנגער קראנקהייט איז געשטארבען אין עלטער פון 66 יאהר גענעראל סער מאנאש (א יוד). דער פערשטארבענער איז אין דער וועלט מלחמה געווען הויפט־קאמענדאנט פון דער אויסטרא־לישער ארמעי. ער איז א געשוועסטערקינד פון פראפ. גרעץ. מיט יאהרען צוריק איז דער פערשטאר בענער געווען א שטארקער געגנער פון ציוניזם. די לעצטע יאהרען איז ער געווארען א הייסער ציוניסט און האט פערנומען דעם אמט פון עהרען־פארזיצער פון דער ציוניסטישער פעדעראציע אין אויסטראליען.

סטאביליזאציע פון פונט

לארד רידינג צוריקגעפאהרען קיין לאנדאן

לאנדאן, 8. (ספ. טעל.) די רייטער־אגענטור איז מודיע, אז דער לארד רידינג האט מיטגעטיילט דער פראנצויזישער רעגירונג, אז די ענגלישע רע־גירונג וועט קירץ נאך די וואהלען אדורכפיהרען די סטאביליזירונג פונ'ם ענגלישען פונט אויפ'ן פאריטעט־יסוד פון 100 פראנק פאר איין פונט.

פאריז, 8. (טו) לארד רידינג איז דאנער־שטאג צוריקגעפאהרען קיין לאנדאן.

פאר זיין אוועקפאהר האט ער אויפגענומען פראנצויזישע און ענגלישע פרעסע־פארשטעהער, פאר וועלכע ער האט צוו. א געזאגט:

— עס פרייט מיך זעהר, וואס איך האב געפונען די געלעגענהייט אויסצודריקען פערזענליך מיין דאנק דער פראנצויזישער רעגירונג פאר דער פינאנציעלער אונטערשטיצונג, וואס זי האט דעם פערגאנגענעם חודש אנגעגעבען ענגלאנד.

ער האט דערקלעהרט, אז ער האט אפען איבערגעגעבען פאר זיינע פראנצויזישע קאלעגען וועגען דער לאגע פון זיין לאנד, און דאסזעלבע האבען די פראנצויזען געטון אין בעצוג צו איהם.

לעהרער־שטרייק אין ארץ־ישראל דויערט

ירושלים, 8. (יט"א טעלעגראפיש).

דער לעהרער־שטרייק דויערט ווייטער. אלע שו־לען זענען געשלאסען.

האנקא ארדאנובנא פערוואונדעט בעת אויטא־קאטאסטראפע

וו א ר ש א, 8. (טעלעפאניש פון אונזער קאר־רעספאנדענט).

היינט איז פארגעקומען אנ'אויטא־קאטאסטראפע מיט דער בעריהמטער ארטיסטקע האנקא ארדא־נובנא.

זי איז געפאהרען פון ווילאנאוו קיין ווארשא אין אנ'אויטא. אויפ'ן וועג שניידט מען בוימער, איז איין שווערער בוים ארויפגעפאלען אויפ'ן אויטא און פערוואונדעט די ארטיסטקע.

ביי איהר זענען איבערגעבראכען אנ'אקסעל־ביין און צוויי ריפען.

די ידיעה האט געמאכט אין שטאט א שטאר־קען רושם.

בערימטע קאטעדראלע פון ריימס

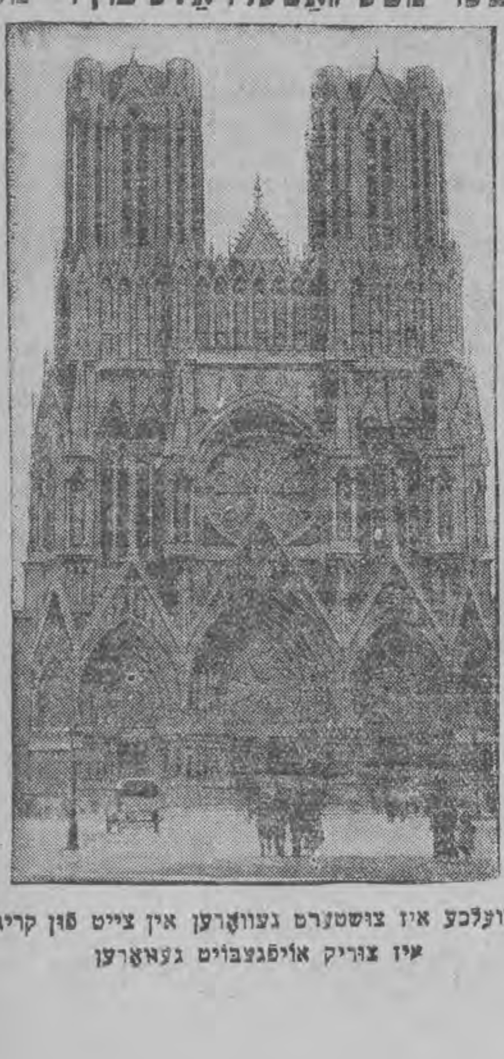

וועלכע איז צושטערט געווארען אין צייט פון קריג איז צוריק אויפגעבויט געווארען

דער פאסט־אעראפלאן פון דער שיף „ברעמען" איז אומגעקומען

רעכטס: דער פילאט פון אעראפלאן סימאן, וועלכער איז אומגעקומען אין דער קאטאסטראפע

מורא'דיגער אויפרייס אין גדיניע

11 וואוינונגען פון ז.או.פ.או.-בנין חרוב געווארן. — דער'הרג'עטע און פערוואונדעטע

ג ד י נ י ע, 8. (פאט). היינט, 7 אין אוונט איז דא געשעהען אַן'אויסערגעוועהנליכע קאטאַסטראָפע.

דער ניי-געבויטער בלאָק פון ז.או.פ.או. (פערזיכערונגס-אַנשטאַלט פון אינטעלעקטועלע אַרבייטער), וואָס געפינט זיך לע'ם דער סטאַראָסטווע אויף דער גאַס פון מאַרשאַלעק פילסודסקי, איז טייל-ווייז אויפגעריסען געוואָרען צוליב אַנ'עקספּלאָזיע פון ליכט-גאַז וואָס איז ערשט ניש לאַנג צוריק איינגעפיהרט געוואָרען אין דעם דאָזיגען בנין.

דער שטאַרקער קנאַל און דער פייער-זייל האָט פערזאַמעלט אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע אַ גרויסען המון מענשען.

מען האַלט אין איין אַרויסטראָגען פון אונטער די חורבות, דערהרגעטע.

פייערלעשער, פּאָליציי און מאַטראָסען זענען אָנגעקומען מיט הילף.

עס זענען אויפגעריסען געוואָרען 11 וואוינונגען.

אין שפיטאָל געפינען זיך שוין 7 שווער-פערוואונדעטע.

דערווייל איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען די צאַהל פון די דערהרגעטע און שווער-פערוואונדעטע.

ערד-ציטערניש אין מיטעל-אַזיע

מ אָ ס ק וו ע, 8. (פּאַט) פאַריגע נאַכט איז אין פערשידענע ערטער פון מיטעל-אַזיען פאָרגעקומען אַנ'ערד-ציטערניש.

אַ סך היזער זענען געשפּאָלטען געוואָרען. קיין גרעסערע היזקות זענען נישט באַטירט.

פויליש-סאָוועטישע בעציהונגען

מארגען אַ קאָנפערענץ צווישען מאַרשאַל פילסודסקי און פאַטעק

וו אַ ר ש אַ, 8 (טעלעפאָניש). שבת נאָכ'ן צוריקקעהר פון מאַרשאַל פילסודסקי פון בריסק וועט דער פוילישער געזאַנדטער אין מאָסקווע, ה' פאַטעק אָנהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן מאַרשאַל מכוח די פויליש סאָוויעטישע בעציהונגען.

דער נייער באַהן-טאַריף

וו אַ ר ש אַ, 8. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין קאָמוניקאַציע מיניסטעריום האָבען זיך אָנגעהויבען די אַרבייטען איבער'ן אַרויסגעבען אַ נייעם באַהן-טאַריף, וואָס וועט ענטהאַלטען ענדערונגען און פערמינדערונגען, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען אינ'ם לעצטען יאָהר.

די נייע אויסגאַבע פונ'ם טאַריף וועט וואַהרשיינליך דערשיינען אין אָנהויב יאַנואַר ק. י.

פּראָטעסט געגען דער בעגרענ-צונג פון דער פּרעסע-פרייהייט אין דייטשלאַנד

ב ע ר ל י ן, 8 (פאַט). דער פערבאַנד פון דער דייטשער פּרעסע אין בערלין האָט אָנגענומען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע נעגען די בעשטימונגען פון מלוכה'שען דעקרעט, וואָס בעגרענוצען די פּרעסע פרייהייט.

פערקיהלט איהר זיך לייכט?

שנעלע און זיכערע הילף

„דאָס איז נאָר אַ פערקיהלונג" הערט מען אָפט זאָגען. שפּעטער אָבער ווי מ'קלערט, קומען דערפון אַרויס שווערע קראַנקהייטען, פּשיקרע רעוומאַטישע ליידען, רייסען אין די גלידער, קאַטאַר-פיבער, גריפּע, כראָנישע קאָפּ- און נערווענשמערצען, וועלכע מוטשען דעם מענש זיין לעבען לאַנג. מען מוז דערפאַר בעצייטענס דאָס פערהיטען, אַ מיטעל, וואָס איז פולקומען (און אומשעדליך) אויז האָט אין אַזעלכע פאַלע (טויזענדער מענשען) שנעל און זיכער געהאָלפען, איז טאָגאַל. אויב מען נעהמט טאָגאַל בעצייטענס, פערשווינדען די קראַנקהייטס-דערשיינונגען תיכף. טאָגאַל איז עוקר מן השורש די קראַנקהייט און דערהאָט מען מיט טאָגאַל ערצילט איבעראַשענדע ערפאָלגען אַפילו אין פעראַלטערטע פאַלען, בשעת אַנדערע מיטלען האָבען נישט געהאָלפען, וועגען זיינע ערפאַהרונגען מיט טאָגאַל איז אונז מודיע ה' ב. אַנצעלעוויטש, ווילנאָ, פּיאַסקי 35 צ.אַ.: איך בין דורך עטליכע טאָגאַל-פּאַקונגען פולקומען פּטור געוואָרען פון מיינע לאַנג-יעהריגע רעוומאַטישע נערווען-ליידען פון וועלכע איך האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט היילען. ביי אַ שווערער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האָב איך בענוצט טאָגאַל מיט אַ גאָר גוטען ערפאָלג. אויך ביי קאָפּשמערצען העלפט מיר טאָגאַל שנעל און זיכער און דערפאַר האַלט איך עס טאָקע אין מיין הויז-אַפּטייקעל שטענדיג פאַרטיג. אַלע ליידענדע זענען מסכים, אַז טאָגאַל ווירקט שנעל און זיכער ביי רעוומאַטיזם, פּאָדאַגרע, קאָפּ- און נערווען-שמערצען, ברעכען אין קנאָכען און אַנדערע מינים ערקעלטונגען. איבער 6000 דאָקטוירים, דאַרונטער אַ סך בעריהמטע פּראָפעסאָרען, פערשרייבען טאָגאַל, טאָ קענט איהר אוודאי עס קויפען. טאָגאַל דאַרף דערפאַר אין קיין שום הויז נישט פעהלען, יעדער זאָל טאָגאַל שטענדיג ביי זיך האָבען. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען.

גרויסער באַנק-באַנקראָט אין עסטלאַנד

ר עוו אַ ל, 8. (טו) דאָנערשטאָג פאַרמיטאָג האָט דאָס גרעסטע באַנק-הויז פון רעוועל „שעעל און קאָמפּ." פאָרלויפיג אויף צוויי טאָג זיך פערשלאָסען.

אַזוי ווי די באַנק האָט שטאַרק פינאַנצירט די עסטלענדישע אינדוסטריע, האָט מען מורא אַז דאָס וועט אַרויסרופען גרויסע ווירטשאַפטס-קראַכען.

—=:O:=—

רעכטע און לינקע

געגען דעם דעקרעט פון הינדענבורג'ן

ב ע ר ל י ן, 8 (ספּ. טעל.) דער דעקרעט פון פּרעזידענט הינדענבורג, וואָס איז נעכטען פערעפענטליכט געוואָרען, און וואָס טראָגט אַלע סמנים פון אַ פערמאַסקירטער דיקטאַטור, האָט געמאַכט אַ גרויסע אויפרעגונג סיי ביי די רעכטע גרופּירונגען, סיי ביי די עקסט-לינקע.

היינט איז שוין זיכער, אַז אויף דער ערשטער זיצונג פון רייכסטאָג וועלען אריינגעטראָגען ווערען 2 דרינגענדע פאָרשלאָגען מכוח'ן בטל מאַכען דעם דאָזיגען דעקרעט.

איין פאָרשלאָג וועלען אַריינטראָגען די קאָמוניסטען, און דעם צווייטען — די היטלער-לייט.

עסטרייכישער מיניסטער

מוז דעמיסיאָנירען צוליב זיין יודישער אָבשטאַמונג

ווי ע ן. (י.ט.א.) אין די פּאָליטישע קרייזען פערזיכערט מען, אַז דער בין-איצטיגער פינאַנץ-מיניסטער פון דער עסטרייכישער בונדעס-רעגירונג פּראָפ. דר. רעדליך האָט דעמיסיאָנירט נישט בלויז צוליב אַלגעמיין-פּאָליטישע מאָטיווען, נאָר אין אַ בעדייטענדער מאָס אויך צוליב זיין יודישער אָבשטאַמונג. נישט קוקענדיג דערויף, וואָס פּראָפ. רעדליך איז פון זיינע יונגע יאָהרען געשמדט (קאַטויליש) פלעגען איהם אָפט זיינע אייגענע קאָלעגען-מיניסטאָרען אַטאַקירען אַלס ראַסען-סעמיס פאָדערען זיין דימיסיע.

ווי עס הייסט, זאָל פּראָפ. רעדליך זיך אימקעהרען קיין אַמעריקא, וואו ער האָט מיט יאָהרען צוריק פערנומען אַנ'אוניווערסיטעט-קאַטעדער.

נאַפט-רעהרען פון איראַק ביז חיפה

ירושלים, 8. (יט"א טעלעגראַפיש).

אין גיכען הויבען זיך אָן די אַרבייטען בייס לעגען די נאַפט-רעהרען פון איראַק ביז חיפה.

פּרעזעס פון וואַרשאווער שטאָט-ראַט

זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע

וו אַ ר ש אַ, 8 (טעלעפאָניש) יאַוואָראָווסקי, דער פּרעזעס פון שטאָט-ראַט האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע דערפאַר, ווייל די ענדעקעס האָבען אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג, מ'זאָל איהם אויסדריקען אומצוטרוי.

אַזוי ווי ער האָט געוואוסט, אַז דער פאָרשלאָג וועט אָנגענומען ווערען, האָט ער זיך מקדים געווען און זיך אַליין אָנגעגעבען אין דימיסיע.

די דימיסיע איז אָנגענומען געוואָרען.

אויף דער קומענדיגער זיצונג פון שטאָט ראַט וועט ווערען געוועהלט אַ נייער פּרעזעס.

שטייערן אין נאַטור

אָנגענומען דעם פאָרשלאָג פון דער רעגירונג

וו אַ ר ש אַ, 8 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון ד"ר ביודזשעט-קאָמיסיע ביים סיים.

עס איז אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאָג פון דער רעגירונג, אַז פאַר פאָלגענדע שטייערן זאָל גענומען ווערען אין נאַטור.

די אָפּאָזיציע האָט געשטימט געגען.

ענטדעקט אַ קאָמוניסטישע דרוקעריי אין ארץ-ישראל

ירושלים, 8. (יט"א טעלעגראַפיש).

די פּאָליציי האָט ענטדעקט אַ איינגעהיידעטע קאָמוניסטישע דרוקעריי, ס'איז געפונען געוואָרען יודישער טראַנספּאָרט קאָמוניסטישע פלוג-בלעטער אין די העברעישע און אַראַבישע שפּראַכען.

געשטאָרבען דער פּרעזעס פון בני ברית לאָזשע אין דייטשלאַנד

בערלין, 8. (יט"א טעלעגראַפיש).

דאָ איז אין עלטער פון 78 יאָהר געשטאָרבען דער פּרעזידענט פון דער בני ברית-לאָזשע אין דייטשלאַנד בערטאָלד קימעלדאָרפער.

די וואַהלען צום ענגלישען פּאַרלאַמענט

א בליק אויף דער געביידע פון ענגלישען פּאַרלאַמענט

אין רעהמעל – פּרעמיער מאַקדאָנאַלד, וועלכער ווערט דעם 12 אָקטאָבער 65 יאָהר אַלט

בלוטיגע צוזאַמענשטויסען

צווישען די פלעמער און וואַלאָנען אין בעלגיען

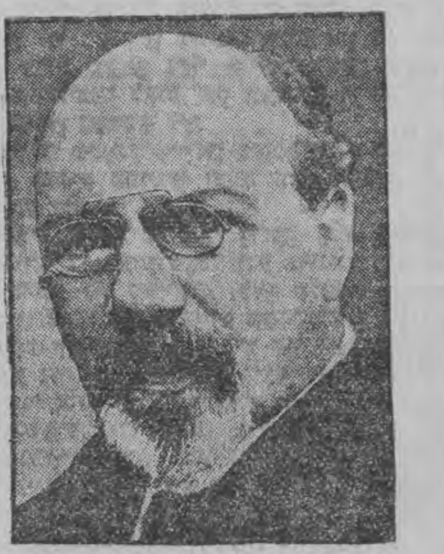

אויגוסט בּאַרמס

דער פיהרער פון די פלעמישע אויטאָנאָמיסטע.

גרויסע אַרעסטען צווישען קאָמוניסטען אין וואַרשא

וו אַ ר ש אַ, 8 (טעלעפאָניש) אין וואַרשאַ זענען דורכגעפיהרט געוואָרען גרויסע אַרעסטען צווישען די קאָמוניסטען.

מ'האָט ענטדעקט 2 דרוקערייען: איינע אויף גראַניטשנע 10, און די צווייטע אויף פּאַוויע 44,

די פּאָליציי האָט צוגענומען זעהר אַ סך מאַטעריאַל און אַרכיוען פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

שטרענגער פערבאָט

פון אַרויספיהרען פרעמדע וואַלוטע פון עסטרייך

ווי ע ן, 8 (פּאַט) היינט אין אָוונד איז פערעפענטליכט געוואָרען אַ שטרענגע רעגירונגס-פעראָרדנונג פון דער רעגירונג וועגען דער רעגלאַמענטאַציע פון אַרויספיהרען וואַלוטעס.

דער נישט דערלויבטער האַנדעל מיט פרעמדע וואַלוטעס וועט שטרענג בעשטראָפט ווערען.

פערבאָטען סאָציאַליסטישע פער-זאַמלונגען אין רומעניען

טשערנאָוויץ. (יט"א) דאָ האָט געזאָלט פאָרקומען אַנ'עפענטליכע פערזאַמלונג פון „בונד" א.ד.ט. „פאַרוואָס זענען די בונדישע ראַטמענער אַרויסגעטרעטען פון דער טשערנאָוויצער קהלה?"

איידער די פערזאַמלונג האָט זיך אָנגעהויבען איז אָנגעקומען אַ פעראָרדנונג לויט וועלכער די פערזאַמלונג איז פערבאָטען געוואָרען מיט'ן מאָטיוו אַז די מאַכט האָט פערבאָטען אַלע סאָציאַליסטישע פערזאַמלונגען אין גאַנצען לאַנד.

מאָטאָציקלען-געיעג איבער די בערג

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
9
כה
תשרי תרצ"ב

אקטאבער

זון-אויפגאנג 5.54
זון-אונטערגאנג 4.55

ליכט-צינדען: 4.45

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

עס האט זיך אנגעהויבען די מיליטער-רע־גיסטראציע פון מענער, וואס זענען געבוירען גע־ווארען אין יאהר 1911.

די רעגיסטראציע פיהרט אדורך די מיליטער ביורא פון מאגיסטראט אויף זאוואדזקא 11, טעגליך פון 8 ביז 3 א זייגער.

עס דארפען זיך שטעלען:

היינט, פרייטאג, ד. 9 ארטאבער

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2 קאמי־סאריאט

K L Ł M N O

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7 קאמי־סאריאט מיט די אותיות:

U W Z Ż

מארגען, שבת 10 אקטאבער

די וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

R S Sz T U W Z Ż

און די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 8 קאמי־סאריאט מיט די אותיות:

A B C D E F

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(א) דעם 12 ד. ח. 8 פריה וועט אין לאקאל אויף אלעיע קאשטשושקי 21 אנהויבען צו אמטירן א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1910 און עלטערע. וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון פ.ק.או. לאדז-שטאט 1, ד.ה. אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמי־סאריאטען.

צו דער דאזיגער קאמיסיע זענען זיך מחויב צוצושטעלען די פערזאנען, וועלכע האבען זיך לעת עתה נישט געשטעלט פאר א קאמיסיע, וואס האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וועלכע האבען בעקומען „וועזוואניעס" פון דער לאדזער שטאטישער סטאראסטווע.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאספערקע־וויטש (זגערזשער 54). י. סיטקעוויטש, (קאפערני־קא 26). י, זונדעלעוויטש, (פעטריקאווער 25). וו. סאקאלעוויטש און סאט (פשעיאזד 19). מ, ליפיעץ, (פעטריקאווער 193). דיכטער און לאבאדא (11 ליסטאפאד 86).

פון האנדעלס-געריכט

די האנדעלס-געזעלשאפט „ברודער פיאטר־קאווסקי, ד. פוקס און שותף", האט דעם 1. מערץ 1930 בעקומען א „נאדזור" אויף 3 חדשים, דער בילאנס אויפ'ן 31. דעצעמבער 1929, האט זיך גע־שלאסען אין די אקטיוון מיט א סומע פון 5,686,395 זל. די פאסיוון 4,878,137 זל.

אין משך פון די דריי חדשים, האט אבער די פירמע, צוליב דעם ווירטשאפטליכען קריזיס, נישט געקענט בעצאהלען די פולע סומע, און האט זיך דעריבער געווענדעט צום געריכט מיט א פארשלאג צו רעגולירען די חובות אויף 70 פראצ. אויסצו־צאהלען אין דריי 8 חדשימדיגע ראטעס. דאס גע־ריכט האט דעם פארשלאג אנגענומען, און אויף דער לעצטער זיצונג פון די בעגלויביגע, איז גע־שלאסען געווארען אן אפמאך אויף די פארגעלעגטע בעדינגונגען.

געגען דעם אפמאך האט איין פירמע „סיגער און פלאמענבאום" אריינגעטראגען א רעקורס צום אפעלאציע-געריכט.

אויף דער לעצטער זיצונג פון אפעלאציע-גע־ריכט, איז דער רעקורס אפגעווארפען געווארען און בעשטעטיגט דעם אפמאך פון האנדעל[illegible]עריכט

ס'וועט בעדראהט די עקזיסטענץ פון יודישען שפיטאל
פארוואס שיקט דער מאגיסטראט נישט אהין קיין יודישע קראנקע

ס'וועט זיכער זיין א נייעס פאר דער יודישער בעפעלקערונג ווען מיר וועלען דערצעהלען, אז דאס יודישע שפיטאל אין לאדז אויפ'ן נאמען פון פאז־נאנסקי פוסטעוועט, ס'זענען נישט פערהאן קיין קראנקע.

ס'וועט זיין אפשר נאך מעהר נייעס, ווען מיר וועלען דערצעהלען, אז צוליב'ן מאנגעל אין קראנ־קע אין דעם דערמאהנטען שפיטאל האט מען געמוזט פערמאכען דעם אויבערשטען שטאק פון שפיטאל.

ס'וואלט געווען א זעהר דערפרעהענדע דער־שיינונג ווען דאס שפיטאל וואלט געפוסטעוועט דער־מאלט ווען ס'וואלט קיין קראנקע נישט געוועזען, וויזט זיך אבער ארויס, אז צעהנדליגער און הונדער־טער קראנקע יודען רייסען זיך אין די טירען פון שפיטאל, כדי דארט צו בעקומען זייער גענעזונג און דאס שפיטאל איז כמעט ליידיג.

די סיבות דערפון זענען זעהר ערנסטע און טראגען א פרינציפיעלען און געזעלשאפטליכען כא־ראקטער און די יודישע בעפעלקערונג מוז זיך דער־מיט אינטערעסירען.

כידוע האבען זיך שוין געפיהרט אונטערהאנד־לונגען וועגען דעם, אז דאס שפיטאל זאל איבער־געהען צו דער שטאט. די יודיש-געזעלשאפטליכע מיינונג איז אבער געווען געגען, פיל פרינציפיעלע טעמים זאגען זיך ארויס דערפאר, אז דאס שפיטאל זאל בלייבען א יודישעס אין יודישע הענד, ווען מ'וואלט שוין אפילו געהאט צוזאגען צו דער איצטי־גער זעלבסט-פערוואלטונג קען מען אבער נישט וויסען וואס אין דער צוקונפט קען זיין ווער ס'קען קומען צו דער מאכט אין מאגיסטראט און ווי אזוי ס'וואלט פערוואלטעט געווארען מיט דעם שפיטאל.

זענען טאקע בשעתו געמאכט געווארען אלע אנ־שטרענגונגען, אז דאס שפיטאל זאל בלייבען א יו־דישעס, ס'האט אויך בעקומען דעם נאמען יודיש שפיטאל און ס'ארבייט דארט אזעלכע אנגעזעהענע דאקטוירים ווי פראפ. שטערלינג, כירורג אייזנער, ד"ר שיפמאן, ד"ר ראבינאוויטש, ד"ר מאזור און אנדערע. איז דאס שפיטאל טאקע בעזוכט געווארען דורך יודישע קראנקע, וועלכע האבען געוואלט געהן אין יודישען שפיטאל.

שטעלט זיך אבער ארויס, אז קיינער שיקט נישט אהין קיין יודישע קראנקע אין יודישען שפיטאל, די קראנקען-קאסע האט איהר אויסרייד, אז זי האט אן אייגען שפיטאל, דער מאגיסטראט שיקט אבער אויך זעהר ווייניג יודישע קראנקע אין פאזנאנסקיס שפיטאל, הגם די קראנקע בעטען דאס מיט געוויין, אין איינע פון די סאניטאר-אפטיילונגען ביים מאגי־סטראט אויף זשעראמסקיעגא 4 וויל מען בכלל נישט רעדען מיט'ן קראנקען ווען ער בעט דאס יודישע שפיטאל, דער מאגיסטראט פערטייטשט מיט פערשידענע ביורזשעט-חשבונות, אבער דער יודי־שער קראנקער האט דאך דאס רעכט צו רעדען יו־דיש אין שפיטאל, צו געפינען זיך אין א יודישער סביבה, צו עסען כשר עסען און ענדליך אפילו צו וועלען שטארבען צווישען יודען.

דער מאגיסטראט, וועלכער דארף לויט'ן גע־זעץ געבען יעדען קוואליפיצירטען קראנקען אן־ארט אין שפיטאל נעהמט אבער נישט אין אכט די גערעכטע טענות פון די יודישע קראנקע און האט דעם בודזשעט צוגעשניטען אויף אזא אופן, אז דער געזונדהייטס-אפטיילונג ווערט אונמעגליך צו שיקען יודישע קראנקע אין פאזנאנסקיס שפי־טאל, דע[illegible] פוסטעוועט אזוי דאס יודישע שפי־טאל, ב[illegible] אומע[illegible] זענען די שפיטאלען איבערפול און מ'דא[illegible] [illegible]ג ווארטען ביז מען בעקומט זיך אהין א[illegible].

ווי מיר זעהען איז די דאזיגע פראגע, וועלכע מיר האבען בעריהרט א זעהר אנגעוועהטיגטע, די עקזיסטענץ פון יודישען שפיטאל קען געשטעלט ווער־דען אונטער א פראגע צייכען, די פראגע דארף געבור־ארומגערעדט ווערען, ס'דארפען זיך אינטערעסירען מיט איהר די יודישע קהלה, די יודישע ראט־מענער, דער „טאז" און אלע וועמע עס'איז באהענט צום הארצען, אז די דאזיגע יודישע פלאצובקע זאל בלייבען עקזיסטירען.

ביי דער געלעגענהייט וואלטען מיר געוואלט בעריהרען נאך א פראגע. אלע וויסען זעהר גוט, ווי גרויס ס'איז דער מאנגעל אין קינדער-שפיטא־לען, ספעציעל פאר כירורגישע קראנקהייטען, אבער ס'פעהלט אינגאנצען א יודיש קינדער-שפיטאל, ס'־איז פאר אלעמען פערשטענדליך, וויפיל נוצען ס'־ברענגט א יודיש קראנק-קינד ווען ער וועט זיך גע־פינען אין א יודישער סביבה בעת זיין קראנקהייט, פונדעסטוועגען איז אויסער דעם „אננא-מאריע" בכלל נישט פערהאן וואוהין צו שיקען יודישע כירור־גישע קראנקע קינדער.

פאזנאנסקיס שפיטאל, וואלט לויט אונזער מיי־נונג, געקענט און געדארפט עפענען א בעזונדער כירורגישע אפטיילונג פאר יודישע קראנקע קינדער, אבער דא וועט זיך ווידער שטעלען די זעלבע פרא־גע, צי וועט די קראנקען-קאסע, צי וועט דער מאגי־סטראט ווידער נישט געפינען פערשידענע אויסווע־גען און אויסרעכענונגען נישט צו שיקען די יודי־שע קראנקע אין יודישען שפיטאל און דעמאלט וואלט דאס אויסגעמיטען דעם ציל און די אקציע וואלט געווען א האפנונגסלאזע. מיר האבען נאר לייכט בעריהרט א זעהר ערנסטען ענין, וועגען וועלכען די פער-אינטערעסירטע קרייזען דארפען זיך אפרופען.

קאזשיק מאכט שווארץ-שבת
אין דער רעזורע פון זיין מייסטער

(2) אין דער ראזורע פון וו. גרויזאם אויף זשעלאזנא 3 האט זיך נעכטען געמאכט לעבעדיג:

א געוויסער קאזשימיעוש ציל, פון זאקאנטנע 53) א געוועזענער סוביעקט ביי גרויזאמען האט זיך מיט א צייט צוריק צוקריגט מיט'ן מייסטער צוליב געלד, און געדראהט, אז ער וועט זיך בעמיהען, דאס קיין סוביעקטען זאלען ביי איהם נישט אר־בייטען.

די קאלעגען זיינע, די סוביעקטען האבען איהם טאקע פערזיכערט, אז זיי וועלען נישט ארבייטען, ביז דער באלעבאס זייערער וועט ערלעדיגען דעם סכסוך.

נעכטען איז ציל געקומען אין דער ראזורע, און געטראפען די סוביעקטען ביי דער ארבייט.

דאס האט איהם אריינגעבראכט אין אזא גרימ־צארן, אז ער האט זיך אויף זיי געווארפען שלאגען און געמאכט א גאנצען חורבן אין דער ראזורע, אויסגעהאקט דעם שויפענסטער און עטליכע שפי־געלען אין דער איינגאנגס-טיר א. א. וו.

פאליציי מוח'ט זיך אויף דעם ענין.

ערב א שטרייק אין דער טריקאטאזשען-בראנזשע

(2) שוין א פאר וואכען, ווי עס דויערט דער סכסוך אין די קליינע ווארשטאטען פון דער טריקא־טאזש-בראנזשע. די סיבה איז — די קליינע ארבייטס לוינען. לעת עתה האבען אלע קאנפערענצען, כדי צו אויסגלייכען דעם סכסוך, נישט געגעבען קיין שום רעזולטאט.

איצט איז אויך אויסגעבראכען א סכסוך אין די גרויסע פאבריקען, און דאס אויפ'ן יסוד פון די לוינען, וואס ווערען רעדוצירט.

די ארבייטער האבען זיך דעריבער געווענדעט אין אינספעקטאראט וועגען צוזאמענרופען א קאנפע־רענץ מיט די פאבריקאנטען.

אורטיילענדיג פון דער שטעלונג פון די פרא־פעסיאנעלע פעראיינען, האלטען מיר ערב א שטרייק אין דער גאנצער טריקאטאזשען-בראנזשע.

Dr. MAZUR
צוריקגעקעהרט

1-טער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז
„Splendid"

3-טע וואך פון רעקארד-ערפאלג!
קלו פון איצטיגן סעזאן! רעזשי: Józef v. Sternberg
לעצטע 3 טעג! לעצטע 3 טעג!
ווילענדיג געבען די מעגליכקייט די בריטע מאסען צו זעהען דעם פילם, זענען די פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט געווארען אויף אלע סעאנסען

„X-27"

פאסצינירענדער אינהאלט, אונגעוועהנליכע אויסשטאטונג, אינטערעסאנטע אקציע. עפאפעי פון דרייסטקייט, העלדנטאט, אפפערונג און גרויסער ליבע. אין די הויפטראלן:
Marlena Dietrich, Victor Mac Laglen, Werner Oland, Lew Cody, Barry Norton.
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמ. זענען די פרייזען פערקלענערט.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"
דירעקציע: א. בעזמאן און ד. צעלמייסטער.

גאסטראלן פון דער בעליבטער סוברעטין רעגינא צוקער
מיט'ן אנטייל פון די ווארש. סטאר-ארטיסטען: ל. יאקובאוויטש, ק. צימבאליסט, א. קוריץ, ל. געטליכערמאן, א. אייזענבערג, וו. אמזעל.

שבת, ד. 10-טען אקטאבער, אנהויב 4 נאכמ. ווערט געשפילט
פאזיטיוו צום לעצטען מאל! | די שטארק אויסגענומענע פיעסע. וועלכע ברענגט יעדען צושויער צו געלעכטער ביז טרערען | צו ביליגע פרייזן פון 50 גר. ביז 2

פון כתרילאווקע ביז ניו-יארק
אין 3 אקטען מיט 20 נומ' געזאנג און טענץ מיט רעגינא צוקער אין דער הויפט ראל

שבת אוונט, דעם 10/X און זונטאג אוונט, דעם 11/X, פונקט 9.15 א זייגער ווערט געשפילט צום ערשטען מאל מיט רעגינא צוקער
סענסאציע! אמוזירענד! פריילין, לעבעדיג און לוסטיג! סענסאציע! אמוזירענד!
אויב לאכען, זאל זיין געלאכט! זאל לאכען דאס לעבען!
זאל לעבען דאס לאכען! רוסישע געזאנגען! רוסישע טענץ!

אוונט-פרייזן פון 80 גר. אן | בערעלע באסיאק | אוונט-פרייזן פון 80 גר. אן
אין 3 אקטן מיט געזאנג און טענץ מיט רעגינא צוקער אין איהר קרוין-ראל „בערעלע"

מאנטאג, דעם 12, פונקט 9.15 אוונט גרויסע פאפולערע פארשטעלונג
פון 50 גראשען אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום! די זעהר בעליבטע פיעסע, וועלכע רופט ארויס ביי יעדען איינעם גרויס צופרידענקייט
דאס פערלוירענע גליק (בראדיאגא) אין 3 אקטן מיט געזאנג פון י. מארקאוויטש
אין דער פיעסע נעהמט אנטייל דאס 8-יעהריגע וואונדערקינד לאלא אמזעל.
נאך דער פארשטעלונג א מתנה דעם לאדזער טעאטער-עולם א גרויסער דיווערטיסמענט א. נ.:
א בוקעט בלומען אויסגעפיהרט דורכ'ן גאנצען אנסאמבל.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער

אלעי 1-טער מאי 2. — די׳. ד. צעלמייסטער.

לאדזער טעאטער-עולם! אזעלכעס האט איהר נאך נישט געזעהען!

סענסאציע אויף סענסאציע!

מיט דער גרויסער קינסטלעריז

בערטא זאסלאווסקא

י. שיגארין
א. וואלפשטאט

כדי צו פאפולאריזירען אונזער טעא-טער און אונזער סטאר-טרופע אין דער היינטיגער פרעמיערע, גיבען מיר היינט צו דער פרעמיערע

„א הארץ, וואס בענקט"

פאר די לעזער פון נ. פאלקסבלאט

50 איינלאדונגען 50

אין די ערשטע רייהען בחנם!

ווער עס שטעלט צו אין קאסע פון קאמעראל-טעאטער פון 6 — 8 אוונד דעם דאזיגען קופאן בעקומט די — איינלאדונג אומזיסט. —

א הארץ וואס בענקט

GLAGALA

היינט, פרייטאג
9 א זייגער אוונט
און מארגען, שבת
4 נאכמיטאג

פאפולערע פרייזען ביז 2 זל.

ערשטע רייהע

און מארגען, שבת
9 א זייגער אוונט

ווערט געגעבען דער סענסאציאנעלער רעקארד-שלאגער פון יודישען לעבען אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ז. ליבין

אין דער פיעסע נעמען אנטייל קויט א. ב.: פרויען — אמזעל געניא, גירל זיסעלע, זאסלאווסקא בערטא, לוריע פרידע. מענער: ד. אריעל, ד. בראקארוש, א. וואלפשטאט, א. טופמאן, י. האניגבוים, י. שיגארין, ש. לודנער.

אין דער פיעסע נעמט אנטייל דאס 8-יאהריגע וואונדער-קינד לאלא אמזעל. רעושי ב זאכלאווסקא, ביהנע-דיר. י. שיגארין, סופלאר ש. לודנער, טעכנישער לייטער ד. אריעל

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון קאמעראל-טעאטע פון 11 ביז 1 און פון 6 נאכמ. שבת א גאנצען טאג.

אכטונג! ווער עס האט שוואכע נערווען זאל אויף די פארשטעלונג נישט קומען.

מעשי-סדום אין פאביאניץ

א באנדיט א נואף אויף דער בעשולדיגונגס-באנק

(2) אויפ׳ן שטח פון פאביאניץ און אין דער אהענטסטער סביבה האבען א לענגערע צייט, פון אנהויב פריהלינג אן, געבושעוועט דריי חברה-לייט, וועלכע ס׳איז שווער געווען צו כאפען מכמה וכמה טעמים.

די דאזיגע פערשוינען פלעגען שפעט אין אוונד בעפאלען יונגע פארלעך, און פאדערען פון די בחורים, אז זיי זאלען בעצאהלען אויסקויפס-געלד פאר די פריילינס, וועלכע פלעגען גיין אין זייער בעגלייטונג.

עס פלעגען זעלטען טרעפען פאלען, אז די בחורים פלעגען זיך ענערגיש געגענשטעלען דער חוצפה פון די כוליגאנעס, און די לעצטע פלעגען „מאכען פיס", אין דעם רוב פאלען אבער פלעגען די בחורים, די „שטרויענע העלדען" אליין מאכען פיס, און איבערלאזען די מיידלעך אויף הפקר, און דאן פלעגען שוין די כוליגאנעס זיי אינערגען פער-שלעפען און פערגוואלטיגען.

צוליב פערשטענדליכע טעמים איז דער ענין נישט אנגעקומען צו דער פאליציי, און די הפקר-לייט איז זייער נידערטרעכטיגע [illegible] אפגעגאנגען גלאט.

אזוי איז אויך דעם 3. מאי, דער פאביאניצער איינוואוינער לעאפאלד ווערנער, אוועקגעגאנגען שפאצירען אונטער דער שטאט מיט זיין כלה, דער 18-יאהריגער פריילין אננא [illegible].

ארום 10 אין אוונד ווען אויף צוריקוועגס אהיים האבען זיי זיך געפונען אין דעם הינטער-שטאטישען גארטען, וואס געהערט צום אינזשיניער קנאט, זענען צו זיי פלוצים צוגעקומען צוויי פער-שוינען, וועלכע האבען געפאדערט [illegible] ווערנער׳ן אויסקויפס-געלד, אזוי ווי ווערנער האט נישט גע-האט קיין חשק זיך צו פאלגען, און געפרובט שטע-לען א ווידערשטאנד, האט איינער פון די אנפאלער ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען אי בער זיין קאפ, ווערנער האט געזעהען, אז עס האלט מיט איהם שמאל, און אז די מעשה איז נישט קיין שפאס — האט ער גענומען, ווי מען זאגט, די פיס אויף די פלייצעס, און — נישטא איהם...

דאן האבען זיך די אויסוואורפען נוקם געווען אין ווערנערס כלה, און זי פערגוואלטיגט.

די פיעשניאק איז אבער געווען אנ׳אויסנאהם פון די אלע פריהערדיגע קרבנות, ווייל זי האט זיך נישט געשעמט מיט איהר אומגליק, און געמאלדען וועגען דער מעשה-נבלה אין דער פאליציי.

גלייך אויף מארגען האט זי אין דער גאס אויך אנגעטראפען אויף איינעם פון די פערגוואל-טיגער, און אויף איהר אנווייזונג האט איהם פאליציי ארעסטירט און אריינגעזעצט אין טורמע.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער פערברעכער איז דער פאביאניצער תושב. דער 46-יאהרי-גער וואיטשעך יאקובטשאק, וועלכער איז נעכטען געשטאנען פאר׳ן לאדזער קרייז-געריכט און איז פערמשפט געווארען אויף 4 יאהר שווערע טורמע.

יאקובטשאק האט, פערשטעהט זיך, אויפ׳ן פראצעס געלייקענט שטיין און ביין, און נישט גע-וואלט ארויסגעבען זיינע שותפים.

א פאבריקאנט פאקט איין די זאכען און ווערט געכאפט אויף די „הייסע מינוט"

אנשטאט קיין פיעטרקאוו פאהרט דער וואגען זאכען... צום בעל-חוב

מיט א צייט צוריק האט א היגער פאבריקאנט א געוויסער ש. זיך אנגעגעבען אויף א „נאדזור", צוליב געוויסע ספקות האט דאס געריכט בעשלאסען אים צו ארעסטירען.

ביגו לביגו האט ש. עוקר געווען פו זלאדז — און חילד איננו!

נעכטען נאכמיטאג האט זיך איינער פון די קרע-דיטארען, א גארן-סוחר ל. דערוואוסט, אז ש׳ס פרוי פאקט דאס מעבעל, און אז דער וואגען מיט די זא-כען גרייט זיך, שוין אט, אט אין וועג אריין קיין פיעטריקאוו.

דער גארן-סוחר האט נישט לאנג געטראכט, איז אוועק אין קאמיסאריאט, וואו ער האט דערצעהלט די מעשה. דער אנגעקומענער פאליציאנט, האט טאקע געזאגט — פרדר — וועגעלע, ריהר דיך נישט, און דער וואגע זמיט די זאכען איז געבליבען שטעהן אויפ׳ן הויף.

דערזעהען די מעשה, האט די פרוי גענומען אונ טערהאנדלען, מיט גוטען און מיט בייזען, דעם גארן-הענדלערס הארץ איז אבער נישט געווארען ווייכער.

ער האט געהאט איין טענה: גיט מיר ס׳מייניגע און פאהרט אייך לחיים ולשלום.

דער סוף איז געווען, אז דער געפאקטער וואגען ,איז געפאהרען נישט קיין פיעטריקאוו ,באר... צום גארן-הענדלער אין זיי זאיגען הויז אריין.

דא האבען זיך ווידער אנגעהויבען אונטערהאנד לונגען ,מ׳האט אנגעהויבען ביי 25 פראצענט, איינ-ציגווייז האט מען זיך גערוקט: דער גארן-סוחר, זייענדיג א „אוחז ביד" האט געטענה׳ט: פולע 100 פראצענט.

האט מען געהאנדעלט און געהאנדעלט, און דער שפיץ איז געווען, אז דער וואגען מיט זאכען איז געבליבען ביים גארן-הענדלער, אונטער א שמי-רה ביז היינט אין דער פריה.

היינט וועט דערוועגען דעצידירען די גע-ריכטס-מאכט וואס צו טון מיט דעם דאזיגען „פאנד".

צוליב געוויסע טעמים קאנען מיר, פערשטייט זיך, נישט אנגעבען די נעמען פון דעם פאבריקאנט און נישט פון דעם גארן-סוחר.

פארן שטאנד-געריכט

2 בעשולדיגטע אין אונטערצינדען, כדי אפצונעמען אסעקוראנץ

(2) אין דארף סאקאלאוו, טורקער פאוויאט האט דער פויער יוזעף סקאניעטשני אונטערגעצונדען זיין ווירטשאפט מיט׳ן צוועק אפצוגעהמען 20 טויזענד זל. אסעקוראנץ. ער האט זיך אין זיין פער-ברעכען מודה געווען.

דער מילגער יוזעף וואזשניאק פון דארף ווילטשקוב, טורקער פאוויאט האט אונטערגעצונדען זיין מיהל, כדי צו בעקומען 10 טויזענד זלאטעס אסעקוראנץ.

די ביידע פערברעכער וועלען געשטעלט ווע-רען פאר א שטאנד-געריכט.

קלאנג-

GRAND-KINO

איבערבריך פון דער פוילישער קינא-פראדוקציע!

היינט און פאלגענדע טעג!

די 10 פון פאוויאק

פילם געשאפען אויפ׳ן גרונד פון אי ערלעבענישען און זכרונות פון העלד פלק. י. גאזשעכאווסקי

עס שפילען: Józef Węgrzyn, Bogusław Samborski, Zofja Batycka, Adam Brodzisz, Karolina Lubieńsk i inni.

אויסערן פראגראם: קלאנג-וואכען זשורנאל Fox

Benjámin Gigli

ערשטער טענאר פון דער מעטראפאליטען-אפערע וועט זינגען די אריע פון אפערע „Gioconda"

[illegible] אסטליכע פריקשוטען און הנחה-בילעטען צוליב די גרויסע קאסטען פון בילד — אונגילטיג. אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג צוליב דער מעט-ראזש-צענע פון ביל׳ אנהויב 11.30 פריה.

ארעסטירט פאר אגיטירען ארבייטער

(2) נעכטען איז ארעסטירט געווארען א געוויסער יונגערמאן, וואס האט געפיהרט א געשפרעך מיט די בוקערס אויף דער זשגאווער גאס הינטער דער באהן-ליניע.

ער ווערט בעשולדיגט אין דעם, אז ער האט די בוקערס אגיטירט.

מען האט דעם ארעסטירטען יונגענמאן ארי-בערגעפיהרט אין דער טורמע, און מחמת דער גע-פיהרטער אויספארשונג, ווערט דערווייל זיין נאמען געהאלטען בסוד.

ארויסגעגנבעט א באלען וואהל

(2) אויף דער באהן-סטאציע אין זגערזש האט די באהן-דינערשאפט בעמערקט, אז מ׳האט ארא-געריסען די פלאמבע פון א פראכט-וואגאן און ארויסגע׳גנבעט א באלען וואהל, אין דער וואג פון 240 קילא, וואס האט געהערט צו דער לאדזער פירמע אוריסאן.

פאליצי יימאכט אנ׳אויספארשונג.

בלויז 30 פראָצ. פון דער אימיגראַציע־קוואָטע איז אויסגענוצט געוואָרען אין לעצטען יאָהר

ניו־יאָרק, (יט.א.) דער שטאַטס סעקרע־טאַרס סטימסאָן האָט די טעג אין אַ בריף מיטגע־טיילט דעם פּרעזידענט הובער, אַז אין משך פון דעם יאָהר יוני 1930 – יוני 1931 האָבען די אַמעריקאַנער קאָנסולאַטען אין אויסלאַנד אָבגעזאָגט צו ערטיילען אייינפאָהר־וויזעס קיין אַמעריקא אַנ־ערך 146,000 פּערזאָנען, וואָס וואָלטען אין די פרי־העריגע בעדינגונגען בעקומען די וויזעס. דאָס איז געשעהן צוליב די פערשאַרפטע אימיגראַציע אינסטרוקציעס, וואָס זענען צוגעשיקט געוואָרען די אַמעריקאַנער קאָנסולען אין אויסלאַנד.

צוליב די שאַרפע בעגרענצונגען האָט אין דעם בעריכטס־יאָהר די אימיגראַציע אין די פער־אייניגטע שטאַטען בעטראָפען בלויז 31.5 פּראָצ. פון דער צאָהל, וואָס ווערען פאַר עס דורך די „קוואָטעס“ פון די בעזונדערע לענדער.

בלויז 48,528 אימיגראַנטען זענען אַריינגע־לאָזען געוואָרען אין דעם בעריכטס־יאָהר, בעת די אַלגעמיינע קוואָטע האָט בעטראָפען 153,714.

די שטרענגע אימיגראַציע־פּאָליטיק איז איינ־געפיהרט געוואָרען זייט פּרעזידענט הובער האָט אין סעפּטעמבער 1930 געמאַכט זיין בעקאַנטע ערקלערונג, אַז אַזוי לאַנג, ווי אין אַמעריקא הערשט די עקאָנאָמישע רעפרעסיע, מוז ווי ווייט מעגליך פערקלענערט ווערען די אימיגראַציע אין די פעראייניגטע שטאַטען.

ניו־יאָרק. (יט"א) אין דעטראָיט איז פאָרגעקומען די יעהרליכע קאָנפערענץ פון געוו. אַמעריקאַנער קאָמבאַטאַנטען. איינע פון די אָנגענו־מענע רעזאָלוציעס פאָדערט, אַז די אַמעריקאַנער אימיגראַציע פּאָליטיק זאָל נאָך מעהר פערשאַרפט ווערען. אין אַ צווייטער רעזאָלוציע פאָדערט די קאָנפערענץ איינפיהרען אַ צוואַנגס־רעגיסטראַציע פון „פרעמדע“ און אַ שטאַרקערע אַנווענדונג פון דעפּאָרטאַציע סיסטעם לגבי „אויסלענדער“.

שווערער קלאַפּ פאַר דעם אונגאַרישען „נומערוס־קלאַוזוס“ פּרינציפּ

אורטייל פון העכסטען אונגאַרישען געריכט

בודאַפּעשט (יט"א) אין די ברייטע געזעל־שאַפטליכע קרייזען האָט אַרויסגערופען אַן איבער־ראַשונג דער פּסק־דין פון אויבערשטען אונגאַרישען געריכט, לויט וועלכען אונגאַרישע בירגער, וואָס האָ־בען צוליב'ן „נומערוס קלאַוזוס“ געענדיגט זייער שטודיום אויף אויסלענדישע אוניווערזיטעטען, מוזען צוגעלאָזען ווער'ן צו דער נאָסטריפיקאַציע פון זייערע דיפּלאָמען און צו דער פרייער אויספיהרונג פון זייערע דיפּלאָם־בערופען. דער פּסק־דין ווערט בעטראַכט אַלס שווערער קלאַפּ פאַר דעם געזעצליכען נומערוס־קלאַוזוס־סיסטעם אין אונגאַרן.

דער פּסק־דין פון אויבערשטען געריכט איז אַ פּרעצעדענטפאַל און איז אַרויסגעגעבען געוואָ־רען אויף אַן אָנקלאַגע פון יודישען מעדיקער מאַר־טין קופּפערשטיין וועגען ענטשעדיגונג (60 טויזענד פּענגע) דערפאַר, וואָס מען לאָזט איהם נישט נאָסטריפיצירען זיין ווינער דיפּלאָם, צוליב וואָס ער קען נישט פּראַקטיצירען אין אונגאַרן. אַלע ניד־דעריגערע געריכטס־אינסטאַנצען האָבען די אָנקלאַ־גע אָפּגעוואָרפען. דאָס אויבערשטע געריכט האָט אָבער אַנערקענט די גערעכטיגקייט פון דער אָנקלאַ־גע און קופּפערשטיין האָט בעקומען די ענטשעדי־גונגס־קלויזול, אויב זיין דיפּלאָם וועט נישט נאָסט־ריפיצירט ווערען.

גראַנדיעזער גאָטעסדינסט אין וויען

פאַר'ן וואַויל פון די נויטליידענדע פעלקער

דער ווינער אינזשעניער באַריעז האָט ערפונדען אַ נייע מעטאָדע פון פאַרביגער פאָטאָגראַפיע.

בעקעמפען אנטיסעמיטיזם – אַ מיטעל פון שמד

בודאַפּעשט (יט"א) דער פּויפּסטליכער נונ־ציום אין בודאַפּעשט איז די טעג אויפגעטרעטען אויף אַ גלחים־קאָנפערענץ און אַרומגערעדט די טעטיג־קייט פון „פעראיין פאַר פריינדשאַפט מיט יודען“, וואָס געפינט זיך אונטער'ן פּויפּסטליכען פּראָטעק־טאָראַט. דער נונציוס האָט בעטאָנט, אַז דער קאַ־טוילישער גלחים שטאַנד מוז זיך האַלטען ווייט פון אַנטיסעמיטיזם. ער דאַרף זאָרגען פאַר דער שאַפונג פון גינסטיגע בעדינגונגען פאַר דעם איבערגעהען פון יודען צום קאַטוילישען גלויבען. מען טאָר נישט פעראַלגעמיינערן געוויסע ערשיינונגען פון לעבען. מען דאַרף וויסען, ערקלערט דער נונציוס, אַז די יודען, וואָס שפּילען אַ ראָלע אין קאָמוניסטישען ריעושים, האָבען אויפגעגעבען דעם רעליגיעזען גלויבען.

וואוקס פון דער יודישער אָרימקייט אין די פעראייניגטע שטאַטען

ניו־יאָרק, (יט"א) די צענטראַלע פון יודישע פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס אין אַמעריקא טיילט מיט, אַז צוליב דער וואַקסענדער נויט האָבען אין די ערשטע 6 חדשים פון 1931 די יודישע פאַמיליעס, וואָס האָבען גענאָסען פון פילאַנטראָפּישער הילף, אויסגעמאַכט מיט 43,8 פּראָצ. מעהר, ווי פאַר דעם זעלבען פעריאָד פון 1930. די ערטיילטע שטיצע האָט בעטראָפען מיט 39,3 פּראָצ. מעהר ווי אין משך פון די ערשטע 6 חדשים 1930 און האָט אויסגע־מאַכט סה"כ 1,432,897 דאָלאַר, עס וואַקסט אויך די צאָהל יודישע קינדער, וואָס ווערען אינגאַנצען אָדער טיילווייז אויסגעהאַלטען פון עפענטליכע פאָנדען.

בעגריסונג פון דער לייבור־פּאַרטיי

צו „פּועלי ציון“ און „צעירי ציון“ אין אַמעריקא

ניו־יאָרק (יט"א) די טעג עפענט זיך אין בופאַלאָ די פעראייניגונגס־קאָנפערענץ פון די אַמע־ריקאַנער „פּועלי־ציון“ און „צעירי־ציון“, דער צ. ק. פון דער לייבור פּאַרטיי אין ענגלאַנד האָט אַרויס־געשיקט צו דער קאָנפערענץ פאָלגענדע בעגריסונג:

„מיט גרויס פרייד דערוויסען מיר זיך, אַז „פּועלי־ציון“ און „צעירי־ציון“ אין אַמעריקא האָ־בען זיך פעראייניגט אויפ'ן באַזיס פון אינטערנאַצ־יאָנאַלען סאָציאַליזם און ציוניזם.

די לייבאָר־פּאַרטיי פון גרויס־בריטאַניען פער־פאָלגט מיט גרויס סימפּאַטיע די אַרבייט פון ווידער־אויפבוי, וואָס די יודישע אַרבייטערשאַפט פיהרט אין א"י. די פּאָליטיק פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים האָט שטענדיג געהאַט און וועט האָבען אונזער וואַרעמע אונטערשטיצונג, טראָץ מאָמענטאַנע שוועריגקייטען. מיר זענען איבערצייגט, אַז די דאָזיגע גרויסע נאַציאָנאַלע און סאָציאַלע בעמיהונג וועט דערפיהרט ווערען צו אַ פולען דערפאָלג אונטער דער אָנפיהרונג פון דער יודישער אַרבייטער־בע־וועגונג“.

ידיעות פון ארץ־ישראל

ירושלים. (יט"א) אַ געוויסער יוסף מאָר־גענשטערן איז דורכ'ן געריכט פערמשפּט געוואָרען צו 7 חדשים תפיסה פאַר פערשפּרייטען קאָמוניס־טישע ליטעראַטור. דער פּסק־דין ענטהאַלט די גאַ־בריליכע אין אַזעלכע פאַלען עמפּפעהלונג צום הויך־קאָמיסאַר צו דעפּאָרטירען דעם פערמשפּט'ן פון א"י.

תל־אביב. (יט"א) די רעגירונג האָט בעפ־רייט פון אימפּאָרט־צאָל אַלע געגענשטאַנדען, וואָס ווערען געבראַכט פון אויסלאַנד פאַר דעם יודישען מוזעאום אין תל־אביב. בראש פון דעם מוזעאום־קאָמיטעט שטעהען ח. נ. ביאַליק, מאיר דיזענהאָף ש. פערסיץ און ד"ר ח. פרדי.

יונג יודיש מיידעל בעקומען העכסטען סאָוויעטישען פערדינסט־אָרדען

מאָסקווע (יט"א) פאַר איהרע פערדינסטען אויפ'ן געביט פון צוגרייטען קוואַליפיצירטע אַר־בייטער און אינסטרוקטאָרען פאַר דער סאָוויעטיש־טריקאָטאַזש־אינדוסטריע, איז די 23־יעהריגע לידיא קאָוואַרסקאַיאַ בעעהרט געוואָרען מיט דעם „לענין־אָרדען“, — דער העכסטער סאָוויעטישער ציווילער אויסצייכנונג פאַר ספּעציעלע פערדינסטען. לידיא קאָוואַרסקאַיאַ איז די טאָכטער פון יודישע עלטערן, סאָוויעטישע אָנגעשטעלטע.

ווער עס וויל עמיגרירען?

מוז קענען גענוי די נייעסטע פאַרשריפטען

די עמיגראַציע פאַרשריפטען אין פערשידענע לענדער זענען איצט זעהר שטאַרק קאָמפּליצירט, כסדר קומען צו נייע בעגרענצונגען.

אַלע אימיגראַציע־לענדער האָבען איצט בעדייטענד בעגרענעצט דעם צופלוס פון נייע עמיגראַנ־טען, עטליכע פון די דאָזיגע לענדער ערלויבען אַריינ־צופאָהרען נאָר געוויסע קאַטעגאָריעס עמיגראַנטען, אָדער זיי פיהרען איין פאָרמעלע שוועריגקייטען, ס'וועט דעריבער זיין כדאי צו בעקענען די עפענט־ליכקייט מיט די נייעסטע אימיגראַציע־פאַרשריפטען אין פערשידענע לענדער.

קיין אַמעריקא קענען פּרינציפּיעל נאָר עמי־גרירען פרויען פון אַמעריקאַנער בירגער מיט זייערע קינדער ביז 21 יאָהר, דערביי מאַכט דער אַמעריקאַ־נער קאָנסולאַט אויך דער דאָזיגער קאַטעגאָריע שוועריגקייטען בעמיהענדיג זיך פעסטצושטעלען אין יעדען פאַל, צי די דאָזיגע אַמעריקאַנער בירגער האָבען גענוגענדע מיטלען אויסצוהאַלטען די פאַמיל־יען־מיטגלידער, וועלכע ער ברענגט קיין אַמעריקא. עהנליך ווערט בעהאַנדעלט ביים אַרויסגעבען אַמערי־קאַנער פּעסער די יעניגע, וועלכע זענען געבוירען געוואָרען אין אַמעריקא.

אַ גענויע קאָנטראָלע אונטערליגען די פּעסער און ערלויבנישען פון רעעמיגראַנטען, וועלכע זע־נען געקומען קיין פּוילען אויף איין יאָהר, כדי צו בע־זוכען זייערע קרובים אָדער זיך בעקענען מיט'ן לאַנד, מ'גיט אויך שטאַרק אַכטונג דערויף, אַז פּערזאָנען וואָס האָבען שוין בעקומען די אַמעריקאַ־נישע בירגערשאַפט זאָלען נישט בלייבען אין אויס־לאַנד מעהר ווי 2 יאָהר, אויב זיי שרייטען איבער די דאָזיגע צייט פערלירען זיי דאָס רעכט נישט נאָר זיך צוריקצוקעהרען אין לאַנד, נאָר אויך די אַמע־ריקאַנער בירגערשאַפט.

קאַנאַדע גיט ערלויבנישען אַריינצופאָהרען נאָר פרויען און קינדער (ביז 18 יאָהר) פון קאַנאַדישע פאַרמערס. וויכטיגעס יאָהר ווערען די דאָזיגע ער־לויבנישען אַרויסגעגעבען אין אַ זעהר בעגרענעצטער צאָהל, אויפ'ן גרונד פון ערלויבנישען, וועלכע זע־נען אַרויסגעגעבען געוואָרען פאַר'ן 1. אַפּריל 1931 ווען מען קען אַריינפאָהרען ערשט נאָכ'ן קאָנטראָלי־רען דורך דער קאַנאַדישער מאַכט, אויב דער אַרויס־פאָדערער האָט גענוגענדע מיטלען אויסצוהאַלטען די אַרויסגעפאָדערטע. אויב יאָ, וועט מען דאַרפען די ערלויבנישען בעניען, ווייטער קענען צוריק־קעהרען רעעמיגראַנטען, וועלכע זענען אין אויסלאַנד נישט מעהר ווי אַ יאָהר. אויב דער דאָזיגער רעעמי־גראַנט איז אין קאַנאַדע געווען ווייניגער ווי 5 יאָהר מוז ער אויפווייזען 100 דאָלאַר און געלד אויף אַ בילעט פון פאַרט ביז'ן אָרט, וואו ער וויל וואוי־נען, רעעמיגראַנטען מוזען אויך האָבען געזיכערטע אַרבייט נאָך זייער צוריקקומען קיין קאַנאַדע.

בראַזיליען. די עמיגראַציע איז מעגליך פאַר פּערזאָנען, וועלכע דערהאַלטען נאָמענטליכע אַרויס־פאָדערונגען, וואָס זענען אויסגעשטעלט דורך דער ענטשפּרעכענדער בראַזילאַנישער מאַכט. אַהן בע־גרענצונגען קענען עמיגרירען ערד־אַרבייטער־פאַ־מיליעס אין דער קאָלאָניע „ווייסער אַדלער“ אין עספּירישאַ סאַנטאַ, פון 1. אָקטאָבער ה. י. האָט די בראַזילאַנישע מאַכט אָפּגעשאַפט די פרייע בע־האַנדלונג פון די בראַזילישע שיפען טיף אין לאַנד אַריין.

אַרגענטינע. די עמיגראַציע איז מעגליך פאַר איין פאַר פּרינציפּ מעגליך לויט פּערזענליכע אַרויספאָדערונגען, ביים אַריינפאָהרען אין לאַנד דאַרף מען אויפווייזען 50 דאָלאַר, אויב ס'האַנדלט זיך וועגן פריוויליגע יודישע פּוישע אַרבייטער, וואָס שייך אַנדערע קאַ־טעגאָריעס עמיגראַנטען איז עס אָפּהענגיג פון די איינ־דיווידועלע בעדינגונגען פון יעדען עמיגראַנט.

אַרגענטינע, די עמיגראַציע איז מעגליך:

1) פאַר פּערזאָנען וואָס בעקומען „אפי־דייוויטס“ אָדער פּערזענליכע אַרויספאָדערונגען, אַז זיי וועלען דאָרט באַלד בעקומען אַרבייט, 2) פאַר ערד־אַרבייט אין די ראַהמען פון קאָנטינגענט, וועלכער ווערט יעדען פעריאָד צייט בעשטימט דורכ'ן עמיגראַציע־אַמט.

קיין פראַנקרייך קענען אַרויספאָהרען ערד־אַר־בייטער וועלכע זענען רעגיסטרירט און אויסגע־וועהלט דורכ'ן מלוכהשען אַרבייטס־פערמיטלונגס־ביוראָ אין די ראַהמען פון די חודשליכע קאָנטינגענ־טען, אָדער אַרבייטער, וועלכע בעקומען אַרבייטס־קאָנטראַקטען פון פראַנקרייך, וועלכע זענען בעשטע־טיגט דורכ'ן פראַנצויזישען אַרבייטס־מיניסטעריום און דורכ'ן באַהעכסטען פּוילישען קאָנסולאַט.

פאַר בעלגיען זענען גילטיג די זעלבע בעדינ־גונגען וואָס פאַר פראַנקרייך.

קיין אויסטראַליען איז אין פּרינציפּ אינגאַנצען געשלאָסען די עמיגראַציע, ס'ווערען אָבער געמאַכט אויסנאַהמען אין בעזונדערע פאַלען.

בילדער פון שטעמפּ אויף די נייע דייטשע מאַרקעס

אַרבייט אויף צוויי פראָנטען

די רעגירונגען און זעלבסטפערוואַלטונגען טרעטען צו צו אַ ברייטער אַקציע לטובת די אַרבייטסלאָזע, די מיטלען פאַר'ן דאָזיגען ציל, וואָס איז אין איצטיגען מאָמענט ברענענדער פאַר אַלע אַנדערע, וועלען צושטעלען פערשידענע אָפיציעלע קוועלען און אַ חוץ דעם דאַרף די מיטלען געבען אויך די געזעלשאַפט גופא. יעדער, וואָס האָט אַרבייט, דאַרף ברענגען אַ געוויסען קרבן פאַר די, וועלכע האָבען קיין אַרבייט נישט. אין משך פון די נאָהענסטע טעג וועלען אַלע שיכטען פון דער געזעלשאַפט צוגעצויגען ווער'ען צו דער אַקציע אויף צו העלפען די אַרבייטסלאָזע, אויף וויפיל עס האַנדעלט זיך, וועגען דירעקטע אָפּצאָהלען, וועט דער צוואַנג זיין בלויז אַ מאָראַלישער, אין געגענזאַץ צו פערשידענע בעשטייערונגען, ווי אַ צוגאָב צום פרייז פון די באַהן-בילעטען, פּאָסט, וואו עס וועט באַטידליך זיין אַ פאַקטישער צוואַנג. אָבער אויך דער מאָראַלישער צוואַנג וועט אָהן ספק זיין אַ גענוג שטאַרקער, כדי צו צווינגען יעדען געזעלשאַפטליך דענקענדיגען מענש גע'ן צו געבען זיין אָפּצאָהל. די נויט איז אַזוי גרויס און די הילף איז אַזוי דרינגענד, אַז קיינער וועט זיך נישט אָפּזאָגען צו ערפילען זיין געזעלשאַפטליכען חוב.

מיר יודען האָבען אָבער אין דער הינזיכט איבריגענס ווי אין פיל אַנדערע הינזיכטען, די ספּעציפישע פריווילעגיע פון דאָפּעלטער לאַסט, די אָפיציעלע אַקציע לטובת די אַרבייטסלאָזע נעהמט אַרום, ווי בעקאַנט די אַרבייטער און בעאַמטע, דהינו, די יענ'גע פערזאָנען וואָס פאַר זיי איז אָפּגעלאָפען דער געזעצליכער טערמין אויף צו בעקומען מלוכה אונטערשטיצונג. אַזוי אַרום וועלען אַלע יודישע דעקלאַסירטע סוחרים וועלכע האָבען צוליב דעם קריזיס פערלוירען יעטוועדען קוואַל פון פרנסה, נישט געניסען פון דער אָפיציעלער הילף לטובת די אַרבייטסלאָזע, דעסגלייכען די קליינהענדלער און האַנדווערקער. אָט די גאַנצע גרויסע מאַסע, וואָס פערגרעסערט זיך מיט יעדען טאָג, פאַלט אויסשליסליך אויף די פלייצעס פון דער יודישער געזעלשאַפט. ווייל די אָפיציעלע פאַקטאָרען וועלען זיך מיט דער דאָזיגער מאַסע דעקלאַסירטע נישט פערנעהמען. מיר אַליין מוזען וועגען זיי זאָרגען. און דערפאַר טאָרען מיר נישט פערנאַכלעסיגען אונזער חוב לגבי דער אַלגעמיינער אַקציע. מיר מוזען אָנשטרענגען אונזערע כוחות כדי צו אַרבייטען אויף דעם אַלגעמיינעם פראָנט פון אַרבייטסלאָזיגקייט, וואו מיר וועלען אַרבייטען אינאיינעם מיט אַלע בירגערליכע פאַקטאָרען, און אויך אויף דעם ריין יודישען פראָנט, וואו מיר מוזען זיך דערווייל פערלאָזען בלויז אויף די אייגענע כוחות.

ס'איז קלאָר, אַז מיר וועלען אויפ'ן ענערגישסטען אופן פאָדערן די אַלגעמיינע הילף, סיי פון דער מלוכה, סיי פון די זעלבסטפערוואַלטונגען פאַר אונזערע אַרבייטסלאָזע וועלכע זענען ביט קיין אַרבייטסלאָזע אין אָפיציעלען זין פון וואָרט אָבער וועלכע געפינען זיך אפשר אין אַ פיל ערגערען מצב ווי די אָפיציעלע אַרבייטסלאָזע, דאָס וועט זיין אַ דאָפּעלטע לאַסט, אַ צווייפאַכיגע בעשטייערונג, אָבער דערווייל האָבען מיר געגען דעם נישט קיין עצה.

אויף וויפיל עס געהט וועגען דעם ספּעציפיש יודישען פראָנט, פון קאַמף געגען דער אַרבייטסלאָזיגקייט, אַ קאַמף, וואָס דריקט זיך אויס אין באַלדיגער הילף, כדי מעגליך צו מאַכען דאָס דורכהאַלטען די שווערע חדשים פון ווינטער, וואָלט מען געדאַרפט וואָס גיכער שאַפען אומעטום איבערפּאַרטייאישע קאָמיטעטען, וועלכע זאָלען אין משך פון ווינטער אָרגאַניזירען די אַקציע. פון די געזאַמעלטע געלדער דאַרף מען פערזעהען די אַרבייטסלאָזע קודם כל מיט דערנעהרונג און קויהלען. ווי אַזוי עס זאָל פאָרקומען די זאַמלונג, אויף וואָסער אופן עס זאָל געמאַכט ווער'ען די פערטיילונג דאָס איז שוין אַ זאַך פון די בעזונדערע קאָמיטעטען. יעדענפאַלס די צייט איז טייער און מען דאַרף שוין צוטרעטען צו דער אַרבייט. מיר טאָרען באין אופן נישט דערלאָזען אַז אין דער צייט פון שרעקליכען קריזיס זאָלען יודען אויסגעהען פון הונגער און קעלט.

נ. ד.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאַג און יום-טוב פון 9–1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

דער פּאָליטישער מאָמענט

וואַהלען צום פּאַרלאַמענט אין ענגלאַנד

דער קראַך פון פונט האָט אויף אַ קורצע צייט געהאַט אָפּגערוקט אין ענגלאַנד אויפ'ן צווייטען פּלאַן די פּאָליטישע פראַגען. נאָך דער קאַטאַסטראָפע און אין צוזאַמענהאַנג מיט איהר האָט זיך דער פּאָליטישער קאַמף בעניייט מיט אַ בעזונדערען כוח. דער קאַמף איז געגאַנגען אַרום דער פראַגע מכוח נייע וואַהלען צום פּאַרלאַמענט.

די פראַגע איז געשטאַנען אַזוי: צי וואָלט נישט גלייכער געווען צוליב'ן פאַלען פון פונט אָפּצולעגען די וואַהלען? פאַר אָפּלעגען די וואַהלען האָט גערעדט דער מאָטיוו, אַז דער וואַהלשטורם קאָן ברענגען דער וואַלוטע נאָך אַ גרעסערען שאָדען, ווי זי האָט ביז איצט געליטען. אין ענגלאַנד, ווי איבריגענס אין אַנדערע לענדער, איז אַ וואַהל-קאַמפּאַניע אַ פיבער, וואָס רייסט איבער דאָס נאָרמאַלע לעבען אין לאַנד. ביי דער פּאָליטישער און סאָציאַלער שפּאַנונג, וואָס הערשט איצט אין ענגלאַנד, קאָן מען ערוואַרטען, אַז די וואַהלען וועלען דורכגעהן אויסערגעוועהנליך שטורמיש. דערצו נאָך פאָדערט אַ וואַהל-קאַמפּאַניע קאָלאָסאַלע טעכנישע און מאַטעריעלע מיטלען. צוליב די אַלע טעמים האָבען געהאַלטען די געגנער פון באַלדיגע וואַהלען, אַז די קאַמפּאַניע דאַרף אָפּגעלעגט ווער'ען לכל הפחות ביז דער פונט וועט סטאַביליזירט ווערען. ערשט דאַן וועט די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע לאַגע זיין אַביסעל קלאָר, און דאַן ערשט וועט מען קאָנען אַרויסשטעלען אַ געוויסע פּראָגראַם פון דער ווייטערדיגער פּאָליטיק.

אָבער גראָד די סיטואַציע, וואָס האָט זיך געשאַפען צוליב דער וואַלוטע-קאַטאַסטראָפע איז אַנ'אַרגומענט פאַר די אַנהענגער פון באַלדיגע וואַהלען צום פּאַרלאַמענט. צו זיי געהער'ען דער גרעסטער טייל פון די קאָנסערוואַטאָרען. זיי טענה'ען אַזוי. אין איצטיגען מאָמענט האָט די ענטווערטונג פון פונט געשאַפען אַ געוויסע אויפלעבונג אין דער אינדוסטריע און אין האַנדעל. דאָס איז, פערשטעהט זיך, אַ צייטווייליגע ערשיינונג, און מ'דאַרף מורא האָבען פאַר דער סיטואַציע, וואָס וועט זיך שאַפען נאָך דער סטאַביליזאַציע, און וואַרטען מיט דער סטאַביליזאַציע פון פונט איז אויך זעהר געפעהרליך. מ'דאַרף דעריבער תיכף צוטרעטען צו יענער רעפאָרם פון ענגלישען עקאָנאָמישען לעבען, אין וועלכער די קאָנסערוואַטאָרען זעהען דעם איינציגען וועג צו אַ ווירטשאַפטליכער אויפלעבונג, דהיינו, מען דאַרף איינפיהרען אַ פּראָטעקציאָנס-סיסטעם, מען דאַרף געהן אויפ'ן וועג פון שוץ-צאָלען. אָבער דאָס קאָן מען נישט טון, נישט האָבענדיג קיין „מאַנדאַט" דערצו פון די וועהלער מאַסען. דעריבער דאַרף מען שוין דורכפיהרען נייע וואַהלען.

איינס איז קלאָר: די פאָרשטעהענדיגע וואַהלען אין ענגלאַנד וועלען פאָרקומען נישט אויף עפּעס אַנ'איבערפּאַרטייאישען אָדער נאַציאָנאַלען פּראָגראַם, נאָר איבער אַ ריין-פּאַרטייאישער פּלאַטפאָרם. איבער דער פראַגע פון שוץ-צאָל וועלען אין די פּאַרטייען גופא קיין בעדייטענדע ענדערונגען נישט פאָרקומען, בלויז געוויסע גרופּען וועלען זיך אָפּשפּאַלטען צוליב דער פראַגע פון די סאָציאַליסטען און פון די ליבעראַלען. די אַרבייטער-פּאַרטיי האָט זיך דורך הענדערסאָנ'ען קאַטעגאָריש אַרויסגעזאָגט געגען פּראָטעקציאָנס-סיסטעם. די אַרבייטער-פּאַרטיי נעהמט אויף דעם קאַמף געגען דער רעגירונג אויפ'ן פּונקט וועגען די שוץ-צאָלען.

פיל קאָמפּליצירטער איז די לאַגע פון די ליבעראַלען. אין איצטיגען מאָמענט אונטערשטיצען זיי אין פּאַרלאַמענט די רעגירונג. גלייכצייטיג זענען איניגע אָנגעזעהענע פיהרער פון די ליבעראַלען ענטשידען אַריבער אין לאַגער פון די פּראָטעקציאָניסטען. דאַגעגען דער לידער פון דער פּאַרטיי, לאָיד דזשאָרדזש, שטעהט פעלזן-פעסט געגען פּראָטעקציאָנס-סיסטעם. די ליבעראַלע פּאַרטיי קאָן אַזוי אַרום אין דער פערזאָן פון איהר לידער געשטעלט ווערען אין אָפּאָזיציע צו דער רעגירונג, אויב די רעגירונג וועט זיך שטעלען אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון די קאָנסערוואַטיווע.

עס שטעלט זיך אַ פראַגע, וואָס וועט זיין מיט די ליבעראַלען אין פאַל פון אַזאַ שפּאַלטונג? דאָס וועט זיכער זיין אַ קאַטאַסטראָפע, און צו דעם שטרעבט די לייבאָר-פּאַרטיי, וועלכע האָט דורך איהר אָרגאַן „דיילי העראַלד" געגעבען אָנצוזעהערען לאָיד דזשאָרדזשען, אַז ער וועט אויפגענומען ווערען אין דער אַרבייטער-פּאַרטיי מיט אָפענע אָרעמס, און עס האָבען זיך שוין פערשפּרייט אַפילו קלאַנגען, אַז לאָיד דזשאָרדזש טרעט אַריין אין דער לייבאָר-פּאַרטיי, וואו ער זאָל פערנעהמען דעם פּאָסטען פון מאַקדאָנאַלד'ן.

פונאַנדערלאָזענדיג דעם פּאַרלאַמענט און בעשטימענדיג נייע וואַהלען, שאַפט מאַקדאָנאַלד אַזאַ פונאַנדערטיילונג פון די פּאַרטייאישע כוחות: אויף איין זייט וועט זיך געפינען, בראָש מיט מאַקדאָנאַלדען, די קאָנסערוואַטיווע פּאַרטיי, די גרופּע סאָציאַליסטען, וואָס געהען נאָך מאַקדאָנאַלדען, און אַ גרופּע ליבעראַלען, צווישען וועלכע עס וועט אָבער פעהלען דער איצטיגער אינערן-מיניסטער סער הערבערט סעמיועל. פון דער אַנדערער זייט וועט זיך געפינען די אַרבייטער-פּאַרטיי און דער רעשט פון די ליבעראַלען מיט לאָיד דזשאָרדזשען בראָש.

דער זיג פון דער רעגירונג וועט אַזוי אַרום זיין דער זיג אייגענטליך פון די קאָנסערוואַטיווע, וועלכע פערנעהמען זיך טאַקע אַרויסצושטעלען זייערע קאַנדידאַטען אין אַלע קרייזען. צופיהרענדיג זייערע נעכטיגע געגנער צו דעם נצחון ביי די וואַהלען, וועט מאַקדאָנאַלד אַליין געשטעלט ווערען אין אַ שווערע לאַגע, און שוין שמועסט מען, אַז ווען דער „מאַוור מאַקדאָנאַלד" וועט האָבען געטון זיין „שולדיגקייט", וועלען איהם די קאָנסערוואַטאָרען הייסען געהן און אויף זיין אָרט אַוועקשטעלען זייער ריכטיגען פיהרער, באַלדווינ'ען.

פ. ב.

——):0:(——

די שפּייכלערס ברעכען זיך פון תבואה

און מיליאָנען מענשען געהען אויס פון נויט

(קאָרעספּאָנדענץ פון ניו-יאָרק)

איבערן גאַנצען שטח פון די פעראייניגטע שטאַטען געהט איין גרויסער קרעכץ פון די פאַרמערס: די לאַנדווירטשאַפט געהט אונטער, דער אַמעריקאַנישער ערד-אַרבייטער שטעהט אויפ'ן אַנד פון אַפּגרונד. קיין וואַשינגטאָן פליהען ביטעס וועגען הילף, עס קומען אָן אויך דראָהונגען, אַז אויב די רעגירונג וועט נישט זעהן צו העלפען דער עדראָהטער לאַנדווירטשאַפט, דאַן דראָהט אין לאַנד אַ געוואַלדיגע אויפשטייסלונג.

כדי צו פערשטעהן ד'נויט פון די אַמעריקאַנער פאַרמערס איז גענוג צו ברענגען בלויז צוויי ציפער'ן. אין דעצעמבער 1919 האָט אַ בושעל ווייץ (אַ בושעל איז עפּעס מעהר פאַר 27 קילאָ) געקאָסט פיר־טהאַלבען דאָלאַר, אין סעפּטעמבער 1931 האָט מען אויף דער טשיקאַגער תבואה-בערזע פערקויפט אַ בושעל פאַר 57 צענט! צו די דאָזיגע ציפער'ן דאַרף מען, דאַכט זיך, נישט צוגעבען קיין שום קאָמענטאַר'ען. אויף צו קויפען זיך אַ פּאָר שיך דאַרף דער פאַרמער בעאַרבייטען אַ שטח פון נישט ווייניגער פאַר אַנדערטהאַלבען אַקער לאַנד!

די לאַגע פון ד'פאַרמערס איז אויסערגעוועהנליך שווער, ווייל אויב פריהער פלעגען זיי אין דער צייט פון אַ קריזיס זיך קאָנען לאָזען אין שטאָט אַליין זוכען אַנדערע פרנסות און בעשעפטיגונגען, איז דאָך דער דאָזיגער וועג ביים איצטיגען קריזיס אין דער אינדוסטריע, אינגאַנצען אויסגעשלאָסען. טויזענדער פאַרמערס ליקווידירען זייער'ע ווירטשאַפטען און לאָזען זיך זוכען גליק אין אַנדער'ע לענדער, דער עיקר אין דרום-אַמעריקא, אָבער אויך דאָרט געפינען זיי זיך אין אַ נישט בעסער'ער לאַגע.

מיט וואָס ערקלערט זיך אָט דער מורא'דיגער קריזיס פון דער אַמעריקאַנער לאַנדווירטשאַפט? אין דער ערשטער רייה מיט דעם וועלט-קריג און זיינע פאָלגען. אין סאַמע ברען פון קריג האָט דער פאַרמער געהאַט גלענצענדע געשעפטען. די פערבינדעטע מלוכות, וועלכע זענען געווען אָפּגעשניטען פון רוסישען און צענטראַל-אייראָפּעאישען תבואה-מאַרק, זענען געוואָרען אָנגעוויזען אויף דער תבואה-פּראָדוקציע פון אַמעריקע, די אַמעריקאַנער לאַנדווירטען האָבען דעריבער געמאַכט גלענצענדע געשעפטען. אין דער צייט פון קריג האָט מען זיך נישט געהאַנדעלט וועגען פרייז, און מען האָט געצאָהלט אַזוי פיל וויפיל דער פּראָדוצענט האָט נאָר פערלאַנגט. אין אַמעריקא איז דעמאָלט געוואָרען אַ לאָזונג צו בעאַרבייטען וואָס מעהר לאַנד, וואָס בעסער, שאַפען אַ וואָס גרעסערע פּראָדוקציע. דאָס איז בעטראַכט געוואָרען אַלס פּאַטריאָטישע טאַט, וועלכע האָט דערצו געגעבען גלענצענדע פערדינסטען.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז אין איינעם פון זיינע אויפרופען האָט דער פּרעזידענט ווילסאָן זיך אויסגעדריקט, אַז דאָס פּראָדוצירען ברויט איז פונקט אַזאַ וויכטיגע זאַך ביים נצחון איבער די „דייטשע באַרבאַרען", ווי דאָס אויסאַרבייטען האַרמאַטען.

כדי צו בעקומען וואָס מעהר תבואה האָט מען געמוזט ראַציאָנאַליזירען די לאַנדווירטשאַפט. די בענק, וועלכע האָבען בעקומען גוטע פּראָצענטער פון די פאַרמערס, האָבען גערן געבאָרגט געלד, און אַזוי אַרום האָט זיך די אַמעריקאַנישע לאַנדווירטשאַפט ענטוויקעלט צו דער גרעסטער טעכנישער הויך. עס זענען איינגעקויפט געוואָרען די בעסטע און ראַציאָנעלסטע לאַנדווירטשאַפטליכע מאַשינען א. אַז. וו.

ד'ראַציאָנאַליזאַציע איז צוגעגאַנגען מיט'ן גאַנצען טעמפּאָ, און ווען עס האָט זיך געענדיגט דער קריג האָבען זיך די פאַרמער אַרומגעזעהען, אַז זיי פערמאָגען אונגעהויער'ע זאַפּאַסען תבואה, אַ גלענצענדע לאַנדווירטשאַפטליכע טעכניק, אָבער וואָס צו טון מיט דער תבואה ווייסען זיי נישט, ווייל אייראָפּע נויטיגט זיך שוין מעהר נישט אין דעם אַמעריקאַנער ברויט, און פאַר די איינגעקויפטע טייערע מאַשינען מוז מען דערווייל צאָהלען.

די ראַציאָנאַליזאַציע איז צוגעגאַנגען מיט'ן פאָרטשריט. עס איז גענוג אָנצעווייזען אויף די מאַשינען, וואָס ווער'ען אָנגערופען קאָמביינען (זיי ווערען בענוצט בלויז אין אַמעריקא און אין סאָוויעט-רוסלאַנד), דאָס איז אַנ'אמת וואונדער פון דער טעכניק, ד'מאַשין פיהרט אויס אַלע אַרבייטען אין פעלד, זי מלויצעט און מאָהלט, אַזוי, אַז די תבואה געהט אַרויס פון דער מאַשין אינגאַנצען גרייט צום פערקויף. ווען דער מאָטאָר פון אַזאַ מאַשין ווערט קאַליע, מוז מען אין איהר איינשפּאַנען 40 פערד, אַנדערש וועט מען זי נישט רירען פון אָרט. די מאַשין בעאַרבייט 19 אַקער אַ טאָג און צו בעדינען זי, זענען גענוג בלויז צוויי מענשען. דער קאָמביין אַרבייט פאַר 175 מענשען. ער קאָסט אָבער טויזענדער דאָלאַרען און בענוצען זיך מיט דער דאָזיגער מאַשין קאָן מען נאָר אין די גרויסע לאַנדווירטשאַפטען. אין די קלענערע בענוצט מען זיך מיט טראַקטאָרען און אַזעלכע זענען אין די פעראייניגטע שטאַטען פאַרהאַן 900.000.

די קאָמביינען און די טראַקטאָרען האָבען בעפרייט אַנ' [illegible] 6.000.000 פערד און צוליב דעם איז בעפרייט געוואָרען אַ שטח פון זיבען מיליאָן אַקער־לאַנד, וואו עס פלעגט פריהער געוויהט ווערען פאַשע פאַר די פערד און דאָס דאָזיגע לאַנד געהט איצט אויך אויף צו זייהען תבואה.

די קאַלאַ[illegible]ע פאָלגען פון דער ראַציאָנאַליזאַציע פון דער לאַנדווירטשאַפט און די ענטוויקלונג פון דער טעכניק בכלל [illegible] געבראַכט צו אַנ'אונגעהויער'ער איבערפּראָדוקציע פון לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען. עס האָבען זיך אָנגעזאַמעלט אין די פעראייניגטע שטאַטען און אין קאַנאַדע אונגעהויער'ע זאַפּאַסען תבואה. אין קאַנאַדע זענען פאַרהאַן איבעריגע 320 מיליאָן בושעל ווייץ אין פערגלייך מיט'ן יאָהר 1915. אין ד'פעראייניגטע שטאַטען 200 מיליאָן, אין אַרגענטינע 150 מיליאָן, אַזוי אַז אויף דער טעריטאָריע פון אַמעריקא איז פאַרהאַן אַ סכום פון 700 מיליאָן בושעל איבעריגע תבואה. היינט קומט נאָך צו דער דעמפּינג פון די סאָוויעטען, וועלכע האָבען איינגעבראַכט קיין אַמעריקא צעהנדליגער מיליאָן בושעל תבואה און האָבען דערמיט נאָך מעהר אַראָפּגעדריקט די פרייזען.

עס קומט צו נאָך אַ מאָמענט, אונזער לעצטער צייט ווער'ט אין דער מעדיצין געפיהרט אַ פּראָפּאַגאַנדע געגען פערברויך פון ברויט, און דאָס האָט אויך שטאַרק געווירקט אויף דער פערקלענערונג פון דער תבואה-קאָנסומציע.

פון איין זייט האָבען מיר אַלזאָ אין אַמעריקא קאָלאָסאַלע זאַפּאַסען תבואה, פון דער אַנדערער זייט איז דער [illegible]ינערליכער און אויסערליכער מאַרק שטאַרק פערקלענערט געוואָרען. אין רעזולטאַט זענען די פרייזען קאַטאַסטראָפאַל געפאַלען, די פאַרמערס ווערען רואינירט, בעטען נאָך הילף, און די רעוואָלוציאָנערע שטימונג אין לאַנד וואַקסט געוואַלדיג. עס איז געשאַפען געוואָרען אַ פּאַראַדאָקסאַלע סיטואַציע: אין אַמעריקא געפינען זיך אונגעהויער'ע זאַפּאַסען תבואה, און דערביי געהען מיליאָנען מענשען אויס פון הונגער. עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס הובער לעגט פאָר, אַ שטייגער, דייטשלאַנד, תבואה פאַר יעדען פרייז, און פאַר יעטוועדע בעדינגונגען: למען דאַרף דאָך ערגעץ די תבואה אַהינטון, סיידען זי וואַרפען אין ים אַריין (אַזוי ווי מ'האָט געטון מיט מיליאָנען זעק קאַווע אין בראַזיליען).

נ. בור

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע. אַלע אָרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוועגד.
בעזונדערער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

דאָס גרויס קליין מענשעלע

פון לעא קעניג

מענשליכער, פשוטער און אויך לעבעדיגער.

פאָהרט זיך אַרום „דאָס גרויס קליין מענשעלע" — איהר ווייסט שוין מסתמא וועמען איך מיין — איבער איירָאָפּא; און איבעראַל, אין וואָס פאַראַ שטאָט און לאַנד ער זאָל נישט קומען, לויפען איהם אָנקוקען צעהנדליגער טויזענדער קליינינקע קליינע מענשעלעך. זיי בעלאַגער'ען ממש די גרויסאַרטיגע האָטעלען וואו דאָס „גרויס קליין מענשעלע" שטעהט איין; אין גאַס רעגען שטעהען זיי שעה'ן־ווייז און וואַרטען אַז ער זאָל צו זיי פון זיין פענסטער זיין הולט בעריהמט מענשליך נעבעכדיג, שמייכעל אַראָפּשיקען.

און קומט ער אין זייערע אָרימע גאַסען איז זייער שמחה גאָר אין לשער.

ער איז דאָך זייערער.. זיין גרויסקייט איז דאָך זייערע אָרימע מענשליכע קליינינקייט. ער איז גרויס, רייך און וועלט בעריהמט געוואָרען, ווייל ער האָט ווי קיין אַנדער'ער זייער דערשלאָגענקייט, זייער נעבעכדיגע העלדישקייט בעוויזען.

ער האָט מיט זייער עלאַסטיש שטעקעלע קונצען בעוויזען; ער האָט זייער חול־המועד'יג וואָכעדיג יום־טוב'דיגען הוט און סורדוט געטראָגען, צו וועלכע די צו ברייטע הויזען און אָפּגענוצטע שיך האָבען זיך נישט געפּאַסט.

ער האָט זיך, ווי זיי שטענדיג געמענשעלט, געהונגערט, אומעטיג געווען און געבענקט נאָך ראָמאַנס, נאָך העלדישקייט, און יושר.

און אַ גרויסער וואונדער איז געשעהן — דער וואונדער פון גרויסער קונסט: אַ דאַנק זייער קליינקייט איז ער גרויס געוואָרען, אַ דאַנק זייער אָרימקייט איז ער רייך געוואָרען, אַ דאַנק זייער גרויער אַנאָנימקייט איז ער וועלט־בעריהמט געוואָרען.

דאָס בעריהמטסטע קליינע מענשעלע אין דער וועלט.

פאַרוואָס זשע זאָלען די מיליאָנען קליינע מענשעלעך נישט ליב האָבען זייער איינגען גרויס קליין מענשעלע, זייער אַפּאָטעאָז, זייער אויפגערעכטקייט, דעם זיסען חלום פון קליינעם מענשעלע: ער כאַפּט זיך אויף אין זיין אַ־ים דאַך־שטיבעל אָדער ערגעץ ביי אַ מיסט־קאַסטען, ביי וועלכען ער איז געלעגען איינגענו־עט מיט זיין הונט און פלוצלונג... ער איז אַ מיליאָנער, די וועלט מיט איהרע רייכטימער ליגען ביי זיינע פיס, פרינצען און הערשער זוכען זיין פריינדשאַפט; מיניסטאָרען און קאָפּ־מענשען שמועסען מיט איהם ערנסט וועגען וועלט־זאַכען...

פערגינען זיי איהם די זדער אמת'ען דיין גדולה, זיין רייכקייט, זיין גרויסע בכבודיגקייט: ער האָט זיי נישט פעראַטען נאָר זייער זיסען נאַאיווען גאַנצע שוויג חלום פערווירקליכט. די מיליאָנען קליינע מענשעלעך האָבען ליב אַז אַ מעשה זאָל האָבען אַ גליקליכען סוף.

גיט ער זיי איצט אין לעבען דעם גליקליכען סוף און זיי זענען איהם דערפאַר דאַנקבאַר.

אַ שאָד, וואָס מען ווייסט נישט ווער ס'האָט דער ערשטער טשאַרלי טשאַפּלינען בעצייכענט אַלס דאָס „גרויס קליין מענשעלע".

עס איז אויסגעצייכענט, עס גיט איבער דעם גאַנצען מהות פון זיין גרויס קליינע קונסט און פון דעם כאַראַקטער, וואָס ער שפּילט און חזרט איבער אין אַלע זיינע בילדער.

דאָס גרויס קליין מענשעלע — דאָס איז טשאַפּלין אַליין, און ער איז דער העלד פון אַלע זיינע בילדער. און אין אַ צייט — אונזער צייט — ווען עס זענען פערהאַן אַזוי פיל „קליינע גרויסע מענשען" איז עפּעס אויך ווי דערפרישענד צו זעהן אַ עכט „גרויס קליין מענשעלע".

און ווען מיר לייענען אין די צייטונגען, ווי אין די גרויסע און בעריהמטע פערזענליכקייט האָט זיך געטראָפען און פערבראַכט מיט'ן גרויסען קליינעם טשאַרלי טשאַפּלין, האָבען מיר עפּעס אַ אַדנע ווילדע און פּיקאַנטע הנאה בשעת מעשה.

אפשר איז אַזוי צופרידען דערפון דאָס קליינע מענשעלע וואָס זיצט אין יעדען פון אונז: אַהאַ, „נאָש בראַט", אַ קליין מענשעלע זיצט און פערגעניגט מיט די גרויסע און שטאַרקע ווי אַ גלייכער.. און ווער ווייסט, אפשר נאָך ווי אַ גרעסערער און שטאַרקערער?

און אפשר שטאַמט אונזער ווילדע און נאַאיווע הנאה דערפון ווייל אין דער אמת'ען האָבען מיר נישט קיין צו גרויסען צוטרויען, צו די גדולים, צום רוב בעריהמטע קליינע גרויסע מענשען פון אונזער צייט און ווען מיר זעהען זיי צוזאַמען מיט טשאַפּלינען קוקען זיי אויס אין אונזערע אויגען

טשאַפּלין מיט גאַנדהי'ן, טשאַפּלין מיט טשערטשיל'ן, טשאַפּלין מיט מאַקדאָנאַלד'ן, מיט איינשטיינען... און מיט וועמען נישט? מיט וואָס פאַר אַ גרויסע פילאָזאָפען, געלעהרטע, שטאַטסלייט, פרינצען, ספּאָרטס־לייט און מיליאָנערען פון אונזער צייט האָט אונזער גרויס קליין מענשעלע נישט פערבראַכט? מיט וואָס פאַר אַ גדול איז ער נישט פאָטאָגראַפירט? און וואָס פאַר אַ בעריהמטהייט פון אונזער צייט האָט עס נישט געוואָלט מיט איהם פאָטאָגראַפירט ווערען, האָט עס נישט געזוכט די געזעלשאַפט פונ'ם גרויס קליין מענשעלע וואָס האָט די גאַנצע פּאָפּולערע וועלט געמאַכט לאַכען און איז פּאָפּולער'ער און בעריהמטער פון זיי אַלעמען. וואָס פאַר אַ פּראַכטפולער פילם פון אונזער צייט וואָלט עס געווען ווען עמיצערווייזט אונז דאָס גרויס קליין מענשעלע מיט די אַלע קליינע גרויסע מענשען פון אונזער צייט.

ווי ער אַמוזירט זיי, און ווי זיי אַמוזירען איהם ווי זיי נעמען נישט ערנסט זיינע פילאָזאָפישע און סאָציאַלע אָנשויאונגען און ווי ער קיבעצט זייערע לייזונגען פון די וועלט און פאָלקס־פּראָבלעמען.

ווי ער שפּילט פאַר זיי און זיי זיצען אָנגעבלאָזען אָדער שמייכלען געצוואונגען ווי ס'פּאַסט זיך פאַר גרויסע ערנסטע מענשען, וואָס האַלטען אין איין פערוואָרגען אַ וועלט... און ווי ער זיצט ווי אַ טרויעריגער פילאָזאָף אָדער פּאָעט און קוקט זיך צו צו צו די אַקטיאָרסקע גרויסע פּאָזען פון די ערנסטע שטאַטסלייט און גרויסע ערנסטע מענשען. אַ שאָד וואָס עס בעגלייט נישט טשערטשיל'ן אַ געניאַלער פּראָדיוסער — אַ פערייניגונג פון אַ איינשטיין מיט אַ טשאַפּלין — און מאַכט נישט אַ פילם פון די אַוואַנטו־עס פונ'ם גרויסען קליינעם מענשעלע צווישען די קליינע גרויסע מענשען".

טשאַפּלין וואָלט באַטידליך געווען דער הויפּט העלד פון דעם פילם. און עס וואָלט אפשר זיין שענסטע פּיקטשור געווען. מען וואָלט אַזוי פיל און טרויעריג געלאַכט.

שטעלט זיך פאָר איינע פון די סצענעס:

טשאַרלי טשאַפּלין זיצט ערנסט פערטיפט, קנייטשט שטאַרק דעם שטערן. ער הערט זיך צו ווי איינשטיין ערקלערט איהם זיין טעאָריע פון רעלאַטיוויטעט...

טשאַרלי טשאַפּלין וויל איבערצייגען טשערטשיל'ן, ווי צו ראַטעווען ענגלאַנד פונ'ם איצטיגען קריזיס...

ווי טשאַרלי טשאַפּלין קניהט צוזאַמען מיט גהאַנדי'ן און איז מתפלל פאַר די שטומע מיליאָנען פון אינדיע און פון איירָאָפּע...

און ווי טשאַרלי גענעצט בלוי־בלוטיג אַריסטאָקראַטיש, ווען ער זיצט און רעדט מיט אַ איירָאָפּעאישען פרינץ אָדער מיט איינעם פון די דיק טאַטאַרס פון איירָאָפּע...

אַ גרויסער שאָד, וואָס אַזאַ פילם ווערט נישט געמאַכט.

עס וואָלט געווען טשאַרליס מייסטערווערק. דער אמת'ער אַפּאַטעאָז פונ'ם גרויסען קליינעם מענשעלע.

פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג

פון האַנדעלס־אַנגעשטעלטע און בעאַמטע

.2

דער יודישער עפענטליכער בעאַמטער זעהט אין זיך אין ד ימייסטע פאַלען נישט אַ מענש, וואָס איז אָפּגעזונדער'ט פון איבריגע בעאַמטע און וועמענס אינטערעסען גלייכען זיך נישט אויס מיט זייער'ע אינטערעסען. אויך דאָ שפּיגעלט זיך קודם כל אָפּ דער עקאָנאָמישער אינטערעס. דאָס יאָגענ נאָך כבוד, נאָך טיטלען און אָרדערען, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר עפענטליכע בעאַמטע, בפרט אין פעריאָד פאַר דער וועלט־מלחמה, איז ביי יודען נישט בעקאַנט, נישט נאָר צוליב די בעגרעניצטע מעגליכקייטען פון אַזאַ מין קאָנקורענץ, נאָר אויך און אפשר טאַקע בעיקר צוליב די שווערע לעבענס־בעדינגונגען און דער עקאָנאָמישער אונזיכערקייט, וואָס האָט ממילא שטאַרק פערגרעסערט דעם עקאָנאָמישען אינטערעס, צוליב דעם איז אויך נישט פאָרגעקומען אין יודישען לעבען די ענטוויקלונג פון די לעצטע יאָהרען, וואָס האָט אין אַ סך בעציהונגען געענדער'ט דעם כאַראַקטער פון דער בעוועגונג פון עפענטליכע בעאַמטע, פערשטאַרקענדיג אויך דאָרט דעם עקאָנאָמישען אינטערעס צוליב דער געזונקענער מאַטעריעלער שטעלונג פון די בעאַמטע און אויך צוליב דעם יהעכער'ען לעבענס ניוואָ פון די איבריגע פאָלקס־שיכטען, וואָס האָבען ביידע דערוועקט אין האַרצען פון עפענטליכע בעאַמטע דעם געפיהל פון עוולה, וואָס ווערט די אָפּגעטון דורך דער געזעלשאַפט און האָבען פערשאַרפט דעם צוזאַמענהאַנג צווישען איהם און דעם רעשט פון גייסטיגען פּראָלעטאַריאַט. דאָס אַריינגיסען זיך פון מאַסען פון עפענטליכע בעאַמטע (קודם כל פון די בעאַמטע, וועמענס דינסט האָט נישט קיין אויסגעשפּראָכען עפענטליכען כאַראַקטער, זייענדיג ענליך צום דינסט ביים פריוואַטען אַרבייטס־געבער, ווי פּאָסט־ און באַהן־בעאַמטע וכדומה) אין די רייהען פון דער אַלגעמיינער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג, האָט אויך געהאַט אַ שטאַרקע השפּעה אויפ'ן כאַראַקטער פון דער דאָזיגער בעוועגונג, פערהינדערענדיג די אויסקריסטאַליזירונג פון אַ ראַדיקאַלער ריכטונג. אַזאַ מין גורם איז נישט בעקאַנט אין דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג פון יודישען בעאַמטען.

פון אריה טאַרטאַקאָווער

די קאָנסעקווענץ פון דעם איז: אין דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג פון יודישע בעאַמטע און האַנדעלס־אַנגעשטעלטע איז נישט בעקאַנט די איינטיילונג לויט געזעלשאַפטליכע אָנשויאונגען, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער דאָזיגער פאָלקס־שיכט ביי אַנדערע פעלקער. עס איז ביי אונז קיינמאָל נישט געווען בעקאַנט דער טיפּוס פון אַ פעראיין, וואָס נעהמט אַרום סיי אַרבייטס־געבערס, און סיי בעאַמטע, אָט דער דאָזיגער טיפּוס, וואָס איז געווען אַמאָל זעהר פּאָפּולער ביי אַנדערע פעלקער אַלס אַ קאָנסעקווענץ פון איבערגאַנגס־כאַראַקטער אין דער שטעלונג פון בעאַמטען, אין דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג פון יודישע האַנדעלס אַנגעשטעלטע איז דער מאָמענט פון אינטערעסען־געגענזאַץ צווישען די אַרבייטס־געבער געקומען שאַרף צום פאָרשיין פון סאַמע אָנהויב אָן. דאָס־גלייכען איז אויך נישט געווען בעקאַנט אין דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג פון יודישע האַנדעלס אַנגעשטעלטע דאָס אָפּשליסען זיך כלפּי חוץ און קודם כל כלפּי נייע קאַנדידאַטען אויפ'ן בערוף, אָט דאָס דאָזיגע רעכנען זיך נאָר מיט אייגענע פּאָזיציעס, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר אַרבייטער־בעוועגונגען מיט אַ קליין־בירגערליכען כאַראַקטער. דער פּראָפעסיאָנעלער פעראיין פון יודישע בעאַמטע איז געווען תמיד אָפען פאַר אַרבייטענדע נישט אונטערשיידענדיג צווישען איין בעאַמטען און דעם אַנדער'ען און קודם כל צווישען מאַן און פרוי. די קלאַסען־סאָלידאַריטעט האָט זיך דאָ ענטוויקעלט שנעל און מיט אַ גרויסער אינטענסיוויטעט. צוליב דעם, איז אויך קיינמאָל נישט געווען בעקאַנט אין דער בעוועגונג פון יודישע האַנדעלס־אַנגעשטעלטע קיין איינטיילונג לויט דער פאַך־אַרבייט פון די מיטגלידער. די בעאַמטע־פעראיינען האָבען תמיד אַרומגענומען אַלע בעאַמטע און האַנדעלס־אַנגעשטעלטע. נישט רעכנענדיג זיך מיט זייער געזעלשאַפטליכער שטעלונג און אויך נישט מיט זייער אַרבייטס־פאַך. אומגעקער'ט דווקא דאָ האָט זיך שטאַרק ענטוויקעלט די טענדענץ צו פעראייניגען גייסטיגע פּראָלעטאַריער צוזאַמען מיט פּראָדישע אין איין אָרגאַניזאַציע. אין דער געשיכטע פון דער יודישער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג זענען בעקאַנט אַ סך פאַלען פון אַזעלכע בשותּפות'דיגע פעראיינען און די אידעאָלאָגיע פון אַ בשותּפות'דיגער אָרגאַניזירונג עקזיסטירט ביז צום היינטיגען טאָג.

אָבער לאָמיר נישט פערגעסען, אַז דער שאַרפער קלאַסען־בעוואוסטזיין איז אַרויסגעוואַקסען אויך דאָ, אַזוי ווי ביי דער בעוועגונג פון פיזישע אַרבייטער נישט פון אַ יסוד פון געזונדער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג, נאָר פון דער אידעאָלאָגיע פון יודישען געזעשאַפטס־לעבען. דער פאַקטאָר, וואָס האָט געשטופּט דעם יודישען בעאַמטען צו זיין פּראָפעסיאָנעלען קלאַסען־פעראיין, איז נישט געווען די דערקענטעניש, אַז מיט אייגענע כוחות האָט ער נישט ד ימעגליכקייט זיך צו דערקעמפען אַ זעלבסט שטענדיגע שטעלונג, נאָר די שוואַכקייט פון זיינע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס און די אונזיכערקייט פון זיין צוקונפט. אין דער דאָזיגער בעציהונג ציינט זיך מיט דער גאַנצער שאַרפקייט דער אונטערשיד צווישען יודען און נישט־יודען. די ראַדיקאַליזירונג פון דער בעאַמטען־בעוועגונג דאָרט איז געווען אַ קאָנסעקווענץ פון דער געוואַלטיגער פערגרעסערונג פון די בעטריבען און צום טייל אויך, פון דער מעכאַניזירונג פון דער גייסטיגער אַרבייט. כאַראַקטעריסטיש איז די טאַטזאַך, אַז די ערשטע בעאַמטען־גרופּען, אין וועלכע ס'איז אַריינגעדרונגען דאָס קלאַסען־בעוואוסטזיין, זענען געווען פון איין זייט די באַנק־בעאַמטע און פון דער אַנדער זייט טעכנישע בעאַמטע, וועמענס צאָהל האָט זיך שטאַרק פערגרעסערט אין ד ילעצטע יאָהרען. די מאָדערנע באַנק איז די אַממייסטען כאַראַקטעריסטישע קאָנצענטראַציע. דער בעאַמטער אין אַזאַ אינסטיטוציע פערוואַנדעלט זיך ממילא אין אַ קליין רעדעל פון אַ גרויס־מאַשין און די פריהערע אידעאָלאָגיע פון איבערגאַנגס־פעריאָד צום זעלבסטשטענדיגען קיום פערשווינדעט אין אַ קורצער צייט. גאַנץ מינימאַל איז די צאָהל פון באַנק־בעאַמטען, וואָס האָבען שאַנסען צו ווערען זעלבסטשטענדיגע באַנק־אייגענטימער, קליין איז אויך די צאָהל פון די, וואָס דערקעמפען זיך די שטעלונג פון לייטענדע בעאַמטע, דער איבערוויגענדער רוב בלייבען קליינע, אָדער קליינטשיגע בעאַמטלעך זייער גאַנץ לעבען. פון דער אַנדער זייט איז אויך דער טיפּוס פון טעכנישען בעאַמטען, וואָס האָט זיך ענטוויקעלט ערשט אין דער לעצטער צייט דירעקט פון דער גרויסער אינדוסטריע אָהן אַ צוזאַמענהאַנג מיט פריהערע יאָהרהונדערטען און וואָס הלייבט פון ערשטען מאָמענט אָהן אַ שקלאַף פון מעהר אָדער וועניגער מעכאַנישער אַרבייט, אַ סך מהר נוטה צו מאָדערנע קלאַסען־אָנשויאונגען איידער אַנדערע סאָרטען פון בעאַמטען, גאָר אַנדערש איז די סיטואַציע ביי יודען.

דעם גרעסטען אויסוואַהל

אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אַלע פּרייזען

אין דער איינציגער קאָנקורענץ־פּערפומעריע

פון דער פירמע

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 5

טעלעפאָן: 175-92

וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואַהל

פון די נייעסטע פּאַריזער

פּערפומען,

ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאַסיגע

פּודערן, טואַלעט־זייפען אז"וו

Perfumerja J. DRUKIER

Zawadzka 5, tel. 175-92.

בעמערקונג: קונגראַססמען בעקומען ספּעציעלע ראַבאַט

א בעגעגעניש

פון פרץ הירשביין

.1

די רעוואָלוציע, וואָס איז דאָס קינד פון הייניגען דור, זי האָט אַ סך טאַטע־מאַמע, וואָס האָבען זייערע קינדער געבוירען פאַר איהרעטוועגען. אַ סך פון די דאָזיגע טאַטע־מאַמע פראַווען איצטער פאַר זיך אַליין יחידות. קינדער פון יענע טאַטע־מאַמע מאַרשירען אינאיינעם, יענע קינדער האָבען די וועלט דערבליקט נישט אין צייט פון יחידות. די רעוואָלוציע אַליין האָט פיינד ביז גאָר די דאָזיגע. וואָס געהן אַליין פאַר זיך ביים וואַנד, ווען אַפילו אין יחידות־ווינקעל טוט מען תפילה, אַז די שעה, די שלעכטע שעה זאָל קיינמאָל נישט קומען, אַז די שונאים פון דער רעוואָלוציע זאָלען בלייבען צו שאַנד און צו שפּאָט...

אַ סך טאַטעס פון דער רעוואָלוציע האָבען שוין געפונען בערוהיגונג ביי זיך אין האַרצען, טוען אָפּט אַ זאָג:

— וואָס נאָך קאָן מען טון? מיינע קינדער אויף באַריקאַדען געשיקט; דאָס לעבען נישט איינמאָל אָפּגעגעבען; געדינט דער רעוואָלוציע ווי אַ פשוט'ער סאָלדאַט... צי קאָן איך אַזוי ווייט אין דער צוקונפט אַריינקוקען? זאָל שוין דער יונגערער דור טראָגען די נייע צייט...

דעריבער, ווען איך האָב איהם, דעם געוועזענעם רוסישען לעהרער און אַמאָליגען פערלייקענער פון יודישען פאָלק געטראָפען מיט צוואַנציג יאָהר שפּעטער אומגעריכט ביים ברעג ים היינטער אַדעס; ווען ער האָט זיך מיר געוואָרפען אויפ'ן האַלז און גענומען רעדען מיט מיר יודיש, כאָטש אַ שלעכטען יודיש — האָב איך נאָך פונדעסטוועגען אין איהם דערקאָנט דעם כאַראַקטער־שטריך, וואָס אַדעס האָט אָנגעלייגט אויף איהרע בירגער און וואָס די רעוואָלוציע אין די שפּעטערדיגע יאָהרען האָבען נישט געקאָנט אָפּווישען. דאָס איז די ראָמאַנטישע ליבע, סיי צום ים און סיי צו אייגענע מיינונגען. ער אַליין איז נישט געווען צו שטאַרק געעלטערט, אָבער שוין נישט מעהר יונג, ווייל די צוואַנציג יאָהר זינט מיר האָבען זיך נישט געזעהן זענען געווען יאָהרען, וואָס האָבען זיך אויסגעצייכענט נישט נאָר מיט גרויס מאַכען מענשען, בויגען זייער גליכקייט — דאָס זענען געווען יאָהרען, וואָס האָבען אויפגעאַקערט דעם מענשען, אין איהם פערזייעט זאָמען פון דער חכמה, וואָס מען געפינט נאָר ביי געראָטענע און איבערגעוואַקסענע קינדער.

ער האָט זיך מיר געוואָרפען אויפ'ן האַלז, נישט געשעהמט זיך אָפּצעווישען אַ טרעהר, נאָכדעם האָט ער מיר מיט אַ סך ליבע אַריינגעקוקט אין פנים אַריין און אַן'אויפגעצערגטער גערעדט:

— מיינע קינדער — האָט ער צו מיר געזאָגט — איהר געדענקט אַוודאי די טאָכטער מיינע, אידאַ און מיין זוהן סעריאָזשא. אידא איז דעמאָלט אַלט געווען פיר יאָהר און סעריאָזשא זעקס יאָהר. איצטער, וויפיל איז שוין פון אַכטען יאָהר? אָ, מיינע קינדער... זיי זענען געווען קינדער פון דער רעוואָלוציע און איך בין שוין אַ זיידע פון... כאַ־כאַ־כאַ...

עס האָבען איהם אויסגעפעהלט ווערטער צו בעלעבען די פלוצלונגע בעגעגעניש. געוואָלט האָט ער רעדען: און ס'איז גוט צו לאָזען אויסרעדען זיך אַזאַ איינעם, וואָס מיינט, אַז אין פערלויף פון די יאָהרען האָבען זיך ביי איהם אָנגעזאַמעלט גאַנצע אוצרות אויסצודערצעהלען. פון זיין פנים האָב איך נאָר געקאָנט אַראָפּלייענען די צייכענס פון אַמאָליגע אַדעסער פריהלינגען. זיינע קינדער, וואָס זענען שוין געוואָרען קינדער פון דער רעוואָלוציע, האָב איך מיר זייער אויסזעהען איצטער נישט געקאָנט אויסמאָלען. אמת, איך האָב נאָר אויף מיינע הענד געשפּירט זיין טאָכטער אידאַס וואָג, די וואָג פון אַ פיר־יאָהריג קינד, וואָס האָט נאָך ליב געהאַט אַרומנעהמען דיין האַלז, בשעת זי איז געזעסען אויף דיין האַנד — דעמאָלט איז די משא אַזוי שווער, אַט ווי, למשל, נעהמען און טראָגען אַ שטיק פריהמאָרגען אויפ'ן אַקסעל...

.2

אומדערוואַרטעטע איבערלעבונגען זענען גורם בעגעגענישען. גוט איז צו בעגעגענען יונגע, מונטערע מענשען, וואָס דו האָסט זיי איבערגעלאָזען קליינע קינדער מיט אַ פופצעהן, צוואַנציג יאָהר צוריק. זייערע פולע אויגען, זייערע העלער צוק אַרום די ליפּען מאַכען נישט דערמאָהנען, אַז מען איז אַליין אַלט געוואָרען; פערקעהרט, עס פיהרט דיין מהות אויך אַוועק צוריק צו די יונגערע יאָהרען.

נישט נאָר וואַרים ווערט דיין בלוט, בעת דו בעגעגענסט זייט ביי זייט מיט דער אויסגעוואַקסענער יוגענד — טאַטע־מאַמע, וואָס זענען פאַר די פופצעהן, צוואַנציג יאָהר אַליין געעלטערט געוואָרען. אַזאַ בעגעגעניש פיהלט אָן דאָס לייב מיט פאַרנאַכטיגער בענקשאַפט. איך וויל נאָך בעמערקען, אַז מענשען, וואָס לעבען זיך אויס אַ לעבען לאַנג ביים ברעג ים, ביי זיי איז דער יוגענדליכער חן אַ גאַנץ לעבען אָפּט צוגעגאָסט. פאַרהאַן שטעט אַזעלכע, וואָס דער ים לאָזט זיי קיינמאָל נישט אַלט ווערען. אַדעס, די שטאָט, וואָס ביים שוואַרצען ים האָט שטענדיג געהאַט אין זיך קראַאַש פון דעם, וואָס מען מעג אַלץ... איהרע אַקאַציע בוימער, וואָס פיהלען אַ יעדען פריהלינג אָן די לופט מיט אַ זיסען ריח פער'שיכור'ט צו ווערען; אַדעס האָט שטענדיג וועגען זיך געטראַכט: „איך בין יונג און דעריבער איז מיר דערלויבט איעדען פריהלינג אויסצושפּילען אַ לאַנגע און הייסע ליבע". איהרע מענשען האָבען פון שטענדיג אָן אויף דער הויט פון פנים געטראָגען סמנים פון אַ פערליבטען פריהלינג. און דעריבער האָט אַדעס אין צייט פון בירגער־קריג, אין צייט פון רעוואָלוציע, אין צייט פון הונגער און פעסט, אַ סך מעהר בעדאַרפט איבערלעבען, כדי אויף איהר דאַר־הויטיגען פנים זאָלען זיך לייגען אַ פּאָר געלבלעך־אויסגעוועלקטע פלעקען. אין אַדעס האָב איך בעגעגענט אַ סך מענשען, וואָס איך האָב זיי געקענט פון פאַר צוואַנציג יאָהרען, בשעת אַדעס האָט אויף מיין הויט געפּאַטשט ראָז. דער ריח פון טויטען פיש, וואָס דער ווינט האָט געבראַכט פון ים, האָט מיר דערצעהלט פון שוואַרצען ים און זיינע בראַוונע פישער, ווי דעמאָלט, האָט נאָך איצטער אויך דער ווינט געבראַכט דאָס געזאַנג פון פישער און זיין פישער־מיידעל...

אַגב, געדענק איך נאָך איצטער אויך אַ לויה פון אַ כלה־מיידעל, אַ פישער טאָכטער, די שעהנע עפּראַסינע, וואָס איז געשטאָרבען פון אַ צוריסען האַרץ:

— אוי, אַן'אומגליקליכע ליבע און אַ צוריסען האַרץ, ווי קאָן מען עס איבערלעבען?...

אַזוי האָבען פישער־מיידלעך געווישט די טרערען און מיך אויך אַריינגעצויגען נאָך דער פערליבטער'ס לויה. איצטער, ווי דעמאָלט, האָט דאָס בעקאַנטע וויכטעל געבלאָזען פון ים און געבראַכט דעם ריח פון פערפוילטע פיש און פערפוילטע גראָזען. פערעלטערטע עלטערען האָבען פאַר מיר פאַרגעשטעלט קינדערלעך, וואָס איך האָב אַמאָל אויף די הענד געטראָגען און וואָס איצטער זענען זיי געוועזען שוין נישט זייערע קינדער — נאָר קינדער פון דער רעוואָלוציע...

.3

ווען דער אַמאָליגער רוסישער לעהרער האָט מיך פערפיהרט צום אייגענעם פעלז, איבערן וואַסער אַרויס, וואו מיר פלעגען אָפט דאָרט זיצען מיט געניגע צוואַנציג יאָהר צוריק, האָט זיין פנים אַ פּאָר מאָל אַ צוק געטון. פריהער אין דער ברייט, פון אויער צו אויער און שפּעטער, פון אויבען אַראָפּ, פון שטערען צו דער גאָמבע, ער האָט געזאָגט:

— ווי איהר זעהט מיך איצטער: ווען איהר פרעגט מיך, וואָס איז מיט מיר פאָרגעקומען זינט מיר האָבען צום לעצטען מאָל געזעסען ביים ברעג ים. אויף דעם אייגענעם שטיין און גערעדט?... פון וואָס האָבען מיר דעמאָלט געקאָנט רעדען? אַוודאי פון ליטעראַטור, ליטעראַטור און ים האָבען זיך ביידע דעמאָלט גוט געפּאַסט, כאַ־כאַ־כאַ! ווייסט איהר דאָך, אַז אין צייט פון בירגער־קריג איז אַדעס איבערגעגאַנגען פון האַנד צו האַנד, געווען אַ צייט, וואָס די פראַנצויזען האָבען דאָ אויך אָנגעשפּאַרט און איהר זייט נאָר דעמאָלט געווען אין אַמעריקע. כאַ־כאַ־כאַ... איך זעה, אַז איהר האָט אַלץ פערגעסען.

— אָ, איך געדענק גוט יענע צייטען — האָב איך איהם געוואָלט צופרידענשטעלען.

— ניין, איהר האָט פערגעסען — איז ער בעשטאַנען אויף זיינס, — ווייל איך חידוש'ט גאָר נישט, וואָס איך רעד איצטער יודיש; בעסער געזאָגט — איך מאַטער זיך צו רעדען יודיש... און געדענקט איהר, ווי איך האָב עס אַמאָל פערלייקענט?...

— איהר גיט צו אייער יודיש רעדען אַזוי פיל בערייט, ווען ביי מיר איז דאָס שטענדיג געווען נאַטירליך. דעריבער האָב איך פערגעסען, אַז איהר פלעגט רעדען פרינציפּיעל רוסיש.

זיין פנים האָט פערצויגען אַ בלויליכע בלאַסקייט. איך האָב זיך איצטער דערמאָהנט, אַז פאַר צוואַנציג יאָהרען איז ער געווען אַ טיפער ברונעט און איצטער איז זיין קאָפּ כמעט אינגאַנצען גרוי. זיין שיטער בערדעל, נאָך שיטערער געוואָרען און באַלד, באַלד אינגאַנצען גרוי. איך האָב אַ צייט געשוויגען.

(סוף — זונטאָג).

כ'לאַך פון די גבירים!...

מאנאלאג פון אַ יוד אַ קבצן, וואס איז געשטראפט געווארען מיט א ברודער א גביר

פון י. אבערזשאנעק

צוויי ברידער זענען מיר. צוויי לייבליכע ברידער. איך הייס מעניע און מיין ברודער הייסט בעניע. דער חילוק פון מיר, מעניע, ביז מיין ברודער בעניע איז אַ קליינער: איך מעניע, בין ב״ה אַ קבצן, און מיין ברודער בעניע איז „נעבעך" אַ גביר...

לאַך איך, מעניע, פון מיין ברודער בעניע. איך לאַך, כ'פּלאַץ ממש פון געלעכטער.

און לאַכען, לאַך איך פון איהם זייט מיר זענען געבוירען געוואָרען. אַזוי ווי מיר זענען אַרויס אויף דער ליכטיגער וועלט, האָב איך שוין געלאַכט פון איהם.

פאַרוואָס האָב איך פון איהם געלאַכט? ווייל ער איז אַרויס מיט פינף מינוט שפּעטער פון מיר. צוליב פינף מינוט, בין איך דער בכור, וואָלט ער אָבער אַרויס מיט פינף מינוט פריהער פון מיר, וואָלט ער דאָך געווען דער בכור נישט איך....

האָב איך טאַקע באַלד דעמאָלט זיך פון איהם אויסגעלאַכט, און אַזוי לאַך איך פון איהם ביז'ן היינטיגען טאָג.

ווי איהר זעהט, זענען מיר, איך, מעניע, און מיין ברודער בעניע — אַ צווילינג, זענען מיר טאַקע ביידע זעהר ענליך איינער צום צווייטען. ער איז אַ געלער מיט זומער־שפּרענקעלעך אויף דער נאָז, און איך בין אַ געלער מיט זומער־שפּרענקעלעך אויף דער נאָז, ער האָט וואַמפּעלעך אויפ'ן פנים, און איך האָב וואַמפּעלעך אויפ'ן פנים, ער שפּריצט מיט'ן מויל בעת ער רעדט, און איך שפּריץ מיט'ן מויל בעת'ן רעדען. ער שטאַמעלט און איך שטאַמעל. ער האָט אַ הויכע פּלייצע, און איך האָב אויך אַ שטיקעל הויקער. ביידע זענען מיר איין הויך. ביידע זענען מיר דאַרע און אויסגעטריקענטע, און ביידע האָבען מיר בלאָנדע אויף די רעכטע אויגען — איך, מעניע, און מיין ברודער בעניע, זענען מיר צוויי מענשען מיט איין פנים.

האָט ער, מיין ברודער בעניע פון מיר געהאַט געבערענטע צרות. בין איך, מעניע, אַ טאָג נישט געגאַנגען אין חדר, האָט געקריגען געשמיסען — בעניע. האָב איך מיך צוקריגט מיט בעניען, האָב איך אויפגעגעסען מיין מיטאָג און שפּעטער בין איך נאָך אַמאָל געקומען אַהיים און אויפגעגעסען בעניעס מיטאָג — די מאַמע האָט נישט דערקענט, ווער ס'איז מעניע און ווער ס'איז בעניע, און איך האָב געלאַכט פון איהם.

אַז מיר זענען אונטערגעוואַקסען, און בעניע האָט זיך בעקענט מיט אַ מיידעל. האָב איך מיך מקדים געווען אויף זיין ראַנדקע, און וואָס ס'האָט איהם געזאָלט זיין, איז מיר געווען, און איך האָב געלאַכט פון איהם.

האָבען מיר חתונה געהאַט, האָט ער בעקומען אַ ווייבעל אַ צאַצקע, און איך, האָב בעקומען אַ „פּיפּנקנאָשטש", נאָר זי אויסצושטעלען אין אַ מוזעאום, וואו ס'געפינען זיך די „וויבריקי נאַטורי".

האָבען מיר דאָך אָבער ביידע איין פנים, בין איך ביי זיין ווייבעל געווען ער, און ביי מיין ווייבעל איז ער געווען איך, און איך האָב געלאַכט פון איהם...

נאָך דער חתונה, איז מיין ווייבעל, זאָל געזונד זיין געוואָרען „פּראָדוקטיוו". יעדעס יאָהר, האָט זי מיר צוגעשטעלט אַ בייעם „קוויטשער". ס'איז ביי איהר געגאַנגען „סיסטעמאַטיש": איין יאָהר אַ יונגעל, אַ צווייט יאָהר אַ מעדעל, און יעדעס דריטע יאָהר — אַ צווילינג. אַ יונגעל מיט אַ מעדעל. צוויי יונגעלעך אָדער צוויי מעדעלעך. ס'איז געקומען אַזוי ווייט, אַז ס'האָט מיר שוין גענומען אויספעהלען נעמען. כ'האָב שוין געהאַט אַלע אָבות און אַלע אמהות: אברהם, יצחק, יעקב, שרה, רבקה רחל לאה. כ'האָב אויסגעזוכט אַלע מיינע און מיין ווייבס באָבעס און זיידעס און עלטער־זיידעס, וואָס רוהען אין ליכטיגען גן־עדן. יעדעס יאָהר אַ קימפּעט. זכרים מיט ברית'ן. די שיר המעלות'ן זענען נישט אַראָפּגעגאַנגען פון די ווענד, ס'האָבען זיך כסדר געטריקענט ווינדעלעך. גאַנצע יאָהרען געהאַט צו טון מיט פלעשעלעך, מיט קריסטירלעך, מיט „מאַמקעס", מיט האַרטע בייכלעך און מיט ווייכע בייכלעך. מיט העלזלעך און מיט מוזלען. איינס האָט געהאַט די ענגלישע קרענק, און אַ צווייטעס האָט געהאַט אַ „צאַצקע" אויפ'ן קעפּעל. ביי איינעם האָט זיך געשניטען אַ ציינדעל, און דער צווייטער האָט זיך געדראַפּעט די פּאָקען.

זאָלט איהר עס זעהען אַ קאָלעקציע אָהן עין־הרע, מ'שפּרינגט אויף די טישען און אויף די שענק, מ'קיילט זיך און מ'בייזלט זיך. אַ חבורה מזיקים און ריחות — קיין בייז אויג זאָל זיי נישט שאַטען...

און ביי מיין ברודער בעניע? שאַ שטיל, ווי אויף אַ בית הקברות!... וואָרום, ווער זאָל מאַכען אַ גערודער, ווער? אַז ס'געהט נישט כאָטש צורייס זיך!... זי שרייט, אַז ער איז „דאַ ניטשעגאָ", און ער שרייט, אַז זי איז די „פּשיטשיבע", און איך זאָג, אַז זיי טויגען ביידע נישט... ער ווייס נישט פון קיין זכרים מיט ברית'ן. ער זוכט נישט קיין נעמען, ער ווייסט נישט דעם טעם פון קריסטירלעך און פון קיין „מאַמקעס". ער ווייס נישט פון קיין האַרטע בייכלעך און פון קיין ווייכע בייכלעך, פון קיין העלזלעך מיט קיין מוזלען. ער איז נישט קיין מבין אויף דער ענגלישער קרענק, און ווי עס קוקט אויס אַ „צאַצקע" אויפ'ן קעפּעל. ער האָט נאָך נישט געזעהן, ווי אַזוי ס'שניידען זיך ציינדלעך, און ווי אַזוי מ'דראַפּעט זיך מוזלען. מ'שפּרינגט איהם נישט אויף די טישען, מ'קיילט זיך נישט און מ'בייזלט זיך נישט. ביי איהם איז טויט, ווי אויף אַ בית הקברות, און ביי מיר איז לעבעדיג און לוסטיג און איך לאַך פון איהם....

איצט זיין בויך! אי, הערט איהר, האָט מיין ברודער בעניע אַ בויך — אַ קעסעל־פּויק! האָט ער עס צרות פון זיין טשעמאָדאַן. דאַרף ער זיך בוקען „מודים" אָדער שפּרינגען „קדוש", אָדער פאַלען „כורעים", סאָפּעט ער און דעכעט ווי אַ לאָקאָמאָטיוו, אָדער ווי אַ „טשעגזשאַראָווע" סאַמאָכאָד — אַזאַ בויך „נעבעך" האָט מיין ברודער בעניע.

איך, מעניע, בין לייכט ווי אַ פעדער, כ'האָב נישט קיין בויך און בוק מיך „מודים", כ'שפּרינג „קדוש", כ'פאַל „כורעים". און לאַך פון מיין ברודער בעניעס בויך....

און פאַרוואָס זאָל איך פון איהם נישט לאַכען, אַז ער איז „נעבעך" אַ גביר, און אַ גביר איז דאָך אַ שטראָף פון גאָט. וואָרום, וואָס מ'שטיינס־געזאָגט, האָט מען דען פון דעם גאַנצען גבירישקייט — צרות.! ווער האָט אַ געשוואָלענעם קאָפּ? — אַ גביר! ווער קאָן נישט שלאָפען ביינאַכט? — אַ גביר! וועמען שילט מען מיט ביטערע קללות? — אַ גביר! ווער האָט אַ „נערוואָזע" מאָגען? — אַ גביר! ווער ליידט אויף האַרצלאַזיגקייט? — אַ גביר! ווער האָט אַ לונגען־פעהלער אויף די פיענטעס? — אַ גביר! ווער קריגט „נאַפּאַדען"? — אַ גביר! ווער מאַכט זיך אַנאַליזען און לויפט גאַנצע טעג מיט די „פלעשלעך" אין די לאַבאָראַטאָריעס? — אַ גביר! און אַז דער מאַן איז אַ גביר איז דאָך דאָס ווייב אַ גבירטע, און וועלכע גבירטע ליידט עס נישט אויף גאַל־שטיינער? וועלכע גביר'טע האָט עס נישט קיין פערגרעסערטע לעבער? וועלכע גביר'טע האָט עס נישט קיין שמאַלץ ביים האַרץ, אַ חוץ אַנדערע „טלוסטע" זאַכען?

אָבער איך? איך, מעניע, בין מיר ב״ה אַ קבצן. נישט עפּעס אַן'אויפגעקומענער קבצן, נאָר איך בין אַ „פּשעדוואָיענע" קבצן, אַן'עני ואביון מגוזלו. איך האָב נישט קיין נערוואָזע מאָגען. כ'האָב נישט קיין לונגען־פעהלער אויף די פיענטעס. כ'קריג נישט קיין „נאַפּאַדען". כ'דאַרף נישט קיין אַנאַליזעס און לויף נישט מיט קיין פלעשעלעך אין די לאַבאָראַטאָריעס, כ'שלאָף ביינאַכט און מ'שילט מיך נישט מיט קיין ביטערע קללות. מיין יודענע האָט נישט קיין גאַל און נישט קיין שמאַלץ, — איך בין ב״ה אַ קבצן, און איך לאַך פון מיין ברודער בעניע...

ווי וואויל מיר איז, וואָס איך בין אַ קבצן, און ווי ביטער ס'איז מיין ברודער, וואָס ער איז אַ גביר, האָב איך ערשט דערפיהלט די לעצטע וואָך. די לעצטע וואָך האָב איך ערשט גענומען לאַכען פון מיין ברודער בעניע:

די היינטיגע וואָך, איך קום אַריין צו מיין ברודער בעניע, דערוואוס איך מיך, אַז ער איז חרוב קראַנק, ער ליגט אין בעט דעם קאָפּ פערבונדען, שלינגט פילען און דאָס ווייב זיצט ביים בעט און טאַפּט איהם דעם פולס.

— וואָס איז? — פרעג איך מיין ברודער בעניע, שוין ווידער עפּעס אַ „נאַפּאַד"? לונגען? גאַל? קאַלך? שטיינער?

ע', — זאָגט ער — אַן'אַנדערע צרה.

— למשל? — פרעג איך איהם.

— פונטען! — האָט ער שווער אָפּגעזיפצט.

— וואָסערע קרענק? פונטען? שוין דאָ אַ נייע פונטען־קרענק? — האָב איך נישט פערשטאַנען, וואָס ער רעדט.

— דאָס איז — ערקלערט ער מיר — אַ נייע ענגלישע קרענק, אויף וועלכע נאָר גבירים קאָנען קרענקען.

— און קבצנים? — פרעג איך איהם, קאָנען זיך נישט אַמאָל „זאַראַזשען" פון דער דאָזיגער נייער ענגלישער פונטען־חולאת?

— עך, — האָט ער געשטעפּערט — וואָס ווייסט דו ווי ביטער ס'איז צו זיין אַ גביר. וואָס טוט מען, מעניע? גיב אַן'עצה, מעניע, וואָס זאָל איך טון? איך וועל דאָך משוגע ווערען!

וואָס איז דיר דען בעניע?

— וואָס טוט מען? גיב מיר אַן'עצה — האָט ער גערעדט מיט טרעהרען אין די אויגען. וואָס טוט מען מיט'ן געלד? וואָסערע וואַלוטע האַלט מען איצט? אַז די ענגלישע פונטען טויגען שוין נישט, טאָ וואָס טויג שוין יאָ?

מעניע, ברודער מיינער, גיב מיר אַן'עצה, וואָס טוט מען מיט די פונטען, וואָס? מעניע, דו הערסט? די ענגלישע בערזע האָט זיך געשלאָסען — געוואַלד, מעניע, וואָס טוט מען מיט'ן געלד?

אַז איך בין אַהיימגעקומען אין מיין דאַך־שטיבעל, אַז איך האָב געזעהן מיינע מזיקים אַרומטאַנצען אין די בעטען, האָב איך מיך דערמאָהנט אין מיין ברודער בעניעס „צרות", האָב איך אויפגעהויבען די הענט צום הימעל און אָפּגעגעבען אַ שבח צו זיין ליבען נאָמען, וואָס איך בין ב״ה אַ קבצן. וואָס איך ווייס נישט פון דער נייער ענגלישער פונטען־חולאת, וואָס איך דאַרף מיר נישט צולייגען קיין קאָמפּרעסען צום קאָפּ. וואָס איך ווייס נישט פון קיין פונטען און פון אַנדערע וואַלוטעס. וואָס איך דאַרף נישט זאָרגען וועגען דער ענגלישער בערזע און וועגען אַנדערע אומגליקען. געלויבט איז השי״ת, איך, מעניע, בין ב״ה אַ יוד אַן'אביון און לאַך פון מיין ברודער בעניע!...

מעניע און בעניע, אַ צווילינג, צוויי מענשען מיט איין פנים, דער חילוק איז נאָר, וואָס איך, מעניע, בין אַן'אביון, און מיין ברודער בעניע איז אַ גביר, און זייט מיר זענען געבוירען געוואָרען, לאַך איך, מעניע, פון מיין ברודער בעניע.

„עלינו לשבח"

מארטירער־קדושים הויכען אויס זייערע נשמות מיט'ן עלינו לשבח־געזאנג

.1

„עלינו לשבח" איז דער רעליגיעזער הימן פון פאלק פון זיין פריהסטער צייט. נאך איידער דאס פאלק האט געהאט זיין לאנד, האט עס שוין געהאט דעם הימן.

דאס דאזיגע פייערליכע לויב־געזאנג איז — לויט דער מסורה, וואס ווערט איבערגעגעבען אין די עלטערע יודישע ספרים — פערפאסט געווארען פון יהושע בן נון, בעת די יודען האבען איינגענומען די שטאט יריחו, אין זיבעטען טאג פון דער ארומרינגלונג. דאס איז געוועזן דער טריאומף־מארש, וואס איז געזונגען געווארען פון די כהנים און פאלקס־מאסען, בעת עס איז געפאלען יריחו'ס פעסטונגס־מויער (זעה „ספר כל בו", סימן ט"ז).

יהושע בן נון האט זיך אין דעם געזאנג, געחתמ'עט מיט זיין אמאליגען נאמען — עשוה, אין אנהויב פון די חרוזים: „עלינו, „שלא שם חלקנו, „ואנחנו כורעים, „הוא אלקינו...

די אנשי כנסת הגדולה האבען די תפילה שפעטער אריינגעשטעלט אין דער מוסף'דיגער שמונה־עשרה פון ראש־השנה.

רבי יוחנן בן זכאי האט דערנאך מתקן געווען צו זאגען די תפילה יעדען טאג ביים דאווענען.

רבי מנשה בן ישראל, די אינטערעסאנטסטע פערזענליכקייט ביי יודען אין 17־טען יאהרהונדערט, דערצעהלט, אז דער בעריהמטער טערקישער סולטאן סעלים האט אמאל אויפגעפאדערט זיין בעליבטען יודישען לייב־דאקטאר רבי משה המון, ער זאל איהם בעקענען מיט דער בעסטער יודישער תפילה, האט איהם רבי משה המון איבערגעזעצט און פארגעלייענט דעם „עלינו לשבח". דער סולטאן איז געווארען אזוי בעגייסטערט, אז ער האט אויסגערופען: „אז מ'האט אזא פרעכטיגע תפילה, פערשטעה איך נישט, צו וואס מען דארף נאך אנדערע תפילות" !

.2

די געשיכטע פונ'ם דאזיגען הימן פיהרט אונז צום פינסטערען מיטעלאלטער.

רבי יוסף הכהן אין זיין ספר „עמק הבכא" דערצעהלט:

„א געוויסער ער ראיה וועלכער איז געוועזן אנוועזנד אין דעם פראנצויזישען שטעטעל בלוי"ש בעת דעם גרויזאמען משפט ביי דעם ערשטען טראגישען עלילת־דם, וואס איז דארט פארגעקומען אין יאהר ד' אלפים תתקל"א (1171), ווען עס זענען פערמשפט געווארען צום פערברענען אכט און פערציג יודישע נפשות (31 מאנספערשוינען, 17 פרויען), — האט אין א בריף צו רבינו יעקב מאהרליאנס דערצעהלט, אז די קדושים, וואס בראש פון זיי זענען געשטאנען די בעלי התוספות, די תלמידים פונ'ם בעריהמטען רבינו תם: רבי יחיאל ברבי דוד הכהן, רבי יקותיאל ברבי יהודה הכהן און רבי יודא ברבי אהרן, האבען — אין דער מינוט, ווען דער פייער פלאם האט זיך צופלאקערט — אלע ווי איינער, אויפגעהויבען אנ'אויסטערליש הארציגען געזאנג, האבען די ערלים מיט פערוואונדערונג אויסגערופען:

— „אזעלכעס האבען מיר נאך אין לעבען נישט געזעהן, און אזא געזאנג האבען מיר נאך קיינמאל נישט געהערט"...

און דער ער ראיה דערצעהלט, אז דאס האבען די קדושים מיט אנ'אומגעהויער התלהבות געזונגען „עלינו לשבח".

דאסזעלבע דערצעהלט וועגען דעם דער פייטן הלל בן יעקב חוק יאמץ אין זיין סליחה „אמוני שלומי ישראל" (סליחה לתענית עשרים בסיון — דער דאזיגער תענית איז, ווי בעוואוסט, בעשטימט געווארען פונ'ם רבינו תם אויף דעם דאזיגען טרויעריגען עלילת דם געשעהעניש):

בעת דער פלאם האט זיך פונאנדערגעפלאקערט, האט מען זיי (די קדושים) גענומען צו ווארפען אינ'ם פייער, האבען זיי אלע זיך געפרעהט, ווי ווען מען זאל זיי פיהר'ען צו דער חופה. „עלינו לשבח" האבען זיי געזונגען מיט השתפכות הנפש.

אין דער דאזיגער תפילה האט אין אמאליגע צייטען נאך דעם חרוז „שלא שם חלקנו וגורלנו ככל המונם" — זיך געפונען א חרוז: „שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים לאל לא יושיע" (זיי — די געצענדינער — בוקען זיך צו נישטיגקייט און פוסטקייט און בעטען צו א גאט, וואס קען נישט העלפען).

האט דאס אויסגענוצט א פערברעכערישער משומד, א געוויסער פעטער פון פראג, וועלכער האט אלס יוד געהייסען פסח, און ער האט אין יאהר 1399 אנגעגעבען א מסירה אויף זיינע אמאליגע שטאם־ברידער, אז אין דער תפילה „עלינו" געפינען זיך לעסטערונגען געגען קריסטענטום, ווי אויך א פערזענליכע אפשפאטונג פונ'ם נוצרי. נעמליך, אז אונטער דעם ווארט „וריק" בעצייכענען די יודען דעם נוצרי.

ער האט די בעשולדיגונג בעגרינדעט דערמיט, וואס דאס ווארט „וריק" בעטרעפט 316 און „ישו" בעטרעפט אויך 316.

אין רעזולטאט פון דער דאזיגער מסירה האט די מאכט אין פירטען טאג פון חודש אלול, אין יאהר 5149, פערנומען א גרויסע צאהל פראגער יודען און זיי איינגעזעצט אין תפיסה.

צווישען די, וועלכע מ'האט דעמאלט אפגעפיהרט אין קייטען און פערשפארט אין תפיסה, איז געוועזען אויך רבינו יום־טוב ליפמאן פון מיהלהויזען, וועלכער איז צו יענער צייט געוועזען רב און ראש־ישיבה אין פראג.

רבי יום־טוב ליפמאן איז געוועזען דער גרעסטער יודישער גאון פון יענעם דור, און ער האט (אין זיין ספר „הנצחון") מיט גרויס ערפאלג צוקלאפט אלע טענות, וואס זענען ביז צו יענער צייט ארויסגעזאגט געווארען געגען יודענטום, סיי מצד די פילאזאפען, סיי מצד די קאראאימער און דעם קריסטענטום.

אין דאזיגען ספר „הנצחון" דערצעהלט ער וועגען דעם ויכוח, וואס ער האט דעמאלט געהאט מיט'ן משומד פסח פעטער, דער משומד האט געטענה'ט:

— איהר זאגט אין דער תפילה, „עלינו לשבח" — „שהם משתחוים להבל וריק" — וואס בעטרעפט דיזעלבע צאהל, ווי יש"ו — 316: אויך זאגט איהר — „ומתפללים לאל לא יושע": אויך זאגט איהר — „להעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון"...

און רבי ליפמאן דערצעהלט אויספיהרליך, וואס ער האט איהם געענטפערט. צווישען אנדערען האט ער געזאגט:

— דו זאגסט „וריק" בעטרעפט 316 אזוי ווי „ישו": איז, ערשטענס, ביי די נוצרים ווערט ער גערופען נישט יש"ו, נאר זיזו"ש, ביי יודען ווערט ער — ישוע (בעטרעפט אלזא גאר אנ'אנדער צאהל). דאס איז איינס: איצט בכלל, ווי אזוי האט דער פערפאסער פון „עלינו", וועלכער האט געלעבט א סך פריהער פונ'ם נוצרי, געקאנט בעצוועקען צו לעסטער'ען דעם, וואס ער איז נאך גאר אויף דער וועלט נישט געקומען *)

און רבי ליפמאן דערצעהלט, אז דער משומד האט זיינע טרעפליכע ענטפערס נישט געהאט מיט וואס אפצעווענדען.

און דאך איז ר"ח אלול אין צווייטען יאהר (ה' אלפים ק"ס — 22 אויגוסט 1400) געווארען אויסגעפיהרט דער גרויזאמער משפט: מען האט 77 יודען געטויט מיט גרויס אכזריות און דריי וואכען שפעטער (כ"א אלול) האבען נאך דריי יודען געהייליגט גאטס נאמען אין פייער. נאר ער (רבי ליפמאן ממיהלהויזען), איז געבליבען לעבען).

נאך דער דאזיגער טראגעדיע האבען די יודען געזעהן זיך געצוואונגען ארויסצונעהמען פון דער „עלינו"־תפילה דעם אויבענדערמאהנטען חרוז.

אין סוף פון 17־טען יאהרהונדערט האט דער שונא ישראל ווילפער ביים פערפאסען זיין בוך געגען יודענטום, געזוכט און גענישטערט מאטעריאל אין פערשידענע יודישע ספרים און סידורים.

האט ער אין די סידורים פון פערשידענע אויסגאבען געפונען אין דער תפילה „עלינו" איבערגעלאזט ליידיג דאס ארט פונ'ם חרוז ((שהם משתחוים וכו') און ער האט זיך נישט געקאנט בערוהיגען.

ער האט אזוי לאנג געזוכט אין די ביבליאטעקען, ביז ער האט, ענדליך, געפונען אנ'אלטען געשריבענעם סידור מיט דעם דערמאהנטען חרוז. ער האט דאס בעטראכט פאר א גליקליכע מציאה און זיך דערפרעהט דערמיט, ווי מיט אנ'אבן־טוב.

דער הערצאג געארג פון העסען, פאר וועמען ווילפער האט פארגעטראגען זיין בעשולדיגונג, האט דאן געצוואונגען זיינע יודען צו שווערען מיט א הארבע שבועה, אז זיי וועלען די ווערטער אין „עלינו" קיינמאל נישט זאגען.

---

*) אז די תפילה עלינו איז אלענפאלס פערפאסט געווארען אין דערצייט, ווען יודען זענען נאך נישט געווען אין גלות, איז צו זעהן דערפון, וואס אין איהר געפינט זיך נישט קיין בקשה אויף גאולת הגלות און אויף דעם צוריק־אויפבוי פון בית־המקדש (זעה מענדעלסאן, געזאמעלטע שריפטען 6, זייט 418).

(א ביסעל געשיכטע)

פון מארים ליפשיץ

דער צורר־היהודים איזענמענגער האט אין אנהויב 18־טען יאהרהונדערט מעלה־גרה געווען די דאזיגע בעשולדיגונג און איהר פארגעטראגען פאר דעם פרייסישען קעניג פרידריך 1.

דער קעניג פרידריך האט דאן (1702) ארויסגעגעבען א בעפעהל צו אלע רעגירונגס־פרעזידענטען, זיי זאלען בעשטימען א טאג און צונויפרופען די רבנים — און וואו עס זענען נישטא קיין רבנים, איז די זקנים פון דער קהלה, — און פרעגען ביי זיי אונטער א שטרענגער שבועה, צי איז אמת, אז דאס ווארט „וריק" בעציהט זיך אויפ'ן נוצרי, אדער נישט.

די געפרעגטע האבען אומעטום פייערליך בעשטעטיגט מיט א הארבער שבועה, אז זיי האבען בכלל נישט אין זינען דעם קריסטליכען גלויבען אין דער תפילה „עלינו".

און הגם דער דייטשער טעאלאג יאהאן היינריך מיכאעליס פון האלע, ביי וועמען מען האט געפרעגט זיין מיינונג וועגען דער דאזיגער פראגע, האט אויך פערזיכערט, אז די יודען מיינען נישט מיט דער תפילה דאס קריסטענטום, האט דער קעניג אלץ זיך נישט געקאנט בעפרייען פון דעם חשד און ער האט ארויסגעגעבען (1703) דעם זעהר כאראקטעריסטישען דעקרעט מיט פאלגענדער הקדמה:

— „זיין בעסטער וואונש איז תמיד געווען, אז דאס פאלק ישראל — — — זאל זיך פעראייניגען מיט די קריסטען און זייער גלויבען, פונדעסטוועגען נעהמט ער נישט אויף זיך צו וועלען הערשען אויף די געמיטער פון מענשען, ער וויל דאס איבערלאזען דער צייט. זי זאל דאס דערפיהרען. אז די יודען זאלען זיך אנשליסען אן קריסטענטום; אבער ער ווארענט זיי אונטער א שטרענגער שטראף, זיי זאלען אין דער תפילה „עלינו" נישט זאגען קיין ווערטער אין דער שטיל און זאלען דערביי „אויסשפייען".

די רעגירונג האט גלייכצייטיג בעשטימט אויפזעהער, וועלכע האבען געדארפט אפט אריינקומען אין די שוהלען און אכטונג געבען דערויף.

געגוג השתדלות האט עס געקאסט דעם איינפלוסרייכען רבי יששכר בערמאן פון האלבערשטאט (וועלכער איז געוועזען הויף־אגענט פון זאקסישען קורפירשט און קעניג פון פוילען, און אויך א חשוב אין קעניגליכען הויף אין בערלין) צו פועל'ן, מען זאל די פאליציי־אויפזיכט איבער דער יודישער תפילה בעגרעניצען, מען זאל די יודען נישט שטער'ען אין זייער דאווענען.

דער לעצטער בעשולדיגטער מיט דעם בלבול איז געוועזען דער פראפעסאר קופקע (א דייטש) פון קעניגסבערג, וועלכער האט, איבער'חזר'ענדיג די אלטע בעשולדיגונג אויפגעפאדערט די רעגירונג צו פערווערען די יודען צו זאגען די תפילה.

אויף דער דאזיגער עפענטליכער בעשולדיגונג האט דאן (1777) מענדעלזאהן געענטפערט מיט זיין אפאלאגיע א. נ. „צופעליגע געדאנקען איבער דעם פראפ. קיפקעס בעשולדיגונגען געגען די קעניגסבערגער יודען און בעזונדערס איבער דעם „עלינו־געבעט".

—=):o:(=—

דרייצעהן הויפט־פרינציפען פון יודישקייט

(פון רמב"ם'ס לעהרע)

פון ה. קרוגער

באכ'ן פערענדיגען דעם חלק אגדה פון תלמוד, קעהרט זיך דער רמב"ם צוריק צום ענין צו ערקלער'ען ווי אזוי די משנה און איהר בריטער פירוש, דער תלמוד איז צונויפגעשטעלט געווארען.

„די אלע פירושים אויף משניות האט רב אשי צונויפגעקליבען אין 35 בענדער־מסכתות. קיין תלמוד איז נישטא אויף סדר זרעים אויסער אויף ברכות, אויף גאנץ מועד איז פאראהאן תלמוד אויסער אויף שקלים, נישטא קיין תלמוד אויך אויף עדיות און אבות פון סדר נזיקין. נישט אויף מסכת מדות און קנים פון קדשים, און אויף קיין מסכת פון טהרות אויסער אויף נדה אליין.

באכ'ן פערענדיגען דעם תלמוד בבלי איז רב אשי נפטר געווארען אין בבל.

אזוי האבען געטון די חכמים פון ארץ־ישראל, און רבי יוחנן האט מסדר געווען דעם תלמוד ירושלמי. דער לעצטער תלמוד בעשטעהט פון גאנצע 5 סדרים, אבער אויף סדר טהרות איז אין ביידע תלמודים נישטא אויסער אויף נדה.

„דערפאר פאדערט זיך גרויס ארבייט און א סך מאטערניש, נאכצוזוכען אין תוספתא און ברייתות, דורכצוזיפען ביידע תלמודים, צונויפנעהמען אלע צושפרייטע הלכות פון דארטען, כדי זיך צו שאפען א וועג, ווי דעם סדר טהרות צו פערשטעהן".

אז דאס איז נישט איבערגעטריבען, איבערצייגט זיך יעדער תלמודיסט, וואס לערענט אדורך דעם רמב"ם'ס הקדמה צו סדר טהרות. און מיט רעכט ווערט געזאגט, אז בלויז מיט דער הקדמה אליין וואלט דער רמב"ם זיך געקענט מאכען אומשטערבליך, ווי ער איז איצט, אין דער לומדישער וועלט.

די לעצטע חכמים זענען געשטארבען, און פון דעמאלט אן האבען די שפעטערדיגע נאכפאלגער בלויז געמעגט זיך פערטיפען אין די אויפגעשריבענע, אבער נישט צוצושטעלען און נישט ארונטערצונעהמען.

פון יענער צייט אן האבען גאונים פערפאסט פירושים, אבער בלויז אויף איינצעלנע מסכתות, קיינער האט נישט בעוויזען צו פערענדיגען דעם פירוש, ענטוועדער צוליב פערשידענע טרדות, אדער זיין קורצען לעבען. אנדערע האבען פערפאסט פערטיגע דינים אין לשון קודש אדער אין אראביש, ווי למשל: הלכות גדולות, הלכות קטנות, הלכות פסוקות, הלכות רב אחא משבחא א. ד. גל.

די הלכות, וואס דער בעקאנטער רבינו יצחק האט צונויפגעשטעלט, נעהמען אריין אין זיך אלע פריהער־דערמאהנטע חיבורים, ווייל אין זיי איז פאראהאן אלסדינג, וואס א יוד דארף וויסען, זייענדיג אין גלות. דארטען אנאליזירט ער אלע פריהערדיגע דינים, געפסק'ענט פון די דערמאהנטע מחברים און דערווייזט זייערע טעותים, און מיט רעכט. „איך", זאגט דער רמב"ם, „קען איהם בלויז כאפען אין איניגע טעותים, זייער צאהל, וואס דערגרייכט אפילו נישט ביז צעהן".

אין די פירושים אויף די סדרים: מועד, נשים, נזיקין, אויף חולין און נאך פיר מסכתות האט דער רמב"ם צונויפגעזאמעלט און אנאליזירט די בעסטע פירושים פון די פריהערדיגע, צוזאמען מיט די, וואס ער האט געהערט פון זיינע רביים. בפרט פון רב יוסף הלוי, „וועמעס שארפער שכל און טיפקייט אין לערנען ווארפט א שרעק אויפ'ן לערנער".

לערנען משניות אליין אהן דעם תלמוד, איז אנ'אומעגליכקייט, ווארום דער תלמוד מעקט און שטעלט־צו ווערטער; ער בעווייזט, אז די משנה איז געלערענט לויט איינעמס שיטה און די צווייטע — נאך א צווייטענס מיינונג; די הלכה איז בלויז אזוי אין געוויסען פאל, און אין אנדערע פאלען איז אנדערש — אין קורצען: קיין משנה קען נישט פערשטאנען ווערען נישט האבענדיג אויפ'ן קאפ אלעס, וואס די גמרא האט גערעדט וועגען איהם אין פערשידענע ערטער און ענינים.

דערפאר האט דער רמב"ם געשאפען זיין פירוש אויף משנה, האבענדיג פאר זיך פיר הויפט צוועקען פאר'ן לערנער:

א) צו וויסען די ריכטיגע מיינונג פון דער משנה, לויט דעם עססענץ פון דער גאנצער תלמודישער שקלא וטריא, וואס ציהט זיך אוועק אויף א צאהל בלעטער און אפטמאל איבער עטליכע מסכתות — דאס, וואס א מענש קען נישט האלטען אויפ'ן קאפ.

ב) צו וויסען דעם פסק הלכה אויפ'ן ארט, דאס, וואס אין תלמוד ווערט נישט בפירוש ארויסגעבראכט.

ג) די משנה, לויט דעם פירוש זאל ווערען א קורצער אריינפיהר, וואס וועט שפעטער גוט צונוץ קומען איינגעהענדיג אין תלמוד צו שטודירען יעדען ענין באריכות.

ד) עס זאל נוצען פאר א דערמאהנער צו יענע, וואס האבען שוין פון פריהער געלערנט דעם תלמוד און ווילען עס צונויפנעהמען בקיצור כדי צו געדענקען אויף שטענדיג.

האבענדיג די פיר פונקטען פאר זיך, האט דער רמב"ם גענומען נאך די קורצע און קלארע פירושים, אויסמיידענדיג די קאמפליצירטע און לאנגע, וועלכע זענען, לויט זיין מיינונג, ווייט פונ'ם אמת און אין תלמוד גופא שוין געווארען אפגערעדט. ער דערווייזט די אורזאכען, וואס האבען ארויסגעבראכט א מיינונגס־פערשידענהייט צווישען די תנאים און ווי עס בלייבט דער דין.

איבער־הויפט האט ער זיך געהיט צו רעדען קורץ ווי נאר מעגליך, די ווערטער זענען געמאסטען און געוואויגען.

צום סוף גיט ער א כראנאלאגיע פון אלע חכמי התלמוד, אייגעטיילט אין צעהן טיילען, און יעדען פון זיי אויסגערעכענט לויט זייער פערנעהם אין תלמוד.

די ארבייט אליין פאר זיך איז גענוג צו דערקענען דעם רמב"ם אין זיין גרויסער בקיאות און וואונדערבארער סיסטעם.

נישט שטענדיג האלט ער זיך אין קורצקייט, נאר ביי יעדער געלעגענהייט, וואו עס קען אריינגעבראכט ווערען, וועלכער עס איז צווייג פון אלגעמיינער וויסענשאפט, אדער צו ערקלערען אנ'עיקר פון אמונה, טוט ער עס גערן, מיט דער פולער האנד, נישט שרעקענדיג זיך פאר אריכות.

איינע פון יענע ערטער, וואו ער געהט ארויס זעהר ברייט, איז זיין פירוש אויף דער משנה „כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" (סנהדרין) — יעדער יוד האט א טייל אין דער וועלט וואס קומט. דא האט דער רמב"ם געפונען פאר נויטיג גענוי צו בעשטימען: מיט וואס איינער ווערט „יוד" און וואס מיר דארפען פערשטעהן אונטערן טערמין „עולם הבא".

וואס אנבעלאנגט די ערשטע פראגע, האט ער אוועקגעשטעלט 13 הויפט פונקטען (עקרים), אין וועלכע א יוד מוז גלויבען. אנדערש איז ער נישט בערעכטיגט צום נאמען „ישראל". דאס זענען זיי:

1) צו גלויבען מיט'ן פולען גלויבען, אז דער בורא האט בעשאפען און קאנטראלירט אלע בעשאפענע, און ער אליין האט געטון, טוט און וועט טון אלע מעשים.

2) צו גלויבען, אז דער בעשעפער איז איינער, אז ס'איז נישטא נאך אזא איינהייט ווי ער, און, אז ער אליין, אונזער גאט, איז געווען, איז און וועט זיין.

3) צו גלויבען, אז ער איז נישט קיין קערפער, און דערפאר געהט ער נישט אונטער די ענדערבארקייט פון דער מאטעריע, ווייל צווישען איהם און קערפערליכקייט איז קיין שום פערגלייך נישטא.

4) צו גלויבען, אז נאר צו איהם מעג מען מתפלל זיין, און נישט צו קיין אנדערען אויסער איהם.

6) צו גלויבען, אז אלסדינג, וואס די נביאים האבען געזאגט, איז אמת.

7) צו גלויבען, אז די נבואה פון משה רבנו איז געווען אמת, און אז ער איז דער גרעסטער פון די נביאים פאר איהם און נאך איהם.

8) צו גלויבען, אז די תורה, וואס מיר האבען, איז די זעלבע, וואס איז צו משה'ן געגעבען געווארען.

9) צו גלויבען, אז די תורה וועט נישט געענדערט ווערען, און אז גאט וועט קיין אנדער תורה נישט געבען אויף איהר ארט.

10) צו גלויבען, אז גאט ווייס יעדען מענשענס געדאנק.

11) אז ער בעלוינט מיט גוטעס, די, וואס ה...

(ווייטער זעה 12־טע זייט).

די סלאוואוטער קדושים

ר' שמואל אבא, ר' פנחס און ר' פיני כ"ץ זצ"ל ——

פון ב. פייגאן

.1

די סלאוואוטער קדושים ר' שמואל אבא מיט ר' פנחס'ן ז"ל זענען געפייניגט געווארען דורך שמיץ, טרייבענדיג דיי „קאסטראי" אום פרייטאג, ערב ר"ח אלול.

א טאג פריהער, דאנערשטאג האבען זיי געפאסט, צוגעגרייט זיך „תכריכים", אנגעשריבען א צוואה, אנגעזאגט דעם „בני בית" ווי אזוי נוהג צו זיין זיך מיט זייער קבורה און לאחר הקבורה.

אין אווענד זענען זיך צונויפגעפאהר'ען פון אלע ארומיגע שטעט און שטעטלעך א גרויסער עולם זיך געגענען זיך מיט זיי.

האט ר' פנחס ז"ל זיך צעוויינט, האט איהם ר' שמואל אבא ז"ל געמוסרט למאי ער וויינט. אדרבא — האט ער איהם פארגעווארפען — מען דארף אויף זיך ממתיק את הדינין זיין און זיין פרעהליך. „אשרנו" אז וואויל איז צו אונז וואס מיר זענען געקומען צו דער העכער מדרגה פון מקיים זיין „ואהבת את ד' אלהיך, בכל לבבך ובכל נפשך", האט ר' פנחס געוויזען א פנים שוחקות און האט געשיקט באך ווין.

די האבען אנגעהויבען זינגען און זענען אריין אין א התלהבות'דיגער שמחה און געטאנצט ביז טאג.

— ברוך השם — האט ר' שמואל אבא געזונגען — ברוך השם. פאר'ן גרויסען חסד: ווייל וואס וואלטען מיר געטון, ווען חו"ש „ניקאלאי" בויט אונז רק צו שמד'ן און מען שלעפט אונז חו"ש אין זיין טפלה בעל כרחו, איז ב"ה פאר'ן חסד, וואס ער, ניקאלאי, האט אונז געגעבען די ברירה: אדער זיין א כופר בעיקר רחמנא לצלן אדער ליידען די קערפערליכע יסורים.

רבונו של עולם! הנשמה לך והגוף שלך!

דעם גוף גיב איבער ווער דו ווילסט, אבי די נשמה לאז נישט אפ פון דיר און בעהעפט זי מיט א קשר אמיץ וחזק מיט'ן כלל ישראל.

אויף מארגען פרייטאג נאכ'ן טרייבען קאסטראי האט מען זיי אייגעוויקעלט אין ליילעכער און זיי אריינגענומען אין שפיטאל (די שמיץ און דאס טרייבען קאסטראי איז פארגעקומען אין קיעוו).

ר' שמואל אבא'ס טאכטער האט מען צוגעלאזט תיכף, זי זאל זיין לעבען זיי, אין שפיטאל, ווען ס'איז נאכט געווארען, האט זי אפגעבענשט ליכט און געזאגט „גוט שבת".

האבען זיי איהר געהייסען זי זאל זיי צודעקען אויף זייערע קאלדרעס מיט בגדי שבת, האט זי זיי צוגעדעקט מיט די שבת'דיגע קאפאטעס און האט זיך שטארק צעוויינט.

האט ר' שמואל אבא זיך אנגערופען:

— טאכטער, וויין נישט: מען טאר נישט. ס'איז שבת.

האט זי פארט געוויינט, האט ער, ז"ל פערקאטשעט דעם ארבעל פון האנד און, אנווייזענדיג די וואונדען פון דער האנד, האט ער אויסגערופען:

— זעהסט טאכטער, וואס מען טוט, אז מען פאלגט נישט א טאטען? זי האט פערשטאנען די כוונה פון דעם ווארט און איז באלד אנטשוויגען געווארען.

ווען זיי זענען אויסגעהיילט געווארען פון זייערע וואונדען האט מען זיי פערשיקט אויף אייביגע טורמע, ווייט, נעבען מאסקווע, זענען זיי דארטען געזעסען אין טורמע, ביז ניקאלאי דער ערשטער איז געשטארבען און אלעקסאנדער דער צווייטער האט זיי בעפרייט.

.2

צוזאמען מיט ר' שמואל אבא'ן און ר' פנחס'ן איז געזעסען ר' פיני כ"ץ, א זוהן פון דעמאלטיגען סלאוואוטער מורה הוראה ר' גרשון.

די אורזאכע פארוואס ר' פיני כ"ץ איז געזעסען אין טורמע צוזאמען מיט זיי, — נאכדעם וו יעדער האט אויך בעקומען פופציג שמיץ, פון וועלכע ער האט כל ימי געליטען א וועהטאג — איז פאלגענדע:

ר' פיני'ס פאטער, ר' גרשון כ"ץ, ד"ל, איז געווען מורה הוראה ביי די סלאוואוטער צדיקים וועלכע זיי פלעגען רופען: „צנא מלא ספרא" און ווען זיי האבען זיך געדארפט ווענדען צו איהם וועגען עפעס א זאך אין לערנען, האבען זיי זיך אויסגעדריקט:

— לאמיר פרעגען אונזער שאפע ספרים!

נאך ר' גרשון'ס פטירה האט איהם ממלא מקום געווען זיין עלטערער זוהן ר' פייסי, ר' פיני'ס א עלטערער ברודער.

און צוליב דעם איז ר' פיני געווען א גרויסער מקורב ביי די סלאוואוטער צדיקים.

ווען ס'איז פארגעקומען די מסירה אויף די סלאוואוטער איז ר' פיני געווען זיכער אז זיי וועלען ארויס זכאי בדין.

ערשטענס, זענען זיי דאך טאקע אומשולדיג.

צווייטענס זענען זיי דאך אזעלכע צדיקים!

דריטענס, זענען זיי דאך געווען גרויסע גבירים און האבען זיך געלאזט קאסטען גרויסע סומעס געלד. דערווייל איז אנגעקומען איינער פון פעטערבורג אויסצופארשען דעם ענין ווי מען האט דערצעהלט, האט ער צונויפגעשטעלט דעם „פראטאקאל" — לויט א וואונק פון ניקאלאיען — זעהר שלעכט.

ר' פיני כ"ץ, זייענדיג אין קלויז ביים דאווענען האט געהערט, אז דער „פריץ'ל" פון פעטערבורג האט צונויפגעשטעלט א שלעכטען בעריכט, ויחר אפו איז ער געווארען שטארק אין דער הקפדה.

— אט געהט ער, דער פריצ'ל — האט עמיצער איהם אנגעוויזען דורכ'ן פענסטער.

ר' פיני האט א קוק געגעבען אין פענסטער. ער האט בעטראכט דעם פריצ'ל. אאיהם אנגעקלאפט אין שויב פון פענסטער. דער פריצ'ל האט זיך אומגעקוקט.

— אזא עדל ווי דו וויל טון שלעכטס אזעלכע גרויסע צדיקים! — האט ער איהם ארויסגעשריען — מיינסט זיי האבען מורא פאר דיר? — נא, — און ער האט איהם ארויסגעשטעלט א פייג.

דער אויספארשער האט נאכגעזוכט אויף זיין נאמען און פארצייכענט און ר' פיני האט דערפאר בעקומען פופציג שמיץ און איז געזעסען א צייט מיט יאהרען אין טורמע, צוזאמען מיט די סלאוואוטער צדיקים.

.3

אין טורמע זענען זיי געזעסען אין באזונדערע צימערן און דורך דער וואנד האבען זיי זיך געקאנט דורכרעדען העערען דאס קול.

איינמאל נאך א שבועות, האט מען געוויסט די טורמע, האט מען זיי ארויסגעלאזט אונטער א וואך אויפ'ן הויף, זאגען ר' שמואל אבא מיט ר' פנחס'ן צו ר' פיני'ן:

— פיני, אזוי ווי דו ביזט א כהן און ביז נאך סוכות וועלען מיר זיך שוין נישט זעהען, זאלסטו אונז אין זינען האבען, איה"ש ראש השנה, יום כפור און סוכות, אונז בענשען ביים דאווענען.

איז ר' פיני אריין אין דער הקפדה — סטייטש — האט ער געענטפערט: אזעלכע צדיקים ווי איהר זענט, זאלט איהר פערלירען דעם בטחון אויף השי"ת! ביז ראש השנה, וועט השי"ת אונז אלע בעפרייען פון דער תפיסה און מיין טאטע וועט זיין אייער ראש המברכים, ווי אלע ימים טובים, זיי האבען איהם דערויף גאר נישט געענטפערט.

נאך שמחת תורה האט מען ווידער גערייניגט די טורמע און מען האט זיי ארויסגעלאזט אויפ'ן הויף, האבען זיי זיך געווענדעט צו איהם:

— פיני, ווער נישט אן קיין „אמונת צדיקים", און האב אינזינען, איה"ש פסח ביים דאווענען, אונז בענשען, און געדענק פיני, אז אפילו „חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים".

ר' פיני האט נישט פערשטאנען דעם זין פון די לעצטע ווערטער און ער האט גאר נישט געענטפערט דערויף.

באלד נאך סוכות האט מען אריינגעפיהרט צו איהם, אין צימער נאך אנ'ארעסטאנט, א גוי, וואס מען האט איהם איינגעזעצט אין תפיסה פאר דער זינד פון „רציחה" ער האט געהרגעט א מענשען, דער ארעסטאנט האט אריינגעשמוגעלט אין טורמע אריין א שארף מעסער. פערשטעקט אין די קליידער.

ר' פיני האט דערפון הנאה געהאט, ווייל, דער גוי האט דאס איהם געגעבען יעדען פרייטאג, אפצושניידען די נעגעל לכבוד שבת.

ר' פיני'ן האט מען יעדען טאג געבראכט כשר עסען, גלייך מיט די סלאוואוטער צדיקים און ער פלעגט פון דעם אראפגעבען דעם גרעסטען חלק דעם גויאישען ארעסטאנט.

דאך האט ער פיל געליטען פונ'ם גוי.

נישט איינמאל פלעגט דער גוי אריינשטעקען זיין טריפ'ן לעפעל אינ'ם כשר'ן עסען און אזוי ארום טריף געמאכט דאס עסען און ר' פיני האט געדארפט יענעם טאג אפקומען מיט טרוקען ברויט.

ר' פני פלעגט טענה'ן צו איהם: איך גיב דאך דיר, סיי ווי אליין דעם גרעסטען חלק, פאר וואסזשע דארפסטו מיר טריף מאכען מיין עסען? דער גוי האט אויסגעהערט די פארציע מוסר און ווידער געטון דאס זעלבע: אריינגעשטעקט דעם טריפ'ן לעפעל אין ר' פיני'ס כשר'ן עסען און איהם טריף געמאכט דאס עסען.

ר' פיני אבער, האט דערויף פאר קיינעם זיך נישט געקלאגט ווייל ער האט מיט זיין מעסער געקאנט מקיים זיין א מצווה „לכבוד שבת" און זיך אפשניידען די נעגעל.

איינמאל ווען ר' פיני איז געשטאנען „שמונה־עשרה" האט דער גוי בביוון פעראומרייניגט דאס צימער... און ר' פיני האט געמוזט שטעהן נישט קאנענדיג ענדיגען די שמונה עשרה.

דריי שעה איז ר' פיני געשטאנען אויף זיינע פיס.

ערשט ווען דער וועכטער האט בעראפט קומען אויף „פאווערקע" האט דער גוי אויסגערוימט דאס צימער און ר' פיני האט געקאנט ענדיגען די שמונה עשרה".

האט ר' פיני איהם געווידלט און געשראקען אז ער וועט דערצעהלען אז ער האט א מעסער מיט זיך.

איז דער גוי דער רוצח גוט געווארען, אויפגעהערט אריינצושטעקען זיין לעפעל אין כשר'ן עסען, און אין איין אווענד האט ער זיך אוועקגעזעצט לעבען ר' פיני'ס געלעגער און איהם דערצעהלט מעשיות ביז טאג.

אזוי האט ער אויך געטון די צווייטע און די דריטע נאכט.

אויפ'ן פערטען פריהמארגען ווען ר' פיני, זייענדיג מיד, איז געשמאק געשלאפען האט דער גוי ארויסגענומען פון ר' פיני'ס טלית זאק דעם גארטעל און איהם געבינדען די הענד מיט די פיס, ווען ר' פיני האט זיך אויפגעכאפט מיט שרעק, האט איהם דער גוי מודיע געווען: אז ער וויל איהם יעצט קוילען, נאר היות, ער האט זיך געטיילט מיט איהם מיט'ן עסען וועט ער איהם לאזען זאגען פריהער „ודוי".

ר' פיני האט אנגעהויבען זאגען ודוי אויף א קול און אינמיטען ודוי האט ער אריינגעשמוגעלט די ווערטער.

„רבותי, בקשו רחמים עלי".

אוי, זיי ענטפערען דורך דער וואנד „אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם, אל ימנע את עצמו מן הרחמים".

דער גוי האט נישט פערשטאנען, אז זיי רעדען זיך דורך, ווייל ס'איז אויסגעקומען ווי ער זאגט ודוי און דארטען, פון יענער זייט וואנד דאווענט מען. (מען פלעגט יעדען טאג הערען זייערע תפלות דורך דער וואנד).

ווען דער גוי האט אויסגעשטרעקט דעם מעסער איהם צו קוילענען, האט זיך פלוצים אומגערעכט די טיר אויפגעעפענט און, אנ'אויפזעהער איז אריינגעקומען איבערקוקען די ארעסטאנטען.

פערשטעהט זיך, אז די רגע איז דער גוי צוגענומען געווארען פון דארטען און ר' פיני איז ניצול געווארען.

ווע ר' פיני האט זיך נאך אמאל בעגעגענט אויפ'ן הויף מיט ר' שמואל אבא'ן און ר' פנחס'ן, האבען זיי איהם געזאגט:

— נו, פיני, ווערסטו שוין נישט מסופק זיין אין אמונת צדיקים?

דער עיקר איז דאך אמונה. אין אונזער הייליגער תורה שרייבט זיך „ויאמינו בד' ובמשה עבדו". אז מען גלויבט אינ'ם צדיק, וואס ער איז בבחינת „משה", איז גלייך ווי מען גלויבט אין גאט ברוך הוא.

ווען ר' פיני איז בעפרייט געווארען פון טורמע, האט ער א צייט לאנג געליטען א גרויסען וועהטאג. איינמאל, אין א שטארקער, פראסטיגער, ווינטער נאכט, איז אנגעקומען א גאסט צו זיינעם א שכן, וואו מ'איז שוין געהאט געשלאפען, האט דער גאסט געקלאפט און געשריגען מען זאל איהם עפענען. אבער, צוליב ר' פיני'ס געשריי, האט מען נישט געהערט דעם גאסט וועקען.

אינדערפריה האט מען געפונען דעם גאסט פערפרוירען, טויט. האט ר' פיני זיך זעהר מצער געווען איבער דעם און האט כל ימיו גענעכטיגט אין קלויז, וועלכע איז געשטאנען אויף א געוויסען שטח אפגערוקט פון די הייזער, און האט כובש געווען דעם צער פון וועהטאג און זיך געהיט מעהר נישט צו שרייען.

נישט קיין הונט, נאר די צדיקות'דיגע באבע

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

„גאטס וועלט איז, נישט צו גלייכען, איין גרויסער און בלאטיגער בארג־אראפ און אויף דעם בארג גייען מיליאנען־מיליאסען מענשען, בעלאדענט מיט זעק, אין וועלכע עס זענען איינגעפאקט זייערע טעג און יאהרען.

האט ווער געזונדע פיס און שטארקע פלייצעס, גייט ער גלייך און שלעפט גלייך דעם זאק מיט יאהרען, ביז ער קומט אראפ־בארג און טענה'ט „גענוג", דעמאלט ציהט ער אויס די קאפיטעס און לאכט זיך אויס.

האט אבער ווער, טאכטערשי, קראנקע פיס, ווערט ער געשטרויכעלט אויפ'ן לאנגען, בלאטיגען וועג, פאלט, קוילערט זיך שנעל אראפ און דערווייל ווערט פון זאק, עפעס אויסגעשיט ווערען א בינטעל יאהרען, ווערען בלויז חדשים און ווערען נאר טעג געציילטע.

סיי־ווי, טאכטערשי, שטארבט קיינער נישט פריהער, ביז ער איז נישט געקומען אינגאנצען אראפ־בארג".

דעם שפרוך פלעגט די אלטע דבורה רויזע אייביג זאגען פאר איהר טאכטער שבע־מירעלע, בעת יענע האט זיך פאר איהר געקלאגט אויף דער שווערער הארעוואניע און ביטערער דאליע. און מענדעלע קראנץ, דערהערענדיג יעדעסמאל דעם שפרוך, האט זיך קיינמאל נישט געקענט איינהאלטען פון אריינצווארפען אין געקרייזעלטען בערדעל אריין גנבה'שע שמייכלען.

און אזוי טאקע, הפנים האט שבע מירעלע געטאפטשעט בארג־אראפ אין די שווערע שיך, שלעפענדיג דעם זאק יאהרען אויף די פלייצעס און אלס צולאג — דעם טלומאק מיט'ן איינגעבונדענעם ווייסווארג, מיט וועלכען זי האט געהאנדעלט אין די ארומיגע דערפער און פון וועלכען זי האט געצויגען חיונה פאר דער שטוב מיט פרעסערס, קיין עין־הרע, פאר דער אלטער מאמען דבורה־רויזען און פאר דעם שטרויענעם מאן, שטראף נישט גאט פאר די רייד, מענדעלען.

אין דער שטוב איז זיך דערוויל אלץ געגאנגען דעם אלטען גאנג, מע־נישט, וואס די מיידען זענען אביסעל אונטערגעוואקסען און צוזאמען מיט'ן וואקסען, זענען זיי אויך די שנאבלען גרעסער געווארען, א קייגען געערדט דער אלטער דבורה־רויזען, נישט געוואלט פאלגען פון דאנען ביז דאנען, ס'אוואונדער דען עפעס? — די מאמע ווערט זיך פערשווארצט, פערפינסטערט א גאנצען טאג הינטער־וועגענס, ארויסצוברענגען די ווייסטע פרנסה און קומט זי אינאווענט אהיים פאלט זי אנידער, ווי א גע'הרג'עטע, טא פאר וועמען זאלען זיי מורא האבען? — פאר מענדעלע קראנץ, וואס טויג נישט א פוינט אויס'ן אויווען ארויסצוטרייבען?! איז איז טאקיש נאר די איינציגע טרייסט שמואל יאנקעשי. —

שמואל יאנקעשי האט זיך געכאוועט און, קיין עין־הרע די שטוב פערלויכטען מיט זיין הכמה, רעכט ווי מען זאגט: מיינס איז ס'שענסטע פון חדר!

— שמואל יאנקעשי, וואו האסטו ס'קעפעלע?

— דא עפעליע.

— שמואל יאנקעשי, וואו האסטו ס'בעזעלע?

— דא בעזשעליע.

— און די אייגעלעך, וואו האסטו? שמואל יאנקעשי.

— דא בויגעלעך! —

קלוג, ווי דער טאג, אז ס'איז נישט פאראנען איין ווארט, וואס ער זאל נישט פערשטעהן, און ווי שעהן ער ווייזט אן מיט די גע'שמד'טע האנד אויפ'ן קעפעל, נעזעל און אויגעלעך! און ווי בעטעמ'ט ער רופט:

— באבע, ע.... ע.... ע....

אוודאי איז שמואל יאנקעשי דער מאמענס טרייסט און דער באבע דבורה רויזעס שטאלץ! האט דאך נישט קיין אנדערער ווי זי איהם אויסגעלערנט די אלע חכמות.

דערפאר אבער איז דער פערוויסטער יתום אינגאנצען קאליע נישט; עפעס א שטיק גלאמב, לא עלינו! נישטא מעהר אין איהם, ווי די אויגען. זעצט מען איהם אנידער זיצט ער, ווי אנגעמאכט, א בישט — ליגט ער איינגעלייגט, ווי א שטיק האלץ און גלאצט מיט די בלויע אויגען אויפ'ן באלקען, ווי א מענש, נישט צו גלייכען.

פערשטעהן מוז ער יא עפעס, וואס מ'רעדט צו איהם, ווייל, אז מ'פרעגט איהם:

— העשלייביש ווילסט ברויט? צוקט איהם דאס פנימ'ל, מישטיינס געזאגט, נישט קיין שמייכעל, נישט קא לאכעלע, ווי עס טו־עפט זיך ביי קינדער. קלאגט זיך טאקע די אלטע חנה רויזע דאס פנים:

— א ביין איבערבלייבעכץ, מישטיינס געזאגט! ליבע, א יודענע, ווי א ריז האט זיך געדארפט אפטראגען, און דאס האט געדארפט איבערבלייבען, כ'זאל נישט זינדיגען מיט די רייד! עפעס א יויקעל א פערוועהעניש און זי פסקנ'ט אפ, דבורה רויזע:

— ניין, פון דעם וועט שוין קיין לייט נישט ווערען!

נישקשה, אויף דער אלטער דבורה רויזען קען מען זיך פערלאזען, זי האט שוין מעהר, ווי פון איין אויווען ברויט געגעסען און מעהר, ווי איין קינד שוין בעגראבען — אז דבורה רויזע רעדט, ווייסט זי, וואס זי זאגט און איבערדעם טאקע, שבע מירעלע, אז זי איז אווענד־צייט אהיימגעקומען האט זי אויף דעם ווארעם, מישטיינס געזאגט, נאר געגעבען א קוק גלאט אזוי — אבי יוצא צו זיין און דאס איבעריגע ביסעל צייט זיך געהעצקעט מיט'ן בשמחה־דער־האלטער — מיט'ן יונגסטען ווייסקראביקל, שמואל יאנקעשין.

אזוי אבער, ווי שמואל יאנקעשי האט קא צייט נישט געהאט א גאנצען טאג ליידיג צו זיצען און נו ווארטען, ביז די מאמע וועט צום אווענד אהיימקומען זיך מיט איהם משמח צו זיין, נאר האט זיך א גאנצען טאג ארומגעריטשט אויף אלע פיער, און אויף זיך ארויפגעגאסען אלע פאמעשעפער און ארויפגעשיט אויף זיך אלע אש'ן, האט דבורה־רויזע, יעדעסמאל, ווי זי האט איהם גענומען אויף דער שליפ, געהאט פרעטענסיעס צו דער עלטערער טאכטער, צו יאכעטען:

— רע, יאכעט, אויסגעריסען זאלסטו ווערען, דאס יונגעל שטינקט דאך ווי א נבילה!

וואלט איהר דאס אנ'אנדערער געזאגט, וואלט דאס פייער געווען אויפ'ן דאך און זי וואלט איהם די אויגען אויסגעקראטשט, שבע מירעלען אבער, פארט א מאמע, פארט די פרנסה־געבערין, האט זי פערשוויגט און נאר אריינגעמויכעלט, צום ערשט שטילערהייט אין טאפ אריין:

— זי וועט האבען און איך זאל דערציהען...

שפעטער אביסעל האט זי אנגעהויבען אויסרעכענען, וויפיל פאמעשעפער דער בענקארט האט היינט שוין אויף זיך ארויפגעגאסען און וויפיל אש'ן יעדער פסאטניק האט איבער'ן טאג שוין אויף זיך ארויפגעשאר'ט און לסוף, אז זי האט שוין געהאט אלעס אויסגערעכענט, איז זי ערשט ארויס מיט'ן גאר גרויסען ירגזון:

— זאלסטו ווייסען מאמע, אז די בענקארטעס דיינע, וועלען מיך יונגערהייט פון דער וועלט ברענגען! — אייגער, וואו מ'זייהט איהם נישט, דארט וואקסט ער, און דער צווייטער פרעסט ווי א פערד און מאכט הינטער זיך, ווי א בהמה.

שבע מירעלע, פערשטעהט זיך, האט נישט גע־

(ווייטער זעה 12־טע זייט).

דער קונדס

= הומאר = | צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק | = סאטירע =

פאליטיק פון וואר

פונאנדערגעלאזען דעם ענגלישען פארלאמענט און אין דייטשלאנד האט די רעגירונג דימיסיאנירט.

מען געהט נישט ליידיג, וווייזט אויס, ביי לייר־טען. עס רוכעוועט זיך. בלויז אין פוילען זיצט מען מיט פארלעגטע הענד. נישט מען לאזט פונאנדער דעם סיים און נישט די רעגירונג געהט אין דימיסיע. דא איז מען נאר עוסק מיט איבער־סיהרען נייע שטייערן.

ענגלאנד און דייטשלאנד שטעהען איצטער מיט פערקאשערטע ארבעל און ארבייטען אויף אלע פראנטען. מען איז דארט נישט מדקדק אויפ'ן 8־שעה'דיגען ארבייטס־טאג. מען טרייבט ארויס דעם אלטען פארלאמענט, מען בעזייטיגט די אלטע רעגירונג, מען טוט עפעס.

יאפאן און כינע געהען אויך נישט מיט פער־לעגטע הענד. מען בוכעט זיך, מען שטורכעט זיך און מען העט די פעלקער־ליגע, ווי דעם פאראיאהרי־גען שניי.

עס ווערט לעבעדיגער אויף אונזער וועלטעל.

שבת בראשיתדיגע חכמות

אויף שבת בראשית האט א מחותן פער־בעטען דעם חתן א לעיגער. ביים טיש נעהמט דער גאסט איין גשטיקעל שטרודעל, גנסט אויף און זאגט:

— איינס נעהם איך אקעגען גאט, וואס איז איינער.

בעהמט ער דערנאך צוויי שטיקלעך און זאגט:

— צוויי נעהם איך — אקעגען משה מיט אהרנ'ען.

בעהמט ער דריי שטיקלעך און זאגט:

— אקעגען ד ידריי אבות.

נעהמט ער פיר שטיקלעך און זאגט:

— דאס איז אקעגען ד יפיר אמהות.

ביז ער איז געקומען צו צוועלף, זאגט ער:

— דאס נעהם איך — אקעגען די צוועלף שבטים.

דא שטעלט זיך אויף דער מחותן, און זאגט צום ווייב:

— פייגעלע, נעהם אראפ דעם בעקען מיט'ן שטרודעל, ווארום דער בחור קאן זיך נאך נעהמען אקעגען די ששים רבוא ישראל...

* * *

א שפאס, בעריהמט זיך א יוד, בין איך עס שמחת־תורה געווען אויף א סעודה! טיש מיט בענק — אזוי ווי די וועלדער פון לבנון... וואסער צום וואשען און מים אחרונים — ממש דער ים הגדול... און פיש מיט פלייש — עין לא ראתה...

יודיש—לשון־קודש

אונטערגעהערט אויף ביאליקס רעפעראט אין „פילהארמאניע"

ביי ביאליקס רעפעראט, איז אין פאיע פון „פילהארמאניע" געווען א וויכוח צווישען א יודי־שיסט מיט א העברעאיסט וועגען יודיש און העב־רעאיש. אט וואס דער העברעאיסט האט געזאגט:

די מוטער־שפראך פון יודישען קינד איז נישט יודיש נאר העברעאיש. א סימן האט איהר, אז די ערשטע ווערטער, וואס דאס קינד רעדט ארויס איז „מה — מה".

מ'מוז דאס זויג־קינד העברעאיזירען פיטשידי־נערהייט, צו דעם צוועק דארף מען איבערזעצען די קינדערישע אויסדריקען אויף לשון־קודש, כדי די זויג־קינדער זאלען באלד געוואוינט ווערען נישט מיט יודיש, נאר מיט העברעאיש.

כדי לייכטער צו מאכען ד ידאזיגע אויפגאבע, דארף געמאכט ווערען אזא מין איבערזעצונג.

„טא־טא" — „היא היא", „היי־טא" — „קש היא", „פא־פא" — „להתראות", „בע־בע" — „מוקצה מחמת מיאוס", „ע־ע" — „כלי לילה" (נאכט־כלי).

„האהרון אחרון חביב": מחמת דעם, וואס אין גלות קאן דאס קינד נישט האבען קיין העברעי־שע סביבה, דארף מען פארלעגען דעם „תרבות". אז אלע ציוניסטען מוזען זיך גט'ן מיט די ווייבער, וויל אזוי לאנג, ווי זיי וועלען וואויבען מיט די ווייבער, וועלען זיי זיין אין גלות.

ווייבערישע פליאטקעס

זי הערען, גילדענע, מיין מאן האט גאל־דענע הענד, אלץ קאן ער מאכען. ער קאן מיך מאכען ווייבען, ער קאן מיך מאכען הארץ־דריקעניש. ער קאן מיר אונטערהאקען ד יזייטען, נאר קיין שבת קאן ער נישט מאכען.

זי הערען, פעסע רבקה'שי, האב איך געפאקט א מאן, באמת ווי מען זאגט: א האלצערנער פער־דינער.

— אויב אזוי, מעג ער דאך ברענען.

א רעטענישׁ אזא

אז א יונגע פרוי וועגט אין חופה־טאג 60 קילאס, וואס וועגט זי א חודש נאך דער חתונה?

א ...

ביאליק־סעזאן

(וואך־קלאנגען)

ס'איז געווען סעזאן אויף ביאליק
ס'האט גע'שרפ'עט, ס'האט געברענט
מ'האט די סחורה אט די וואשנע
דאך געריסען פון די הענד...

ס'האט גע'רעש'ט, ס'האט געשטורעמט,
ס'האט געדונערט, ס'האט געבליצט,
ס'גאנצע גרויסע פאלק ישראל
איז געווארען הייס דערשוויצט...

עיטינגאן, און קאן, און שייבלער,
ווי עס הייסט די קאנסעקווענץ
האבען אויפגעציטערט אלע
פאר דער ביאליק־קאנקורענץ...

אלץ פערהאלטען האט דעם אטעם
און געפיבערט אזש א גרויל:
ווערטער: — פערעל־קאשע ממש
איז געפלויגען פונ'ם מויל...

האט מען ווערטער די געשלונגען,
און א ברכה פרום געמאכט —
אז עס האט אונז גאט גאר פלוצים
ברען־סעזאן אויף דר'ערד געבראכט...

יקום־פורקן מן שמיא,
חינא וחסדא און — שאלאם
אנקת מסלדין, יודען,
אנגעלייגט א פולע קראם....

יאקעל בן פלעקעל.

דאס „איי" האט געפלאצט!..

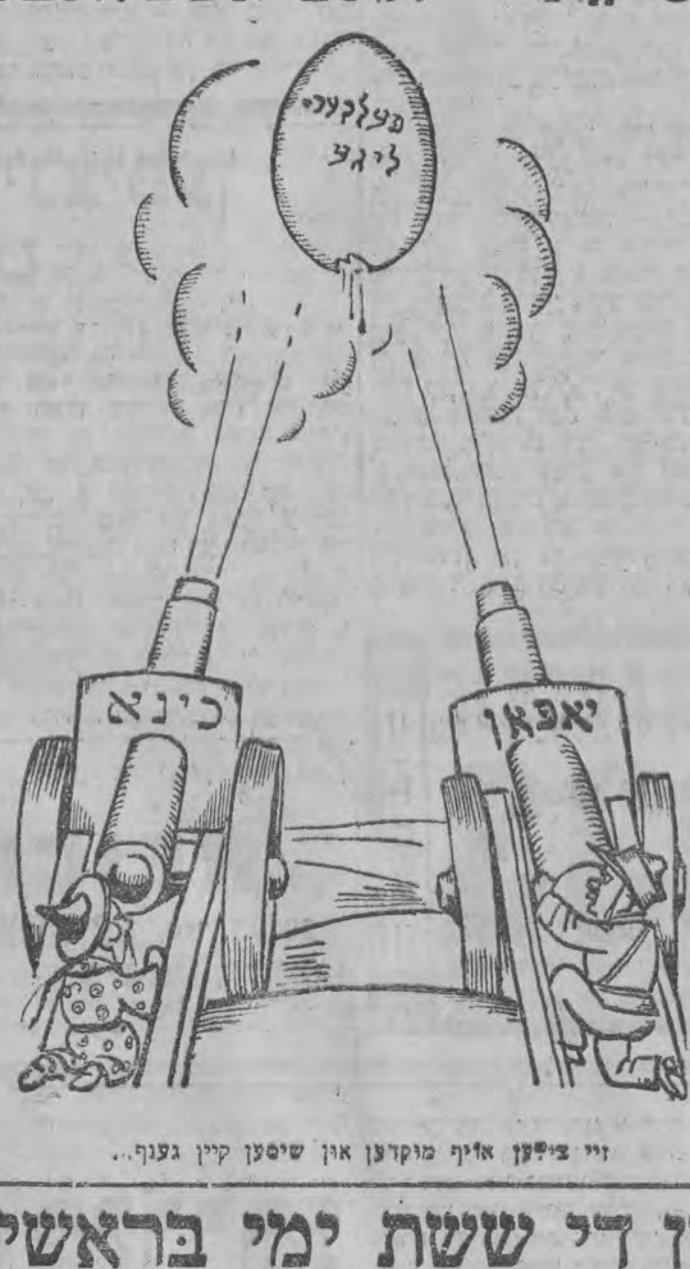

זיי ציילן אויף מוקדן און שיסן קיין גענף..

אין די ששת ימי בראשית

לכבוד שבת בראשית

ווען גאט האט בעשאפען די ערד און די הימלען,
און האט שוין גערעכנט זיך אוועקצוזעצען דרימלען,
דערמאנט ער זיך פלוצלונג—מען דארף נאך א ווייב
פאר אדם'ן שאפען, פון בלוט און פון לייב,
איין קלייניגקייט! ס'דארף באלד א פרוי זיין
געבוירען!

און דא געהט צו שבת, מ'עט באלד שוין נישט
טארען,

צו שאפען און ארבייטען, טון א מלאכה,
ווייל שבת איז הייליג דורך קידוש און ברכה.
האט תיכף בעפעהלט גאט צו זיינע מלאכים,
א כאפ טון דעם אדם און געבען א שטאך איהם,
(דאס הייסט, מען זאל איינשפריצען איהם אזא שטאף
פון וועלכען דער מענש פאלט אריין אין א שלאף),
און פארזיכטיג „נעהמען" א ריפ פון זיין זייט
און שאפען א פרוי — צו גאט און צו לייט.

* * *

א כאפ־טוענדיג שנעל פון שם המפורש דעם זיגעל,
צושפרייט האבען באלד די מלאכים די פליגעל
און פיהרען דורך פולשטענדיג די אפעראציע,
זיי שאפען א ווייבעל אנ'אמת'ע גראציע,
נאר איין קליין חסרון — ס'איז ליידיג איהר שלונג,
עס פעהלט איהר אין מיילכעלע נעבעך, די צונג!
אין איילעניש האבען זיי פשוט פערגעסען.

מ'דארף האבען א צונג אויף צו רעדען און עסען.
און ווען די מלאכים האבען געזאגט: „יהי רצון,
אז די און די אברים, פון ריפ זאלען שפראצען"!
די צונג האבען זיי גראד דערמאהנען פערפעהלט.
ווייל זי ליגט פערבארגען אין מויל און פערשטעלט
באר מילא! א צונג קען מען שאפען בעזונדער,
און מ'האט טאקע תיכף בעוויזען דעם וואונדער.
ד ילאגע איז אבער פערבליבען גאנץ קלעגליך,
די צונג זאל זיך צוואקסען, דאס איז אונמעגליך,
ווייל פון דעם געבורט פון א מענש, ביז זיין קבר,
קען קיינמאל נישט צו וואקסען איהם א נייע אבר.
פערבלייבען זיי שטעהן מיט דער צונג אין די הענט,
און זוכען א מיטעל, א נייעם פאטענט.
זיי שטעהן און ווייסען נישט, וואס איז צו טון,
ווי טשעפעט מען תוה'ן דעם צונג איהר'ען אן?
און דא ווערט שוין שפעטליך. אט־אט קומט די
באכט,

זיי טראכטען און האבען זיך צו גארנישט דער־
טראכט,

ביז גאט האט געהאלפען, פערביי פליהט דער טייפעל
און גיט זיי אנ'עצה—ס'זאל זיין אויף א שרייפעל....

———:O:———

יורידישע עצות

פון „קונדס" פאר די געטרייע אוים־לייענערס

א טוישער — דער פונט שטעהט איצט שני פעמים חי — 36 גילדוין.

רב מאניש גאספאדאזש — אוודאי איז גלייכער, איהר זאלט אייך אויפהאלטען מיט אייערע עקסמיסיעס ביז נאך שבת בראשית.

ר' איטשע בער — מיט די ארויסבעקומענע „קוויטלעך" קען מען לעת עתה נישט האנדלען אויף דער בערזע. בכלל שטעהען די הושענא רבה־קוויט־לעך גאנץ גוט — טריאמוואיי־אקציעס שטעהען אבער נאך בעסער...

גרונם מאנופאקטוריסט — מילא איהר זענט נישט קיין מלאך... מען זעהט א דאלאר שטארקט זיך דער יצר־הרע. „אמעריקאנער זאכען" ווערען נישט גערעכענט פאר עבירות.

נאר זייט נישט פערזארגט, ר' גרונם. איהר האט פאר א יאהרען אין דער צייט געהאט אויף זיך א גרעסער „פעקעל" (מאנופאקטור־סחורה..) — השי"ת וועט העלפען.

———):O:(———

א שטייער־פראגע

אין יאהר 1930 בין איך געווארען בדלות, און אין יאהר 1931 בין איך געווארען בדייל הדל, טא פון וועלכען יאהר וועט מען מיך שאצען דאכא־דאווע?

א סוחר.

———=:)O(:=———

אזא טראגעדיע

אונטערגעהערט ביי א „פול טשארני"

ווי איהר קוקט מיך אן קען איך זעקס שפראכען: פויליש, רוסיש, לשון־קודש, ענגליש, איטאליעניש, און דייטש, און דאך קען איך קיין איין ווארט פון די אל עזעקס שפראכען נישט בע־נוצען ווען... מיין פרוי איז אין דער שטוב...

ביי גרויסע און ביי קליינע

ערשטער יוד: דו ווייסט, ביי קליינע קינדער בייט זיך אפט דער קאליר פון די אויגען.

צווייטער: ביי דערוואקסענע אויך. מיין שכן האט פאר דער חתונה געהאט שווארצע אויגען. איצט האט ער א בלויע אויג...

פון אונזער ווערטער־בוך

טיי — א זאך, וואס ציהט בעסער, ווען מען אנאנטירט עס.

אפעריר־גנב — יעדער גנב, וואס האט קיין שכל נישט.

לופט־מענשען — אמאל בלויז יודען, און היינט שוין גוים אויך (לופט־פליהער).

זעלבסטשטענדיג — א מערעל, וואס איז שטענדיג אליין.

ים — א גוטער תירוץ פאר „ששיטאמנע" ווייבלעך.

פון געוואוינהייט

אימפארטירטער סאוויעטישער וויץ

אויף א צוג, וואס קורסירט צווישען מאסקווע און לענינגראד קומט ארויף דער קאנדוקטאר און מעלדעט: אויסשטייגען.

— וואס איז געשעהען? פרעגען איהם די פאר־סאזשירען.

— דער לאקאמאטיוו ווערט געטוישט.

— אויף וואס? — פרעגט א פערשלאפענער פאסאזשיר. אויף לעדער אדער אויף מאנופאקטור?..

תשובה

עס טוט
מיר באנג
און כ'האב
חרטה
אויף מיינע
עבירות,
און כ'בעט
ביי גאט א
קאפיטשקע
כח צו
קאנען נאך
לאנג טאן
די זאכען
וואס מוזען
דערנאכדעם
באנג טאן.

א יוד א סוחר

זאג מיר, הערשעלע, דו ווייסט נישט, צי די לאדזשער קהלה־וואהלען וועלען סקאסירט ווערען? איך וואלט זעהר געוואלט, מ'זאל סקאסירען די וואהלען.

— וואס איז, דו ווילסט דען ווערען א דאזאר?

— ניין, כ'האנדעל מיט דרוק־פאפיר.

פון יודישען הומאר-אוצר

געקליבען פון שר של אש.

א פראָפעסאָר מיט שכל...

זייענדיג אין שפיטאָל האָט אַ גרויסער בערלינער פּראָפעסאָר געזאָגט פאַר זיינע אַסיסטענטען:

— אַ גוטער דאָקטאָר דאַרף בעזיצען צוויי זאַכען, צו אַלעם ערשט מוז ער האָבען אַ גוטע אויג וואָס זאָל קענען פעסטשטעלען אַ זאַך, און אַ גוט האַרץ. און ווער דאָס האָט נישט דאַרף גאָר נישט וועלען זיין קיין דאָקטאָר. אדרבא זעהט, דאָ ליגט אַ חולה, וואָס איך דאַרף וויסען וואָס פאַר אַ טעם עס האָט זיינע אורין, שרעק איך מיך גאָר נישט און איך פערזוך — און אַזוי רעדענדיג האָט ער אַרויסגענומען די נאַכט-כלי פון אונטער'ן חולה'ס בעט, האָט אַריינגעשטעקט דעם פינגער און האָט אָפּגעלעקט.

איז צוגעלאָפען איינער פון זיינע אַסיסטענטען וועלענדיג ווייזען פאַר'ן פראָפעסאָר אַז ער האָט אויך די גוטע מדה, פון פראָפעסאָר האָט ער אויך איינגעטינקט דעם פינגער אין די אורין און האָט איהם אָפּגעלעקט.

האָט אויף איהם דער פּראָפעסאָר אָנגעשריען:

— פון דיר וועט שוין קיין גוטער דאָקטאָר קיין מאָל נישט זיין, אמת, טאַקע דו האָסט אַ ווייך האַרץ, אָבער קיין גוטע אויג האָסטו נישט.

— איך האָב איינגעטונקט דעם קליינעם פינגער און האָב אַריינגענומען אין מויל דעם גראָבען פינגער און דו האָסט אַריינגענומען אין מויל דעם זעלביגען פינגער, וואָס דו האָסט איינגעטינקט...

אָט דאָס ווייז איך טאַקע...

אַ גביר איז געשטאָרבען איז געווען אַ גרויסע לוויה. די קרובים פון פערשטאָרבענעם זענען נאָכגעגאַנגען נאָך דער מטה און שטאַרק געוויינט, האָט מען בעמערקט ווי איינער גאָר אַ פרעמדער געהט נאָך און וויינט אויך. האָבען איהם די איבעריגע געפרעגט:

— דו ביזט דאָך נישט קיין קרוב פונ'ם נפטר וואָס וויינסטו?

— אָט דאָס ווייז איך טאַקע...

דרך ארץ קדמה לתורה...

אַן אָרימאַן איז אַריין אין אַ שטוב נאָך אַ נדבה האָט איהם דער בעל-הבית נישט גאָר פרייגדליך אויפגענומען.

— וואָס ווילט איהר זאָגען ר' יוד?

— איהר דערקענט מיך נישט, האָט דער אָרימאַן פערוואונדערט געפרעגט?

— ניין, איך דערקען אייך נישט.

— איך בין דאָך שלמה דער מלמד... דו געדענקסט שוין נישט, ווען דו האָסט געלערנט ביי מיר.

— און אַפילו אויב דאָס איז אמת, האָב איך שוין אויך לאַנג פערגעסען וואָס איך האָב זיך ביי אייך אויסגעלערנט.

האָט זיך דער אָרימאַן אויסגעדרעהט אַרויס צוגעהען און האָט זיך אָנגערופען צו זיין תלמיד: איצט פערשטעה איך שוין, וואָס די חכמים האָבען געזאָגט „דרך ארץ קדמה לתורה" אויב דו האָסט די תורה שוין לאַנג פערגעסען האָסטו דרך ארץ אוודאי שוין לאַנג פערגעסען.

געענטפערט מתוך הרוחה...

אַ רב האָט מודיע געווען זיינע בעלי-הבתים אַז ער וויל אַ הוספה אויף זיינע שכירות כדי ער זאָל קאָנען זיצען און לערנען מתוך הרחוה, האָט זיך איין בעלעבאָס צו איהם אָנגערופען:

— רבי, מיך וואונדערט זעהר אויף אייך, אַזאַ גרויסער מענש ווי איהר זענט ווילט זיך אייך גאָר תענוגי עולם הזה?

— און דו, וואָס מיינסטו — האָט איהם דער רב געענטפערט אַז תענוגי עולם הזה איז נאָר בעשאַפען געוואָר'ען פאַר גראָבע יונגען און עמי-הארצים...

נישט קיין הונט, נאָר די צדיקות'דיגע באָבע

(ענדע פון דער 10-טע זייט).

קענט קוקען, וואָס יאַכעט שרייט; יענע האָט אַ פּיסק, זאָל זי פּיסקעווען ביז זי וועט האָבען גענוג, אייי ס'איז איהר נעבעך טאַקע שווער, אַליין נאָך כמעט אַ קינד, אומצוגעהן מיט צוויי קינדער און דערצו נאָך טון אַ האַנד-לאַנג אין דער ווירטשאַפט? — ווער איז דען ס'לעבען לייכט? — איהר? שבע מירעלען! —

ס'רעדט זיך נאָר אַזוי לייכט אָפּ: „מ'האַנדעלט אין די דערפער", אָבער, וויפיל טרעהרען, וויפיל כוח, וויפיל שוויס לויפט אָפּ פון מענש, ביז מען זעהט אַ גראָשען פאַר די אויגען! יעדער גראָשען, אַז מען וואָלט איהם געשניטען, וואָלט פון איהם בלוט געגאַנגען, אַזוי שווער אויסגעפּראַצעוועט איז ער געווען!

ניין, דאָס לעבען איז שבע מירעלען גאָרנישט אַזוי לייכט אָנגעקומען, ווי עס רעדט זיך, אַפילו נישט אַזוי לייכט, ווי די אַלטע דבורה רויזע האָט עס געמשל'ט מיט איהר באַרג-אַראָפּ — פאַר שבע מירעלען איז יעדער טאָג פון איהר לעבען געווען אַ שווערער און אַ ביטערער באַרג-אַרויף; יעדער טאָג האָט געהאַט זיינע עגמת-נפש'ן, זיינע פרעגיות'ן און זיינע אַנשיקעניש'ן.

אַזאַ טאָג האָט מען איהר שוין אָנגעזעהן אויפ'ן פנים, אַזוי באַלד, ווי זי האָט נאָר די שוועל איבערגעטרעטען: דאָס פנים געלב, ווי וואַקס, די אויגען אַרויסגעזעצט פון קאָפּ און דאָס גאַנצע לייב און לעבען אויף דער שפּיץ נאָז.

נאָך אַזאַ טאָג פלעגט זי, אַהיימקומענדיג גאָרנישט טון, גאָרנישט רעדען, אַלעס איז איהר געווען גלייכגילטיג, אַפילו שמואל יאַנקעשי מיט זיינע חכמות, דאָס עסען פלעגט זי נישט אָנריהרען אַפילו, נאָר אַראָפּלאָזען זיך דעם טלומאַק פון די פּלייצעס, אַריינזעצען זיך אין בעט אַריין, אַזוי ווי זי שטייט און גייט, אָפּוויינען, אָפּזיפצען, ביז ס'האָט אָנגעהויבען שאַרען אויף טאָג. ביז זי האָט זיך נישט ווידער פערבונדען דעם טלומאַק איבער די אויסגעשפּיצטע פּלייצעס, אום ווייטער אויסצומעסטען די דערפער.

עס פלעגט אָבער אויך אַמאָל טרעפען אַ גוטער טאָג, אַ מענש גייט דאָך אַדורך פערשידענס און מען ווערט נישט פריהער זיבעציג, ביז מען איז נישט ניינאונזעכציג — אַמאָל פלעגט זי איינהאַנדלען עפּעס אַ מציאה'לע אין גלייכען געלד, פערקויפען ערגעץ אַ פויער עפּעס אַן'אַלטען פגר, צי גלאַט האָט זיך איהר גוט געשיקעוועט — נאָך אַזאַ טאָג איז זי גאָר געווען אַן'אַנדערער מענש, די אויגען פלעגען ביי איהר גלאַנצען, ווי ביי אַ קאַץ נישט צו גלייכען, און איבגאַנצען איז זי עפּעס געווען האַפּעדיגער, פרעהליכער, געגעסען מיט אַפּעטיט, געשפּילט זיך מיט שמואל יאַנקעשין, געשמיצעלט צום וואָרט און אַפילו אויף מענדעלען אויך געקוקט מיט אַנדערע אויגען, ווי תמיד.

איינער אַזאַ טאָג איז איהר בעזונדער געבליבען אין זכרון און די פּאַסירונגען פון יענעם טאָג, פלעגט זי אָפט דערציהלען דער מוטער:

— הערסטו מאַמעלע קרוין, זאָל איך קיין שום פּיצעל גוטעס ביי מיין לעבען נישט האָבען, אויב איך בין דיר איין וואָרט משקר. קום איך אַזוי אַריין אין הויף פון דער דזשעכאָווער פּריצה. מילא, דו ווייסט דאָך, מאַמע און דו קענסט איהר דאָך, וואָסערע שטיק המן זי איז — וואָס זאָל איך דיר זאָגען, מאַמעלע קרוין, דאָס האַרץ האָט מיר געקלאַפּט, ווי מיט האַמערס און דאָס פּנים — אַ פלאַם פייער...

— און ווי איך געה מיר אַזוי אין מיינע צרות און האָב מיר אין זינען.... און דאָ, מאַמעלע קרוין, שפּרינגט אַרויף אויף מיר אַ הונט, אַ מחבל, גרויס ווי אַ מענש, נישט צו גלייכען און כאַפּט מיך אַ־ום מיט די פאָדערשטע לאַפּעס ביים האַלז און... הייבט מיך אָן צו קישען און צו לעקען —

— מאַמעלע קרוין, זאָל איך קיין שום פּיצעל גוטס ביי מיין לעבען נישט האָבען — אַז איך בין נאָך דענסטמאָל לעבען געבליבען, וועט מיר שוין קיינמאָל גאָרנישט געשעהען. די וועלט איז מיר ענג געוואָר'ען, די שלייפען האַקען, דאָס האַרץ פליהט די באַקען גליען און דער הונט... קושט און לעקט... ערשט, איך גיב אַ קוק —

— מאַמעשי קרוין! ס'איז דען אַ הונט? — אַ ווייסער רוקען און שוואַרץ אונטער'ן בויך — ס'איז דאָך געווען די צדיקת'דיגע באָבע! זי האָט זיך דאָך געמיהט פאַר מיר! זי האָט דאָך מיך געקושט און געהאַלזט!

— אוי, אַזוי פאַרוואָהר זאָל זי מיר הייבט צו חלום קומען און מיר אָנזאָגען אַ גוטע בשורה, אַז רע מענדעלע קראַנק האָט אַ כאַפּ געקריגען, ווי דאָס איז געווען די צדיקת'דיגע באָבע! און וואָס מיינסטו, מאַמע, איז געווען דער סוף? — כ'זאָל דאָס אַלע שלעכטע טאָג פערדינען, וואָס די פּריצה־טע האָט מיר געגעבען צו לייזען.

ווישט זיך דבורה רויזע פרום די אויגען:

— מיין כשר'ע, צדיקת'דיגע מאַמע נעבעך, וואָס דען מיינסטו, זי ווייסט נעבעך נישט, וואָס טוט זיך?

שטעלט זיך אָבער אַרויס, אַז וויסען, וואָס עס טוט זיך, ווייסט דווקא מענדעלע קראַנק; ער ווייסט אַקהאַט, אַז הינטערן קוימען שטעהט יאַכעט און רייסט אָן די זויפּ, שאַרט ער זיך צו איהר בגניבה אַרונטער און בעשווערט איהר:

— יאַכעטשי קרוין, זאָלסט אַזוי האָבען אַ גוט מזל, ווי דו וועסט מיר געבען אַ גריזו.

— באַ, זעהסט, מאַמע, קלאָגט זיך שבע מירעלע, זעהסט דעם געשמד'שען האַלז? — ס'האָט דאָך איהם אָנגעשמעקט, אַז שמעקען זאָל עס איהם, וואָס כ'האָב אין זינען!... און דבורה רויזע שטילט איהר איין:

— שוין, האָסטו אַ זאָרג מיט זיין ליגן און לעבער, זאָל עס איהם שמעקען אין דר'ערד אַריין! און דיר, טאָכטער, אַז ס'וועט דיר אויפגעלייגט זיין, וועסטו מיט אַ טרוקען שטיקעל ברויט אויך לעבען, דו זעהסט, דאָך, אַז דו האָסט ווער עס זאָל זיך פאַר דיר אָננעהמען.

דרייצע הויפט-פרינציפען פון יודישקייט

(ענדע פון דער 9-טע זייט).

טען אָפּ זיינע מצוות און בעשטראָפט יענע, וואָס איבערטרעטען זיי.

12) צו גלויבען, אַז משיח וועט קומען, טראָץ זיין פערזוימען זיך, דאָך מוז מען יעדען טאָג זיך ריכטען אויף זיין אָנקומען.

13) צו גלויבען, אַז געשטאָרבענע וועלען צוריק לעבעדיג ווערען, ווען גאָט וועט זיי וועלען לעבעדיג מאַכען.

די זענען עס די „גלויבענס אַרטיקלען", בעוואוסט אונטער'ן נאָמען „שלש עשרה עקרים". וואָס דער רמב"ם פערפליכטעט יודען צו גלויבען, נישט גלויבענדיג אין זיי איז אַ יוד נישט בערעכטיגט צו דעם נאָמען.

שפּעטער זענען געקומען אַנדערע דעות, וואָס האָבען געקריגט אויף איהם מיט זיינע עקרים, ווי למשל; ר' יוסף אלבו און זיין „עיקרים", וואָס מאַכט בלויז 3 עיקרים. אַנדערע גדולים זענען געווען מיט דער מיינונג, אַז יודישקייט בעשטעהט איבער־הויפּט צו פּראַקטיצירען מצוות מיט גוטע מדות, און האָט ווייניג וואָס צו טון מיט'ן געדאַנק, דער רמב"ם אַליין זאָגט עס אין זיין „שמונה פרקים". אַז „מאַנכע זעהען קיין מצווה און קיין עבירה נישט אין שכל, נאָר בלויז אין דעם כוח המתעורר און כוח המרגיש; אָבער ער זעהט אין שכל אויך גוטעס און שלעכטעס: גוטס — גלויבענדיג, און שלעכטס — און אומגלויבען אָדער אין דעם נישט ריכטיגען גלויבען".

דער רמב"ם איז נישט דער ערשטער ביי יודען צו רעדען וועגען עקרים, אָבער ער איז געווען דער ערשטער צו שטעלען עקרים אויפ'ן גרונד פון פילאָזאָפישע אנשויאונגען, ווי למשל: אַז דאָס גלויבען איז אַ קערפערליכען גאָט איז גליין, ווי ער זאָל לייקענען אין גאָטס עקזיסטענץ — געגען דער מיינונג, וואָס דער ראב"ד איז אַרויסגעקומען מיט דער בעמערקונג: „גרעסערע און בעסערע פאַר איהם האָבען אַזוי געגלויבט". און איז אויך געווען דער ערשטער צו געבען אַ פאָ"מע פון פעסטגעשטעלטע הלכות צו די עקרים.

נאָר די אַלע חקירות און מיינונגס — פערשידענהייטען צווישען די גדולים, האָבען נישט געשטער"ט די דרייצעהן עקרים זאָלען אָנגענומען ווערען פון אַלע יודען, וואָס זאָגען עס יעדען טאָג נאָכ'ן דאַווענען.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט בייטאָג און ביינאַכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאָגישע הילף.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28. טעל. 20193
ספעציאַל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג
נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אָוועגר.
זונטאָג און יום-טובים פון 9—1 בטאָג.

ר. אייזראעל

(129

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. עראָטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

— יאָ דאָ רעדט זיך איצט וועגען מיר, האָט אידא ווידערהאָלט.

— אָבער דו שפּאַסט, טייערע אידא, האָט טשאַרל דערשראָקען געזאָגט.

— ליידער נישט, דאָס איז אמת און דאָס איז דער סוד, וואָס איך האָב געהאַלטען פאַר דיר די גאַנצע צייט. דאָס איז דער סוד, וואָס איך האָב דיר צוגעזאָגט אויסצוזאָגען דעמאָלט ווען נירענבערג וועט אונשעדליך געמאַכט ווערען, דאָס איז דער סוד צוליב וועלכען איך האָב געזוכט נקמה אָן נידענבערג'ען.

טשאַרלען איז מיטאַמאָל אַלץ קלאָר געוואָר'ען ער האָט נישט געפיהלט קיין שום ענדערונג אין זיין בעציהונג צו אידאַן, ער האָט זי פערשטאַנען, אַזוי ווי מען פערשטעהט אַ מענש, וועלכען מ'ליבט אַזוי שטאַרק, ווי ער האָט געליבט אידא'ן, דעריבער האָט טשאַרל זיך בעמיהט אַראָפּפיהרען דאָס געשפּרעך אויף אַן'אַנדער טעמאַ און ער האָט געזאָגט.

— זאָלען מיר ענדיגען דאָס לייענען פון דעם שרעקליכען און גלייכצייטיג שענדליכען דאָקומענט, די ווידוי פון דעם זעלטענסטען מענש אויף דער וועלט.

טשאַרל האָט גענומען ווייטער לייענען.

— איך האָב געוואוסט, האָט נידענבערג ווייטער געשריבען, אַז אָט דאָס מיידעל פערפאָלגט מיך, איך האָב גלייכצייטיג געוואוסט, אַז זי האָט דאָס פולע רעכט דערויף, איך האָב מיך אַרויסגעדרעהט פון יעדער איהר אונטערגעשטעלטער נעץ, זי האָט געדונגען ספּעציעלע דעטעקטיווען אונטערגעשטעלט ספּעציעלע מענשען, איך האָב אָבער אַלץ בעצייטענס בעמערקט און מיך אַרויסגעדרעהט דערפון און געפיהרט די שרעקליכע אַרבייט.

און דאָ צום סוף פון מיין לעבען, צום סאַמע סוף פון מיין נעבעכדיגע קאַריערע האָב איך אָפּגעטון דעם שרעקליכסטען פערברעכען אין מיין לעבען. דאָס פערברעכען האָט נאָך ביז איצט איהרע פאָלגען און דעריבער האָב איך בעשלאָסען אָנצושרייבען דעם דאָזיגען דאָקומענט, אָנשרייבען מיין וידוי, איבערצולאָזען מיין צוואה, וועלכע איך [illegible] דעמיעניגען צו וועמען זי וועט אַריינפאַלען אויסצופיהרען ביז דעם לעצטען אות.

דאָס איז געווען ערשט נישט לאַנג אין דער גרויסער שטאָט פון פוילען — אין לאָדז, איך האָב דאָרט געלעבט אונטער דער מאַסקע פון אַ גרויסען פאַבריקאַנט מיטען נאָמען העגריק נירענבערג, איך האָב דאָרט געפיהרט אַ צוויי-זייטיגען לעבען. פון איין זייט בין איך געווען אַ רייכער פאַבריקאַנט, אַן'אָנגעזעהענער, אַ סאָלידער, מיט וועמען מ'האָט גערן געהאַנדעלט, פון דער צווייטער זייט האָב איך זיך גלייכצייטיג פערנומען מיט אַלע מיינע פערברעכענס ווי שטענדיג, דאָס אויספיהר'ען די פערברעכענס, דאָס האַנדלען מיט די קערפּערס פון פרויען, איז געווען מיין צייט-פערטרייב, מיין אָפּרוה, דאָס פערגעניגען אין מיין לעבען, און איך דער דאָזיגער צייט איז מיר געקומען אונטער דער האַנד אַ מיידעל, אַזאַ כשר'ע און איידעלע נשמה וואָס איך האָב נאָך אין מיין גאַנצען לעבען נישט בעגעגענט. דאָס איז געווען די געהענדע איידעלקייט און צניעות, זי האָט שוין געהאַט אַדורכגעמאַכט שרעקליכע טראַגעדיעס אין איהר לעבען און זי האָט געשטרעבט נאָך רוה, זי האָט געדאַרפט אָפּרוהען איהר מידע נשמה.

— און אָט דאָס מיידעל איז אַריינגעפאַלען אין מיינע הענד, איך האָב געפיהלט דעם קרבן און מיינע נערוועז האָבען נישט אויסגעהאַלטען, איך האָב דאָס מיידעל פעראומגליקט. אין מיר האָבען דעמאָלט געקעמפט צוויי געפיהלען, דאָס איז געווען דער שטאַרקסטער נשמה-קאַמף אין מיין לעבען, איך האָב דעמאָלס געהאַט אַ פרוי, אַן'אַרענטליכע, אַן'אַנשטענדיגע, וועלכע האָט נישט געוואוסט פון מיין דאָפּעל[illegible] לעבען, דאָך בין איך געווען פערליבט ב[illegible] די אויערען אין דעם מיידעל, וועלכע א[illegible] אַליין פעראומגליקט, פון איין זייט האָב איך זי אַזוי שטאַרק געליבט, איך בין גרייט געווען אַלץ אָוועקצווואַרפען, אוועקצופאָהרען מיט איהר אין אַן'אינזעל, וואו איך זאָל נישט זעהען קיין מענש, איך זאָל מיט קיינעם נישט רעדען, נאָר מיט איהר שטענדיג מיט איהר. זי האָט מיר געגלויבט און דאָך נישט געהאַט קיין צוטרוי צו מיר.

— פון דער אַנדערער זייט האָט די בעסטיע וואָס איז געזעסען אין מיר געפאָדערט דאָס איהריגע, כסדר'דיגע קרבנות און דאָס די גרעסטע, די בעסטיע האָט געפאָדערט, אַז דאָס געליבטע וועזען מיינס זאָל זיך נאָך שטאַרקער פייניגען ווי אַלע אַנדערע, לאַנג האָב איך געקעמפט, זעהר לאַנג. נאָך שטאַרקער דעמאָלט ווען איך האָב זיך דערוואוסט, אַז דאָס מיידעל מיינס האָט געהאַט פון מיר אַ קינד און אַז דאָס קינד האָב איך ביי איהר צוגערויבט און אַוועקגעגעבען מיין געזעצליך ווייב אַלס דאָס איהריגע.

— איך ווייס, אַז מענשען וועלען צווייפלען, צי מען קען בכלל גלויבען אין מיינע הערטער, אָבער איך שווער איצט, ביים מאַיעסטעט פון מיין אייגענעם טויט, אַז איך האָב געוואָלט דעם דאָזיגען מיידעל בלויז גוטס טון, אָבער דאָך האָט די בעסטיע אין מיר גובר געווען, אָהן מיין ווילען, אָהן מיין פערשטאַנד, אָהן מיין בעוואוסטזיין. איך האָב זי געוואָלט גליקליך מאַכען און געטון האָב איך אַלץ, אַז זי זאָל כסדר אומגליקליכער ווערען, זי האָט דאָס געפיהלט און ווי אַ פיש וואָס בלייבט אָהן וואַסער, האָט זי געצאַפּעלט און זיך געוואָלט ראַטעווען, איך האָב אָבער געשטיקט און געשטיקט, דאָס מיידעל האָט געהייסען און הייסט נאָך איצט סאָניע גינזבורג.

(פאָרטזעצונג קומט).

איינמאהנונג פון מיליטער-שטייער

א() די וואיעוואודען-מאכט האט בעקומען א פעראָרדנונג איינצומאהנען דעם מיליטער-שטייער וועלכער קומט פון פערזאנען וואס זענען אריבער אין רעזערוו, נישט האבענדיג געדינט אין מיליטער.
בעשטימען און איינמאהנען דעם שטייער וועלען די פינאנץ-אמטען וועלכע טרעטען שוין איצט צו צו די צוגרייטונגס-ארבייטען, כדי אויסצומעסטען דעם מיליטער-שטייער פאר'ן יאהר 1931.

פערקלענערונג פון דער צאהל קראנקען-קאסעס

(א) אויפ'ן שטח פון דער לאדזער וואיעוואודזשטווע זענען אנשטאט די ביז-איצטיגע 13 קראנקען קאסעס געשאפען געווארען 4.

יודישע יונגעלע אונטער די רעדער פון אנ'אויטא

(א) אויף פאמארסקא גאס 8 איז דורך אנ'אויטא איבערגעפאהרען געווארען דער 11-יאהריגער מרדכי'לע קויפמאן (פון סאלנא 3).
פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל. דער שאפער יאקוב קארן איז צוגעצויגען געווארען צו פעראנטווארטליכקייט.

בע'גנב'עט א יודישע מארק-שטייעריז

(2) ראג זאוואמיציסקא און דרעווגאווסקא האט מען פון דעם מארק-געשטעל וואס געהערט צו פריידע ראטשטיין ארויסגעגנבעט העכער 300 זלאטעס.
פאליציי ווייסט שוין וועגען דעם.

א שרפה

(2) נעכטען איז אין סוויטער-ווארשטאט פון מאיר קאמינסקי (11 ליסטאפאד 28) אויסגעבראכען א שרפה, מחמת אומפארזיכטיגען אומגיין זיך מיט פייער.
די שרפה איז איינגעלאשען געווארען נאך איידער די פייערלעשער זענען אנגעקומען.
דער היזק איז א קנאפער.

אינ'ם שנוראוואדלע-פאך

2() די נעכטיגע קאנפערענץ פון די שנוראוואד לע-ארבייטער און ארבייטס-געבער אין ארבייטס-אינספעקטאראט איז אפגעלייגט געווארען ביז סוף קומענדיגע וואך, ד.ה. ביז דער צייט, וואס די פאבריקאנטען וועלען קענען צונויפשטעלען גענויע קאלקולאציעס.
דאן ערשט וועט ארומגערעדט ווערען די פראגע פון רעגולירען די לוינען.

פאבריקען-אינספעקציע
איז זדונסקא-וואלא

(2) דער ארבייטס-אינספעקטאר ה' וואיטקעוויטש האט עהרגעכטען אין דער בעגלייטונג פון דריי קרייז-אינספעקטארען וויזיטירט א רייה פאבריקען און ווארשטאטען אין זדונסקא-וואליא.
אין א סך פאלען איז פעסטגעשטעלט געווארען אז ס'ווערט געארבייט איבער דער צייט-נארמע און אז ביי דער נאכט-ארבייט ווערען בעשעפטיגט פרויען און יוגענדליכע.
עס זענען צונויפגעשטעלט געווארען עטליכע צעהנדליג פראטאקאלען.

האללא! קלינג 240-80
KURJER KRAWIECKI
„GELASSENA"
Sienkiewicza 40, tel 240-80
דאס גענויסטן פון אונזער בעדינונג וועט אייך אבשפארען א סך זארגען און געלד, ווייל אונזער דעווייז איז:
שנעלע אויספיהרונג, גוויסענהאפט און ביליג!

LUNA
היינט און פאלגענדע טעג!
סיפערפילם פון פראדוקציע „Fox-Film"
די זיסעסטע און פרעכטיגסטע קעניגין פון עקראן
Jeanette Mac Donald
בעגלייטעט פון אליען אי אזהר נ. מ סטערוועיק
דער געליבטער
פון דער האלבער נאכט
Jeanette וועט זינגען צוו. אנדערע דאס ספעצ. פאר איהר געשריבען לידעל
„דער געליבטער אין דער נאכט"
Jeanette Mac Donald
Carlota גיט אלס פרימאדאנע
דעם אמת'ן קאנצערט - שפיל.
אויסער'ן פראגראם: שטימען פון דער וועלט Fox און לאנד - אקטואליטעטען.
אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בי טאג

פאסט און טעלעפאן ווערט טייערער

(א) מיר דערוויסען זיך, אז פונ'ם 10 ד.ח. ווערט איינגעפיהרט א נייער פאסט-טאריף. מען וועט דארפען קלעבען מעהר מארקען אויף קארטלעך, בריף און פאסט-פעקלעך.
געוועהנליכע בריף וועלען קאסטען מיט 5 גראשען טייערער, קארטלעך — אויך מיט 5 גראשען און פאלעצאנע בריף — מיט 10 גראשען.
חוץ מזה וועלען נאך גענומען ווערען ספעציעלע אפצאהלען לטובת די ארבייטסלאזע, אזוי אז א פאסט-קארטעל וועט איצט קאסטען 25 גראשען, א געוועהנליכער בריף — 35 גראשען, א געדרוקטע זאך — 10 גראשען. א רעקאמענדירטער בריף פאר לעצאנע 90 גראשען.
אויך דגעלד-אנווייזונגען וועלען טייערער ווערען.
פונ'ם 1-טען נאוועמבער ווערען אויך טייערער טעלעפאן-אבאנאמענטען און צווישענשטעטישע טעלעפאן-געשפרעכען.

נעכטיגע זיצונג פון שטאט-ראט

אונטער'ן פארזיץ פון וויצע-פרעזעס אדוו. קעמפנער איז נעכטען פארגעקומען א זיצונג פון שטאט-ראט.
אין קאמוניקאט פון מאגיסטראט ווערט איבערגעגעבען אז דער מאגיסטראט האט אנגעקלאגט אין געריכט די גזוו. ראטמענער וואלטשיבסקי און גראשקאווסקי, אז זיי זאלען צוריקצאהלען דעם מאגיסטראט די 95000 זלאטעס וואס זיי האבען נישט בערעכטיגטערהייט גענומען פאר זיך פאר זייער אנטייל אין די פערוואלטונגען פון דער עלעקטראווניע און טראמוואי-געזעלשאפט.
דאן זענען אפגעשטימט געווארען די ענדערונגען אין ביודזשעט, וועגען וועלכע ס'איז געווען א גאנצע הייסער וויכוח אויף דער פריהעריגער זיצונג פון שטאט-ראט.
די ענדערונגען זענען אנגענומען געווארען לויט דעם פארשלאג פון מאגיסטראט און אזוי ארום זענען נישט געשטראכען געווארען די פאזיציעס פאר די יודישע שולען, ס'איז נישט געהעכערט געווארען דאס דירה-געלד אויף פאלעסיע און ס'איז נישט רעדוצירט געווארען דער לוין פון די סעזאן ארבייטער.
די רעכנונג-שליסונגען און בילאנס פאר'ן פריהערדיגען ביודזשעט-יאהר זענען נאך א גענויע אויפקלערונג פון פרעזידענט זשעמיענצקי אנגענומען געווארען.
צום סוף האט פ.פ.ס. נאך אריינגעטראגען דרינגענדען פארשלאג וועגען ווענדען זיך צו דער רעגירונג, אז די סעזאן-ארבייטער זאלען בעת'ן „טויטען סעזאן" בעקומען אונטער-שטיצונגען.

אויסגעבערענט איהם די אויגען
און אליין אויסגעטרונקען זאלץ-זויער, און גוסס'ט

(א) שוין עטליכע יאהר וואוינט אויף ליפאווא 19 דאס פאר'ל: בראניסלאוו זדראיעווסקי, א שטובען-מאלער, און בראניסלאווא סאבטשאק, א וועשין.
זיי האבען געלעבט לאנגע יאהר גאנץ בשלום, אבער לעצטענס איז דאס שלום-בית צווישען דער „קאכאנקע" „מיט'ן „קאכאנעק" קאליע געווארען, ווייל זדראיעווסק יהאט פערלוירען די ארבייט, און די גאנצע פרנסה-געבעריין איז געווען די סאבטשאק.
דער עיקר-סיבה פון די סכסוכים איז געווען די, וואס זדראיעווסקי ,האט אנגעהויבען פאר צרות שטארק צו שיכור'ן און צו פעראטען זיין „קאכאנקע"
דער פינאל פון דער געשיכטע האט פאסירט נעכטען, ווען זי האט איהם אויסגעבערענט ביידע אויגען מיט זאלץ-זויער און אליין אויך אויסגעטרונקען א זא דאזע פונ'ם סם, אז זי גוסס'ט אין שפיטאל.

קאמוניקאט פון לעהרער-פעראיין
וועגן די געשעענישן אין דער גימנאזיע פון ק. וואלפסאן אין לאדז

אין אנהויב שול-יאהר האט די איגהאבער'ין פון דער אויבענדערמאהנטער גימנאזיע אנגאזשירט אלס פערוואלטערין פון דער שול א געוויסע פרוי אננא דירינגער. די דאזיגע פרוי האט פריהער געארבייט אין א באיקאטירטער גימנאזיע אלס לעהרערין, דאס האט בעוואויגען דעם לעהרער פערסאנאל פון וואלפזאנס גימנאזיע, שטעהענדיג אויף דער וואך פון חברים-סאלידאריטעט און פראפעסיאנעלע לעהרער-עטיק, צו דערקלערען דער איגהאבעריין ק. וואלפסאן, אז די לעהרער וועלען נישט ארבייטען אונטער דער ליישונג פון פרוי דירינגער, די לעהרער האבען דאן פערלאנגט, אז פרוי דירינגער זאל בעזייטיגט ווערען פון דער גימנאזיע.
די איגהאבערין ק. וואלפסאן, זעהענדיג די ענטשלאסענע שטעלונג פונ'ם לעהרער-פערסאנאל האט אין אנהויב ארויסגעוויזען א גרייטקייט איינצוגעהען אויף די פארדערונגען פון די לעהרער בארט, וואס דאס ענטגילטיגע אנגאזשירען פון פרוי דירינגער אלס פערוואלטערין האט די איגהאבערין געמאכט אפהענגיג פון דעם דערלעדיגען איהר ענין מיט'ן לעהרער-פעראיין.
דאס לאדזער שול-קוראטאריום האט אבער אויפגעפאדערט דעם לעהרער-פערסאנאל, אז ער זאל גלייך אויפהערען זיך געגענשטעלען דער פרוי דירינגער, דראהענדיג אין געגענפאל צו דערווייטערען די לעהרער פון דער גימנאזיע און אויך אפצונעמען ביי זיי דאס רעכט צו אונטערריכטען אינגאנצען לאדזער שול-קרייז. די קאמיסיע (אין בעשטאנד פון 2 וויזיטאטארען), וועלכע איז דעלעגירט געווארען דורכ'ן שול-קוראטאריום אויסצופארשען דעם ענין איז אין דער פערטיידיגונג די פרוי דירינגער אוועק אזוי ווייט, אז זי האט דעם ארויסטריט פון דער לעהרערשאפט קוואליפיצירט אלס א „אנטי-מלוכה" טאט, דערביי האט דאס שול-קוראטאריום אנערקענט אלס „אנטי-מלוכה"-טאט נישט נאר דאס נישט וועלען ארבייטען מיט פרוי דירינגער נאר אויך דאס נישט דערלאנגען איהר די האנד דורך דער לעהרערשאפט.
די דראהונג, אז דאס שול-קוראטאריום וועט אנגעמען שטרענגע רעפרעסיעס האט געווירקט אויף דער לעהרערשאפט. פרוי דירינגער האט זיך אומגעקעהרט אין גימנאזיע אלס פערוואלטערין די לעהרערשע מיינונג איז שטארק אויפגערייצט געווארען מיט די געשעענישען אין ק. וואלפסאנס גימנאזיע.

1) צי פערלאנגט באמת דער מלוכה-אינטערעס אזא האנדלונג? צי אין די האלטונג פון שול-קוראטאריום אין דעם ענין אין הסכם מיט זיין ראל, אלס שול-מאכט, וועלכע איז בערופען צו שטעהען אויף דער וואך פון שאפען א געהעריגע מאראלישע אטמאספער אין שול-וועזען.

לערער פעראיין פון יודישע מיטעל-שולען
הויפט-פערוואלטונג פון פראפעס-אנעלען
אין פוילען.
ווארשא 7|10 1931.

== וויכטיג פאר ==
זאקען-
פאבריקאנטען
אלערליי צילינדער צו קראפט-מאשינען זאווי קאראנע, אידעאל, אמעריקאנער א.א.וו. ווי אויך פערשידענע אפאראטען ווי זיג-זאג שטייפען און רינגעל-אפאראטען צו רענדער-מאשינען און אנדערע ג"עס.
רענדער-מאשינען קראפט און האנד בנקוט איהר אמביליגסטען און אמרעעלסטען ביי דעם בעוואוסטען ספעציאליסט און פאכמאן
לעווקאוויטש (Nachman) און א. ווענגער
35 זאווישא 35

קלאנג-פילם-טעאטער
„CASINO"
היינט און פאלגענדע טעג!!!
פערטרייבט דעם מרה שח'רוה, פעררוס, מאכט געזונט קראנקע, - דערלויבט פאר אלע קינדער פון 5 ביז 85 יאהר

„בולוואר-קעניג"
אין דער טיטעל-ראלע:
GEORGES MILTON
אויסער'ן פראגראם: „מיק אין מעקסיקא" פרעהליכע גראטעסק-צייכנונג.
אנהויב טעגליך 4 30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלג. טעג!
דאס גרעסטע מייסטערווערק פון אלע צייטען!
די שרעקליכסטע וויזיע פון וועלט-קריג אין רעאליסטישען בעגריף, לויט דעם בער. ווערק פון E M.REMARQUE
אויפן מערב-פראנט קיין נייעס
מיטרייסענדע דראמע, וואס אילוסטרירט פון איין זייט דעם פאטריאטיזם און פון דער צווייטער זייט די אכזריות און שחיתות איבער מיליאנען אונשולדיגע מענשן.
די הויפט-ראלען קרעאירען מייסטער-האפט: דער אונפערגלייכליכער (בולבא)
LOUIS WOLHEIM, Lewis Ayres, John Wray i in
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג
פאפולערע פרייזען.

הייבטיגע פערזאמלונג
פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאליסטען-סינדיקאט

היינט, פינקטליך 12 פארמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון „וויזא" די פארזעצונג פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאליסטען-סינדיקאט אי זלאדז.

לעגאליזירט דער זייגער-מאכער-צעך

די טעג איז דורך דער וואיעוואודזשטווע לעגאליזירט געווארען דער צעך פון די לאדזער זייגער-מאכערס, פערגילדער און גראווירער.
דער צעך איז שוין צוגעטרעטען צו רעגיסטרירען די אלע, וואס געהערען צו די אויבענדערמאנטע פאכען, און בקרוב וועט פארקומען די פייערליכע ערעפנונג פון צעך.

פראצעס פון אהרן בראוו'ס מערדער

קומענדיגע וואך קומט פאר דער פראצעס פון דעם מערדער, וואס האט ערמארדעט דעם יוד אהרן בראון אויף בזשעזשינער 92.
דעם מערדער וועט פערטיידיגען אדוו. בילק.
מצד דער אלמנה וועט ארויסטרעטען אדוו. לילקער, וועלכער טרעט ארויס אין דעם פראצעס כמעט בחנם.

אירענא נוארע איז לאדז

די קומענדיגע וואך טרעט אויף מיט איין איינציגען קאנצערט די וועלט-בערימטע זינגערין, אירענא נוארע, וועלכע האט אין פאריז, ווין, בערלין און שטאקהאלם געפייערט טריומפען.
אירענא נוארע זינגט לידער און לידער אין 12 שפראכען: גראנצויזיש, ענגליש, איטאליעניש, יאפאניש, שוועדיש, דייטש, רוסיש, יודיש א.א.וו.
דעם דאזיגען אינטערעסאנטען קאנצערט וועט דאס מוזיקאלישע לאדז האבען די מעגליכקייט צו הערען דינסטאג דעם 13 אקטאבער אין פילהארמאניע-זאל.

גרויסער ערפאלג פון רעגינע צוקער

די בעליבטע סובר'עטין רעגינע צוקער, וועלכע גאסטראלירט איצט אין פילהארמאניע טעאטער אין איהר הערליכער אפערעטע „פון כתרילאווק ביז ניו-יארק האט שוין בעוויזען פאר דער קורצער צייט פון איהרע גאסטראלען צו געווינען די סימפאטיע פון לאדזער טעאטער-עולם.
שבת ביינאכט ווערט געשפילט צום לעצטען מאל „פון כתרילאווקע ביז ניו-יארק" שבת אוונט — „בערעלע באסיאק".

דער דאלאר אין לאדז

נעכטען איז אפיציעל דער דאלאר געווען — 8,91,50 נישט-אפיציעל — 8,92 ביז 8,94.
דער פונט אפיציעל 34,20; שלוס-בערזע — 34,05; נישט-אפיציעל — 35.
דייטשע מארק איז אפיציעל נישט נאטירט, נישט-אפיציעל — 2 זל. א מארק.

לאדזער 8 פראצענטיגע ליסטעס

נעכטען איז 8-פראצענטיגע לאדזער ליסטעס אפיציעל — 6150; נישט אפיציעל פון 61.50 ביז 62. ווארשעווער 64; דאלארובקע — 45 זל.

קלעפּסידרעס
צו זעהר ביליגע פּרייזען
בעהמט אז די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפּסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און פונאנדערגעקלעבט איבער דער שטאט.

פאַטער ערמאָרדעט זיין זוהן

און הינט גראָבען אויס דעם טויטען קערפּער פון דער ערד

(2) אין פאָלוואַרק ביאַלאַ, ראַדאָמסקער פּאוויאַט האָט מען געפונען, איינגעגראָבען אין דר׳ערד אַ צופוילטען קערפּער פון אַ דערמאָרדעטען יונגענמאַן.

געפונען דעם קערפּער האָט מען אַ דאַנק דעם, וואָס הינט האָבען איהם אויפגעגראָבען.

ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעוויזען, איז דער ערמאָרדעטער אַ 16־יאָהריג יונגעל סטעפאַן קוביאַק, וועלכער איז דערמאָרדעט געוואָרען דורך זיין אייגענעם פאָטער, ראָך קוביאַק.

נאָך אַ שטרענגער חקירה ודרישה האָט זיך קוביאַק מודה געווען אין זיין פערברעכען, דערקלערענדיג, אַז דער זוהן איז פאַר איהם געווען אַן׳אומדערטרעגליכע לאַסט, ווייל ער איז געווען אַ גייסטיג־קראַנקער און אַ חולה נופל. ער האָט זיך מיט איהם נישט געקאָנט אַנ׳עצה געבען אינדערהיים, און אויף צו היילען איהם האָט ער נישט געהאַט קיין געלד.

האָט ער אָפּגעוואַרט ביז ער האָט בעקומען אַן־אַנפאַל פון דער שווערער קראַנק, איהם געבונדען און דערשטיקט...

דעם פערברעכערישען פאָטער שטעהט פאַר אַ שטאַנד־געריכט.

„אַ האַרץ וואָס בענקט",
מיט בערטאַ זאַסלאַווסקאַ אין קאַמעראַל = טעאַטער

נאָך לאַנגע פּאָרבערייטונגען ווערט היינט געגעבען אין קאַמעראַל-טעאַטער די סענסאַציאָנעלע פּרעמיערע „אַ האַרץ וואָס בענקט" פון ז. ליבין.

אין דער נייער פּרעמיערע שפּילט די הויפּט-ראָלע די אַנערקענטע קינסטלערין בערטאַ זאַס-לאַווסקאַ, וועלכע האָט זיך שוין קונה שם געווען מיט איהר טאַלענט.

אין די פּיעסע טרעט אויך אויף דער כאַראַקטער-שוישפּילער פון דער אַמעריקאַנער „ווילנער-טרופּע", ש. דאַרען, וועלכער איז אַנ׳אַרטיסט מיט אַ ברייטען פּערנעם, און דער יונגער אַרטיסט פון וואַרשאַווער טעאַטערס, וואָלפשטאַט צוזאַמען מיט אַ גאַנץ נייער טרופּע.

פון לעגיאָן א. נ. פון פּולק.
בעריק יאַסעלעוויטש

מאָרגען, שבת, דעם 10 ד. ח. אין אָוו. אָרדענט איין דער לעגיאָן א. נ. פון פּולק. בעריק יאַסעלעוויטש אין אייגענעם לאָקאַל, סקלאַדאָווע 15 אַ פייערליכקייט געווידמעט דעם אָנהויב פון צווייטען אַרבייטס-יאָהר, ווי אויך דער פּערטיילונג פון דיפּלאָמען פאַר די אַבסאָלווענטען פון ערשטען פ. וו. קורס.

איינטריט פאַר מיטגלידער און איינגעלאַדענע געסט.

ראַדיאָ=פּראָגראַם

פרייטאג, ד. 9 אָקטאָבער

11,58 צייטסיגנאַל, 12,10 מוזיק, 4,00 לעקציע ענגליש, 4,20 פּאָרלעזונג, 4,40 ווינקעל פאַר יונגע טאַלענטען, 5,10 פאָרלעזונג, 5,35 קאָנצערט, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאַמוניקאַט פון לאָדזשער האַנדעלס-קאַמער, 7,25 מוזיק, 7,30 רעפּערטואַר, 7,45 ראַדיאָ-פּרעסע, 8,00 מוזיקאַלישע געשפּרעכען, 8,15 קאָנצערטען ביז 12,10.

שבת, ד. 10 אָקטאָבער

11,58 צייטסיגנאַל. 12,10 מוזיק, 3,45 מוזיק, 4,20 פאָרלעזונג, 4,40 קאָנצערט, 5,10 פאָרלעזונג, 5,35 קאָנצערט, 6,05 פאַר יוגענד, 6,30 קאָנצערט, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאַמוניקאַט פון דער לאָדזשער האַנדעלס-קאַמער, 7,25 מוזיק, 7,30 רעפּערטואַר, 7,40 מוזיק, 7,45 ראַדיאָ-פּרעסע, 8,00 פּעליעטאָן, 8,15 מוזיק, 10,15 שאַכענס-ווערק, 10,40 קאָמוניקאַטען, 11,00 לייכטע און טאַנץ-מוזיק.

האַרטנעקיגע פערשטאָפּונג
דיקדאַרם-קאַטאַר, מאַגען פערשטאָפּונגען, אַלגעמיין קראַנקהייטס געפיהל ווע עז ווהר דורך דעם געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער
Franciszka Józefa
יערען פאַר המאָרגען און אָווענד צו איין גלאָז — בעוויזט צו בעקומען אין אלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקעס.

I. BOMBEL
קירזשנער=אטעליר פון
פיהרט אויס אלערליי
פעלץ=בעשטעלונגען
אין רעפּאַראַטורען לויט די נייעסטע מאָדעלען. פּינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. מעסיגע פּרייזען.
6 זאוואדזקא 6 טעל. 118=62

23-טע מלוכה=לאָטעריע

5-טע קלאַס, 24-טער ציהונגס-טאָג

200,000 zł. na Nr. 163465.

25,000 zł. na Nr. 146034.

20,000 zł. na Nr. 125863.

10,000 zł. na Nr. 196843.

po 5.000 zł. na N-ry 5715 83208 140228.

po 3.000 zł. na N-ry 4878 50889 57336 68867 157630.

po 2.000 zł. na N-ry 9359 20379 33501 41514 50068 51810 118119 120222 140782 153142 156298 174714 180465 194314 208736 208830.

po 1.000 zł. na N-ry 3571 6562 6790 9667 18834 21490 223j1 26124 29971 34993 44393 45795 47365 48375 79065 80038 81220 95375 95448 97639 100916 111790 121947 124090 126422 134119 138291 139977 143994 147368 149286 153557 169646 172144 185029 195197 200691 201184.

po 500 zł. na N-ry 1149 1803 4689 5265 5447 6679 7189 7533 8710 11305 12321 13744 14257 15282 15595 15738 16221 16223 16356 16672 16753 17272 17304 20795 22845 25037 28153 30342 32627 33656 33832 36714 36836 37792 38397 38573 39411 40663 41787 43019 43126 44990 47777 48428 52938 54232 54271 54465 55482 56757 58909 59159 67291 68467 67820 67840 72803 73309 74136 75615 75708 76416 80085 80291 80856 81630 82435 84532 84900 84931 86989 87955 88153 91532 92233 94990 98110 98804 98905 98981 99110 104054 106830 109356 111282 116645 119367 121189 121797 126152 129089 129360 129697 130616 131522 132672 136953 137848 139161 139341 140725 141133 142195 148859 149962 151881 153146 154625 154718 154738 155358 155760 157426 158892 160076 161187 161809 164021 164647 166146 168894 169158 170515 172131 174763 176270 176531 177198 180227 181180 181721 182118 182389 182751 182774 184993 185462 186431 187412 188607 191929 192343 193139 194304 195015 195403 195593 197796 198090 198471 198517 198694 200288 200855 204530 205540 205802 206292 206916 207929 209371.

PO 250 ZŁ. WYGRAŁY NASTĘPUJĄCE NUMERY:

21 131 203 16 36 391 660 90 792 935 1013 261 310 28 532 56 643 69 948 60 2264 320 507 632 55 92 779 876 929 3209 68 81 362 434 535 90 91 618 78 770 4044 192 377 462 88 713 833 73 925 5030 69 283 94 375 490 571 75 712 95 6234 320 98 483 539 41 752 821 7053 80 89 227 354 408 505 54 56 82 682 701 811 75 8007 26 27 41 44 198 261 77 82 483 562 607 42 73 896 9012 51 148 268 564 611 43 702 57 86 828 40 942 60 10080 140 445 47 84 90 557 660 769 883 987 11107 10 207 410 78 571 99 629 70 715 827 75 925 79 85 12009 20 167 217 324 413 528 31 89 613 945 13024 72 78 9 308 411 23 516 647 92 878 914 50 58 71 14054 380 540 649 50 82 726 51 54 813 25 930 41 15155 236 42 92 372 95 406 61 589 609 714 927 82 16267 361 82 88 461 623 52 60 762 988 17036 140 204 22 47 314 75 404 49 517 56 709 26 943 68 18014 83 127 97 205 459 84 590 661 706 56 77 935 46 19041 65 103 60 73 219 27 47 57 410 538 49 56 602 701 80 810 85 20166 78 85 271 91 322 42 526 90 633 36 61 86 770 842 955 21083 208 26 397 767 885 22001 24 180 391 512 51 76 655 84 778 813 29 72 82 984 23083 215 54 72 81 330 33 580 621 701 836 930 24000 43 141 96 377 413 58 63 563 68 73 600 807 44 69.

25109 227 495 583 634 57 73 788 884 94 952 26076 184 92 339 48 464 79 601 11 774 813 908 27002 41 185 389 950 28047 90 104 63 260 97 358 75 586 606 14 732 91 813 22 85 923 32 57 29035 52 157 60 209 75 373 405 583 703 27 37 978 30049 56 136 84 87 215 29 49 318 20 50 53 612 27 38 719 27 31335 408 93 525 604 14 755 82 89 994 32103 206 75 329 37 410 30 83 589 659 773 840 968 75 33013 104 39 48 219 49 347 91 697 741 809 988 34001 11 118 28 250 76 93 95 432 36 505 642 821 900 39 35023 233 359 72 410 540 626 71 803 39 90 36103 84 245 420 559 627 48 49 62 741 63 67 859 86 37079 362 435 60 560 62 721 68 77 908 18 38082 208 324 64 580 81 86 641 69 39021 83 136 427 30 59 525 42 94 655 739 72 839 40 40045 110 40 92 98 304 556 622 719 81 86 852 90 41137 63 77 298 327 64 431 505 9 63 717 842 946 42273 387 99 417 751 812 85 984 43007 91 170 210 307 53 413 508 58 603 808 946 44028 49 67 85 106 302 426 40 509 637 76 83 705 913 14 45185 95 237 309 49 72 79 439 94 683 733 843 80 994 46012 59 100 35 79 246 65 328 424 71 617 20 31 88 91 754 47102 13 424 523 35 43 813 87 48080 136 412 14 53 744 982 49042 54 76 78 107 18 33 204 75 84 351 95 468 530 615 717 23 27.

50033 199 315 44 48 65 426 697 840 51 51136 97 208 64 88 316 480 511 12 80 649 921 52109 249 85 341 74 80 465 68 520 38 635 95 720 91 812 61 53000 28 46 214 339 61 432 567 631 64 723 25 66 869 75 988 54025 37 165 480 583 747 851 66 87 55137 230 37 50 304 404 662 718 56 90 931 35 56144 389 443 612 80 715 95 99 840 935 57064 66 137 264 97 305 84 542 776 806 58006 40 59 128 453 96 509 55 781 867 88 998 59001 55 161 270 97 518 96 692 747 60178 331 427 84 518 49 930 63 73 61055 119 24 91 250 88 600 746 994 62050 246 350 498 668 744 843 83049 58 214 74 314 74 510 61 608 792 801 911 54 55 64242 331 799 84 411 30 710 83 908 18 87 65025 168 89 222 43 370 87 450 570 829 41 951 66034 122 58 255 61 64 386 611 50 724 39 40 902 4 67020 151 229 628 798 812 986 98 68346 450 90 507 76 687 767 970 69048 239 45 99 323 45 97 588 92 612 67 842 941 46 66 70003 83 85 218 65 350 53 413 20 40 83 943 75 71052 81 91 161 201 33 311 51 445 71 72 87 522 73 705 72015 110 22 23 41 84 238 48 723 862 940 73343 403 615 62 752 65 812 38 911 60 47 90 74234 94 467 545 706 61 833.

75017 402 555 648 705 50 848 58 903 61 76013 92 209 315 425 93 591 688 97 741 53 96 907 77026 100 7 8 96 256 337 63 64 445 683 708 78065 184 377 82 497 516 97 631 759 870 953 79001 43 101 43 263 95 322 466 75 511 89 605 22 749 60 980 80021 235 385 430 45 83 556 94 769 802 19 91 950 68 71114 48 297 99 383 403 62 521 646 51 928 82151 310 44 441 99 525 39 664 69 807 52 943 50 83084 217 24 404 6 75 504 77 620 711 84101 3 428 563 86 602 3 30 85006 98 120 22 27 98 393 410 30 35 84 658 850 926 40 64 72 86029 110 88 352 668 821 23 47 87035 61 71 90 283 393 435 680 775 843 960 88073 255 584 97 639 56 61 738 7 89144 51 200 360 71 482 608 731 810 920 31 56 89 90017 133 564 779 805 82 952 90 91105 424 87 697 729 42 813 77 92043 58 128 47 204 27 56 69 432 80 519 22 686 707 63 810 68 913 60 93281 312 484 619 69 930 69 94012 91 92 118 208 52 90 539 685 897 905 43 95020 110 27 385 535 603 38 97 700 96165 76 209 368 468 561 622 761 841 48 55 79 915 97084 136 380 98 566 671 76 924 98048 139 429 74 645 52 61 700 926 99251 99 357 76 77 417 63 520 72 607 8 771 810 16 51.

100076 144 236 43 382 480 562 618 37 49 63 69 717 49 80 841 101034 47 109 245 633 102006 63 97 183 97 251 74 411 48 103238 445 578 639 728 296 988 104039 266 325 34 72 453 510 72 96 609 28 44 58 85 956 71 105027 595 676 711 55 62 80 835 45 917 20 106057 68 190 286 303 98 454 93 526 669 760 61 71 816 25 945 107119 290 322 422 579 622 85 804 108091 112 243 624 52 744 803 44 915 82 109277 325 30 75 424 524 38 635 44 821 975 11063 356 73 403 511 134 63 96 940 70 111013 77 221 326 34 447 550 606 52 112228 78 370 93 440 78 710 82 809 113203 29 49 61 324 60 722 114042 194 265 309 54 67 406 26 501 611 706 26 27 28 866 917 93 115041 345 65 89 451 569 871 91 927 94 116112 224 54 88 336 76 561 69 72 753 117037 39 45 87 136 55 263 68 309 26 71 402 89 501 42 602 861 118010 12 70 213 28 62 69 306 66 415 24 514 44 63 815 75 81 91 119005 128 49 226 516 66 72 683 961 78 120149 57 99 661 775 829 35 78 919 121086 97 114 50 219 58 87 404 600 59 94 975 122014 64 320 553 634 819 37 70 123079 88 340 440 585 89 627 44 68 70 843 60 74 931 124020 180 341 425 79 519 43 622 61 66 95 538 40 94 916

125023 84 103 76 251 301 07 60 434 40 553 739 823 32 47 126026 45 164 72 514 601 02 55 62 783 903 33 127090 180 314 460 96 519 71 647 733 36 82 84 815 953 97 128017 25 187 99 250 415 62 99 503 707 38 822 904 129137 500 658 776 855 916 31 59 130018 221 68 73 93 423 50 590 604 999 131026 207 18 49 67 332 414 511 27 673 930 66 75 999 131026 207 18 49 67 332 41 511 27 673 930 66 75 132052 206 18 32 386 505 92 736 802 65 96 132208 531 48 705 63 812 26 79 84 134056 73 104 13 21 94 98 238 39 44 395 524 43 97 611 49 805 79 990 92 135029 34 36 200 80 93 349 468 510 18 41 675 136068 110 308 28 51 420 33 85 735 55 822 62 982 137235 39 82 349 789 882 138307 11 20 31 90 516 28 629 56 800 139003 56 239 91 379 523 93 610 83 713 14 32 53 71 802 94 963 140041 73 204 319 448 548 801 69 33141031 131 40 58 247 9 321 76 445 48 580 117 75 903 41 46 102084 123 30 93 204 31 393 467 623 861 90 915 53 143002 47 141 265 87 503 09 22 651 70 94 728 842 69 924 144053 138 230 34 55 62 87 334 539 658 818 24 34 43 80 90 908 145119 39 92 217 51 430 67 519 615 702 53 903 73 89 146181 362 71 634 77 729 85 80 57 902 34 147065 66 112 267 490 647 773 98 894 986 148010 154 242 812 68 425 68 78 86 988 149012 [illegible] 46 363 435 625 704 28 868.

150085 307 95 400 582 87 712 822 65 933 151080 261 78 308 58 424 38 40 684 719 36 47 834 82 152043 159 283 349 84 448 526 29 75600 65 96 720 960 153024 110 68 79 238 30 503 617 83 88 814 918 33 67 86 154025 40 246 81 93 570 99 704 08 27 98 836 986 92 95 99 155361 82 508 17 41 42 728 49 99 862 63 96 920 93 156019 55 88 186 267 86 326 98 412 14 65 604 727 157028 38 113 54 225 322 89 491 629 46 51 56 729 158026 44 90 236 47 487 549 649 52 764 89 976 86 15900 154 23 45 393 806 913 160005 426 78 576 668 829 927 32 61 62 161044 59 75 255 521 48 59 622 38 47 52 713 48 853 75 904 05 162066 551 614 782 822 965 163003 78 85 146 50 63 224 392 429 74 802 06 31 57 941 73 164078 101 27 223 794 165039 63 217 33 45 376 472 506 612 17 891 981 166134 72 207 18 39 97 347 643 826 64 951 91 167028 163 211 50 73 311 57 79 97 459 541 63 616 27 65 717 97 898 982 168016 19 20 205 321 341 42 443 50 524 626 61 788 801 15 905 169016 187 204 55 75 387 461 570 627 60 775 806 29 61 928 65 170001 145 56 233 348 438 562 63 613 730 65 811 45 920 67 95 171093 210 38 97 457 580 613 61 82 819 925 51 71 172097 129 208 28 341 504 80 629 55 80 914 46 173026 37 81 107 08 243 55 307 416 18 20 74 79 506 31 81 712 24 857 73 911 174003 06 168 76 313 538 647 53 95 787 816 985.

175098 184 515 21 40 633 763 66 880 176015 152 315 481 93 502 57 87 785 86 94 851 177105 382 427 524 72 721 26 32 47 87 98 946 178024 129 443 62 63 705 69 83 801 94 928 179002 85 202 477 79 81 611 40 69 94 708 16 44 822 915 30 180071 101 08 25 53 502 603 47 744 56 87 805 950 181130 68 238 65 304 11 22 90 424 518 659 66 86 87 97 738 88 784 98 943 182170 329 50 71 418 70 779 845 920 89 183049 145 81 215 72 77 377 448 58 536 37 50 70 612 840 532 184191 297 304 71 643 60 748 882 928 92 96 185112 654 854 186097 117 24 270 325 52 446 529 636 98 828 78 900 83 187064 13 530 42 46 600 767 812 84 916 38 188015 89 118 221 38 350 405 60 90 517 71 635 715 53 824 81 957 189088 164 393 450 62 513 48 66 628 47 80 712 82 801 04 22 74 919 190110 282 424 87 612 29 717 34 72 894 961 191017 205 314 69 461 95 668 790 813 34 925 192066 162 221 391 446 509 83 600 74 96 700 97 807 60 193015 72 105 245 311 411 13 5 572 632 964 79 67 194115 73 91 206 52 325 409 40 87 535 42 604 52 848 195021 28 41 227 315 72 750 94 816 42 196005 79 245 307 627 844 85 86 926 29 197065 94 284 50633 801 25 31 916 57 81 198039 68 154 235 349 447 86 718 40 54 56 70 84 815 50 981 199121 231 332 528 93 676 731 943 87.

200004 11 17 49 73 207 82 96 305 06 37 408560 68 92 618 71 78 852 68 201047 150 54 82 294 361 85 473 89 94 512 20 27 616 19 52 70 90 735 91 808 49 53 951 65 202134 292 603 44 734 925 203015 64 88 132 69 335 441 43 759 89 802 970 204236 82 419 46 589 634 51 702 72 935 52 205072 150 69 227 52 79 94 392 489 519 700 852 911 83 38 87 206009 95 112 41 273 78 311 59 76 471 677 768 93 927 207037 65 112 29 88 256 398 480 86 723 99 824 82 989 208032 79 261 699 774 947 209008 200 53 86 461 659 97 712 16 29 99 808.

א גרויסער פערוויילונגס-אווענד
לטובת דעם פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער „קולטור-ליגע"

שבת, דעם 17-טען אקטאבער ארדענט איי די „קולטור-ליגע" אין די זאלען פון דייטשען האנדעלס-אנגעשטעלטען-פעראיין, אל. קאשטשושקי 21, א גרויסען פערוויילונגס-אווענד מיט טענץ. דער אווענד וועט זיין רייך מיט פערשידענע אטראקציעס א. ג. „דאס גרויסע געווינס", 2 ארקעסטערס וועלען שפילען א גאנצע ביי א רייך גע-דעקטען בופעט.

די גאנצע הכנסה פון אווענד גייט לטובת דעם פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער „קולטור-ליגע".

די קורסען פאר דאמען-און הערען-שניידער

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט זיך די שולע פאר דאמען-און הערען-שניידריי פון ה' י. ראנאזשינסקי, פיעטריקאווער 85, קונה שם גע-ווען ביי איהרע צאהלרייכע שילער און שילערינס הויפטזעכליך מיט דעם, וואס די שולע האט זיי אויסגעבילדעט פאר ערשטקלאסיגע פאכלייט, וואס גיט זיי א גאראנטירטע עקזיסטענץ - מעגליכקייט. ־עריגער איז ווערט צו דערמאנען, אז די טעג וועלען זיך אנהויבען נייע קורסען פאר שילער און שילערינס. נאכ'ן ענדיגען דעם קורס, בעקומט יעדער שילער און שילערין א דיפלאם. די שולע ווערט ווייטער געפיהרט אונטער דער פערזענליכער ליטונג פון ה' ראנאזשינסקי.

„קאקטייל"

דאס נייע פוילישע רעוויו-טעאטער „קאקטייל" פושעיאזד 34, שפילט מיט גרויס ערפאלג.

דאס ערשטע פראגראם „מיר הויבען אן" פער-מאגט אויסגעצייכענטע נומערן. עס ווערן גע-שפילט טעגליך צוויי מאל 8 און 10 אין אווענד.

מעלדונג

העברעאישע אווענד - קורסען פאר קינדער אין פאלקס-שולען אין „מרכז עברי"

די פערוואלטונג פון „מרכז עברי" (פילסודסקי 66, פראנט, 1. שטאק) איז מודיע אז פון שבת דעם 10 אקטאבער ביז דינסטאג דעם 13 אקט. ווערן אנ-גענומען איינשרייבונגען צו די העברעאישע אווענד-קורסען ספעציעל פאר קינדער פון די פאלקס-שולען. די קורסען ווערן געפיהרט דורך בעקאנטע פעדא-גאגישע קרעפטען. דער אפצאהל איז מינימאל. איינשרייבונגען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט יע-דען טאג פון 8—10 אווענד־

6851

אכטונג, שערער-ארבייטער!

זונטאג דעם 11 אקטאבער, 5 נאכמיטאג קומט פאר אין נייעם לאקאל פון טעקסטיל-פעראיין, אג-ראדאווע 9 א גרויסע פערזאמלונג פון מיטגלידער און נישט מיטגלידער וועגען דער איצטיגער לאגע, אין פאך און די אויפגאבען פון די שערער. אין דער פערזאמלונג וועלען זיך אויך בעטייליגען פארשטייער פון דער דייטשער און פוילישער אפטיילונג.

די פאך-קאמיסיע ביים טעקסטיל-פעראיין, אפטיילונג 7 „בייע".

וויכטיגע אויפקלערונג פאר בעל הבית'טעס

ס'איז פערשטענדליך אז שפארזאמע ווירטינס זוכען אין די איצטיגע שווערע צייטען ביליגערע סחורות, עס איז אבער געפעהרליך, צו קוי-פען די אזוי גערופענע "ביליגע" אונבעקאנטע, און הויפטזעכליך מינדערווערטיגע זייפען, אלערערש-טענס פערבריכט מען פיל מעהר, צווייטענס פער-אורזאכט עס א שאדען פון די הענד און ווידער ארום קען מען דורך א קורצע צייט פערניכטען די וועש אויף הונדערטער זלאטעס. סטייטש [illegible] בעסטע וואש-מיטעל איז די בעריהמטע זייף „קאללאנטאי" מיט דער „פראלקע" קאסט נאר 20—30 גראשען מעהר אויף א גאנצען קילאגראם און דערפאר איז עס פיל מעהר אויסגיביג. ענטהאלט גליצערין און צייכענט זיך אויס מיט א סובטעלען געשמאק. די גרויסע פאבריק „קאללאנטאי" גאראנטירט פאר די אונבעדינגטע אונשעדליכקייט און ריינקייט פון דער זייף פון דערוועלבער מארקע. מ'דארף קיינמאל נישט פערלאנגען נאר זייף — נאר אויסדריקליך די זייף „קאללאנטאי מיט דער פראלקע", נאר דעמאלט האט איהר באמת איינגעשפארט.

מענער-קאפעלושען

אין גרעסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאסאנען און פארבען עמפפעהלט צום איצטיגען ווינטער סעזאן צו קאנקורענץ-פרייזען די גוט בעקאנטע פירמע

Sz. Wurcel

50 זגערזשער 50

(רוג אלעקסאנדראווסקא)

בעמערקונג: ס'ווערט אויך אנגענו-מען היטען צו פאסאנירן צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך

א דאמען - שניידער בעשטעלט

נעהמט אן פאלטענס צו גייהען צו 30 זלאטעס און קאסטיומען צו 40 זל. ווי אויך פערשידענע פעלץ-ארבייט לויט די נייעסטע פאסאנען און בעסטע אויספיהרונג. א פ ע ל, פיעטריקאווער 54 (נארוטאוויטשא 1).

ארון-אפטרעט-געלד

צו פערמיטען פון זאפארט 4 צימערן און קוך ספיזשארניע און בעדינונגס-צימער, צוויי איינגענג מיט זעמטליכע אנדערע בעקוועמליכקייטען און הויכער פארטער. בענוצונג מיט'ן גארטען אין איין-שטאקיגען הויז.

ul. Wierzbowa 5, tel. 121-38
dojazd tramw. 4.

שיטערן

מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

ביי קערש, סקווערא ווא 15

לינקע אפיצינע, 1-טער שטאק.

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

מצבות פון 30 זל. און ביז צו די טייערסטע גראנ-ניט דענקמאלען פיהרט איך אויס ביליג און סאליד, אויף וואונש בעזוך איך די ג. קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ. קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג פירמע "Granit"

לאדז, פאמארסקא 39.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר 2 אנשטענדיגע יונ-געלייט, איז אפצוגעבען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 33, אין 2-טען הויף, פארטע-

פאר 2 זל. א קילא

צו בעקומען עכטען ביהנען-האניג פיעטער קאווער 2.18-טער הויף, אין שפייז געוועלב. גאראנטירט פאר אנאליז.

אין אייראפעאישען הקדש

מאריאנא (פראנקרייך) צום אנקעל סעם (אמעריקא):

– קום, מיין ליבער, לאמיר אוועק פון דאנען, דא שמעקט מיט דלות...

(אויפל. הומאר).

טעלעגראמען

קרן-קימת דערהאלטן 4000 פונט פון דרום-אפריקע

ירושלים (יט"א) די הויפט-דירעקטאריע פון קרן-קימת האט דערהאלטען 4000 פונט פון דרום-אפריקע אלס פארצאהלונג אויף דער רעכנונג פון די איינקונפטען פון ארץ-ישראל-באזאר, וואס איז נעעפענט געווארען אין יאהאנעסבורג.

שארפע רעפרעסיעס געגן דער נאציאנאל-סאציאליסט. פרעסע

בערלין (יט"א) די רעגירונג האט אפגע-שטעלט אויף פערשידענע טערמינען 3 נאציאנאל-סאציאליסטישע ארגאנען פאר פיהרען אנ'אניטאציע, וואס בעדראהט די עפענטליכע רוה. דער „האמ-בורגער טאגבלאט" איז אפגעשטעלט געווארען ביז דעם 7. אקטאבער, דער „וועסטדויטשער בעאבאכ-טער" – ביז דעם 24. אקטאבער און די „דיסעל-דארפער פאלקספארול" – ביז דעם 21. אקטאבער. גלייכצייטיג האט דער פאליצי-פרעזידענט פער-באטען אפצוהאלטען אין בערלין נאציאנאל-סאציא-ליסטישע מיטינגען ביז מערץ 1932.

א יוד — פארזיצער פון ווייס-רוסישען מלוכה-פלאן

מאסקווע, (יט"א) אלס פארזיצענדער פון מלוכה-פלאן ביי דער ווייסרוסישער רעגירונג איז בעשטימט געווארען דמיטרי שאפירא. אונטער שא-פיראס אויפזיכט דארף געפיהרט ווערען די ווירט-שאפטליכע פלאנירונג פון דער גאנצער ווייסרו-סישער סאוועטישער רעפובליק.

צי וועט דער הארא-פראצעס רעווידירט ווערען?

פראג, (יט"א) לויט דער מיינונג, וואס הערשט אין די יודישע קרייזען, זענען פערהאן גאנץ קליינע אויסזיכטען, אז דאס העכסטע געריכט זאל בעהמען אין אכט די אנקלאגע פון פראקוראר ווע-

מען דארף זיך רעכענען דעריבער מיט דער נויטווענדיגקייט צו פיהרען א לענגערע פלאנמעסיגע קאמפאניע פאר דער רעוויזיע פון פראצעס, וואס האט ארויסגערופען אזא שטארקע עמפערונג אין דער יודישער און אויך אין דעם איבעריגען טייל פון דער נישט-יודישער עפענטליכקייט.

א זאמעל-בוך צום אנדענקען פון היינריך קאלמאר

בראטיסלאווא, (יט"א) די אונגארישע סאָ-ציאליסטען וועלכע לעבען אלס עמיגראנטען אין טשעכאסלאוואקיען האבען פערעפענטליכט א זאמעל בוך צום אנדענקען פון פיהרער פון די דייטשע סאציאליסטען אין סלאוואקיי היינריך קאלמאר, א יוד, וועלכער איז מיט איניגע חדשים צוריק בע-גאנגען זעלבסטמארד צוליב די אנטי־[illegible]־שע טענ-דענצען, וועלכע זענען געקומען צום אויסדרוק אין זיין פארטיי.

אין זאמעלבוך וואס שילדערט די [illegible]ויסע פער-דינסטען פון טראגיש-פערשטארבענעם סאציאליס-טישען טוער, האבען פערעפענטליכט ארטיקלען דער מיניסטער דר. לודוויק טשעך, ווילהעלם בעהמ ווארני און אנד.

דער „אזעט האט נישט קיין געלד

מאסקווע, (יט"א) דער „אזעט" לעבט איצט איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס. אין די „אזעט„-אינטיטוציעס הערשט אזא דוחק אין געלד, אז עס דראהט די געפאהר אפצושטעלען די ווערבירונג פון איבערוואנדערער פאר די יודי-שע קאלאניעס און די איינארדנונג פון דער יו-גענד אויף די פאבריקען און פאבריקס-שולען. דער קריזיס שטאמט בעזונדער פון דער נישט-איינגע-געבענער „אזעט" לאטעריע. עס שטעלט זיך ארויס, אז פיל לאטעריע-אגענטען האבען פערשוועגדעט דאס געלד, וואס זיי האבען אפגענומען פאר די לאטעריע-צעטלען. די „אזעט"-צענטראלע אין מאס-קווע האט די טעג געווארענט די לאטעריע אגענ-טען, – דאס רוב „אזעט" מיטגלידער, – אז זי וועט זיי אנקלאגען אין געריכט.

קופאן

אויף א יורידישער עצה

גילטיג פרייטאג דעם 9-טען אקטאבער

א בעקאנטער יוריסט ערטיילט יורידישע עצות פון 3 ביז 4 א זייגער נאכמיטאג אין רעדאק-ציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאווער 21.

אינטערעסאנטען דארפען מיטברענגען דעם קופאן פון „נייעם פאלקסבלאט"

– פון דעם זעלבען טאג –

א בלייסטיפט — ארעוואלווער

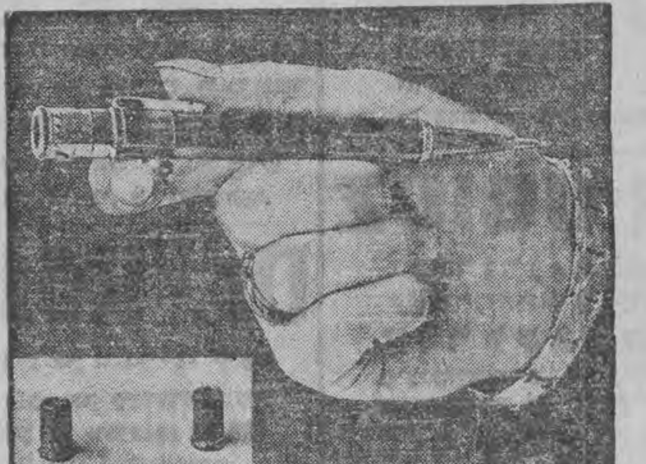

א שפאנעל-נייע ערפינדונג

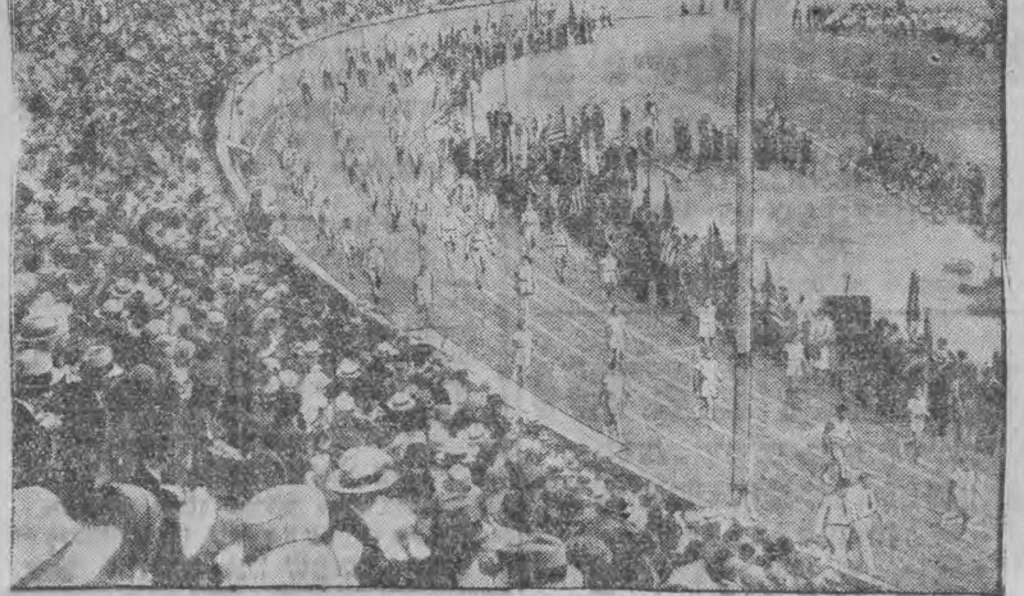

דייטשע סטאדיום-אימפרעזע אין ניו-יארק צו שאפען א פאנד פאר דער אלימפיאדע פון יאהר 1932

דער פעלץ-וואַרען-לאַגער
L. Grünspan
66 פיעטריקאווער 66 — טעלעפאן 190-21

פעלצען
פאר דאמען און הערען
צו קאנקורענץ-פרייזען.

אַכטונג: אין דער אייגענער ווערקשטעל ווערען אויסגעפיהרט פעלץ- און שטאף-מאנטלען פון אייגענער און אנפערטרויטען שטאף לויט די לעצטע נייעסטע מאדעלען ווי אויך פערשידענע רעפעראטורען

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאַ און עס פאלט אראָפּ אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גענומען הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך ווירמע פראטעסאָרען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשן פראפעסאר

דאקטאר בראכורטהיינג בעוואוסטע זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען בראך. אויך פאר הויקער ריכטונגען מיט הייל-גארטעלען און אפאראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאטס-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. רינגמעליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź. WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן סערטיפיקאטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
זינט א סך יאהרען האב איך געליטען אויף א בראך-קראנקהייט, וואס האט מיר דורך די מעהרערע שמערצען בעדראהט מיין לעבען.
הייגט א דאנק דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, איינגענטימער פון הייל-ארטאפעדישען אנשטאלט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) בין איך בעפרייט פון רעסטור-ליידען, צוליב דעם פיהל איך מיך מעראליכטעס אויסצודריקן עפענטליך מיין דאנקבארקייט.
(—) A. GUZE, Łódź, ul. Sw. Anny Nr. 26.

עלטערן!
פערשרייבט אייער קינד וואס לערנט אין א פוילישער שולע אין דעם איינ-ציגען מוסטערהאפטען רעליגיעזן בית ספר
„תורה-ודת"
פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) 6
דאס לעהר-פראגראם פון „תורה ודת" נעמט אַרום א קורס פון אלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העבראאישע שפראך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אלעס וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען, דאס לעהר-פערזאנאל בע-שטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען, ס'ווערען אנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאהר, צוליב'ן קריזיס חנחה-פרייזען

RADJO-ŚWIAT
wł. JOZEF PINES
Łódź, Piotrkowska 40, tel. 211-99
ראדיא-אפאראטען פון זעמטליכע פירמען
רייכער אויסוואהל פון דעטעקטארען, בעלערליי ראדיא און עלעקטרישע מכשירים, עלימינאטארען אויף לאנגע און קורצע כוואליעס, אויסבעסערונג פון סלוכאווקעס און אקומולאטארען, לאדענען פון אקומולאטארען מיט אומזיסטער צושטעלונג א היים.
בעמערקונג: שנעלע ראדיא-הילף.
רעפעראטור-ווערקשטעלען אויפ'ן ארט.

די 7-קלאסיגע שולע פון
יצחק גאלדבערג
(Al. I Maja 16 פאס.-שולץ)
אין איבערגעצויגען אין הויז **Nr. 23** פון דער זעלביגער גאס.
מיט איינשרייבונגען פון נייע תלמידים זיך צו מעלדען פארלויפיג אין דער שול-קאנצלאריע פאסאזש-שולץ 16. 6578

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאבריק-לאגער:
נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70

אין: א מבילינסטע, מבעסטע, מבעקוועמסטע
און דער גרעסטער אויסוואהל פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סארטען, קינדער-וועגעלעך. פעלד-בעטען מעטאלענע, Perfekt Patent, ווי אויך וואש-געשירען. סערוו זען. וויזשימאנשקעס. אייז-קאסטענס, וואנעס. קינדער-בענקעלעך, ראווערען א. ד. גל.
עקזיסטירט פון 1896 יאהר.
בעדייטענד נידריגע פרייזען!

בוכהאלטעריע
לערנט אויס גרינדליך פאר 30 זל.
האנדעלס-קארעספאנדענץ
מאשין-שרייבען לערנט אויס דורך איין חודש פאר 10 זל.
ביורא „קאדעקספאל" זעגעלניאנא 25 עס ווערען אויך ערלעדיגט אין ביורא אלערליי **בילטעס** אין אלערליי אורושענדעס אין סאנדעס אויך קלאוזולעס און זאבעזפיעטשעניעס

Dr. med.
H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 13-142
עמפפאנגט פון 8—10, 12—2 און 5—8, זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

טויבקייט אין היילבאר
ערפינדונג אויפאניע פון ספעציאליסטען אדורכגעפירט בעזונדערס שווער גקייט אוי-רען-אנטריגן גקיימען, אויערן-פלוס, צאהלרייכע דאנקבארע פערלאנגט כתבים-זענדונג בע-לעהרונג בראשורן. אדרעס: Euphonia Liszki, przy Karkowie.

אנ'אדרס צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונ-געלייט אדער 2 פרויליינס אין א שעהן מעבלירטע צי-מער מיט בעקוועמליכקייט טען בילדג און אפארט אצאל-געבען ביי א בעסערער פאמיליע. צו זאהרען ביי אויערבאך קילינסקיעגא 41

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע
נאוואַט 2 טעל. 79 89
עמפ. פון 8—10 ביז 10 פריה און 4—8 נאכמ. פאר דאמען פון 4—5 נאכמ.
אן אויבערשטן פריזיון פרויען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאָג-אקושער
זגערזשער 11 טעל. 134-72
נעמט אן פון 3—4 נאכמ. אין פון 7 — 9 אווענד.

אחודש פונם יגד. בוך!
נוצט אויס די געלעגענהייט
פערקאפט אייך ביכער פון אלע יגד...
כמעט אויף האלבע פרייזען
ווי: מענדעלע, פרץ, אש, שלום עליכם, אנ-סקי, דינזאָן, אפאטשו, ליוויק, נאדיר, בערגעלסאן, קאלבאק
אין אויך אינטערעסאנטע איבערזעצונגען פון אלע שפראכען צו בעקומען אין בוכהאנדלונג
אלטשטאדט 12, אין הויף, 2. שט.
לינקס, אפיציעל, ביי נ. בערלינסקי.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען, מענער-שוואכע. צאמאטלויזען און בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסולטאציע מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט ראסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטער קינדער פון פרויען. זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

Lekarz-Dentysta
StGELBERG
Zawadzka 14, tel. 108-33
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 10—2 און פון 4—7 אווענד.

Staromiejski Bank Ludowy
Łódź, Plac-Kościelny 4.
ערלעדיגט אלע ארט באנק אפעראציעס
ביליג, שנעל, רעעל און פינקטליך

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד ריזשלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר רמעד. י. פאלאמאוו
כירורגישע אבטיילונג: ד"ר מעד. מ. סאנטאר
עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
אויגען-אבטיילונג: ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

Dr. med.
F. GERSZTAJN
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראַגוטאַ 12, טעל. 175-10
נעהמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אוו. 1753

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און ארצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2
ד"ר ווייגבערג אינערע, הערץ און לונגען פון 1—2 און 6—7
ד"ר יוסטמאן נערוועז-קראנקה. 12—2
ד"ר סטאפעל רענטגען פון 12—2 און 4—6
ד"ר פאפערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 1—11½
ד"ר סאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6
ד"ר ראקאוסקי נאָז, האלז און אויערן-ק' פון 11—10, 2—3 און 6—7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען
ד"ר רווזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 11—12 און 1—2
נ. ראזנס צאהן-ארצט פון 9—1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7
צאהן-טעכניקער, בעלישטאונגען, קארענען, מאשעען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געוארען א קאסמעטיק-אינסטיטוט פון ד"ר הויט- קוסמעטיק... הילזאמען פעלער (פארד) פון פנים פאר פאלשע פערלאפונגען... קאסמעטישע פראצעדורען... ריומאטיזם, פאלקטעראפיע
אלע מעגליכע אנאליזען
איבערגעגעבען נענען שערלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג
וויזיטע אין שטאט.

Dr. med.
Szymon Grinberg
קינדער און אינערליכע קראנקהייטען
POŁUDNIOWA 20, tel. 168-38
נעהמט אן טעגליך פון 12—1 און פון 4—6 אווענד

„Praca"
פרויען-פאך-קורסען
ביי דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען פאך-קענטעניסען צווישען יודישע פרויען
וואלטשאנסקא 21, טעל. 167-15
נעמט אן איינשרייבונגען אויף די אפטיילונגען:
1) דאמען-שניידעריי
2) האנד-שטיקעריי
3) הוטען-פוצעריי
4) וועש-ארבייט
5) אנדולאציע
6) מאניקור
דער סעקרעטאריאט איז טעגליך אפען פון 1 — 6 נאכמ.

Dr. Med.
M. Wajnberg
ספעציאל ארצט פאר נערווען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
ZEROMSKIEGO 25 (פאנסקא)
טעל. 172-20
נעהמט אן נאכמיטאג, פון 5 ביז 7

Dr. med.
J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9. טעל. 183-17
צוריקגעקעהרט
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פליגעס און גלידער. איינגעריכט פראצעדורען... פערבאנדען אויף..., קינסטליכע... עסטעטיק אויך פון פיס, נאזען, אויערן...
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמ.

DR. MED.
RACHELA LEWI
ספעצ. קינדער-קראנקהייטען
24 זשעראמסקיעגא (פאנסקא)
טעלעפאן 142-72
צוריקגעקומען

Dr. Różaner
ספעציאליסט פון הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע און קינדערלאזיקייט
נארוטאוויטשא 9, טעלעפאן 128-98
נעמט אן פון 8—10, 4—8 אווענד.
זונטאג פון 9 ביז 10 פריה.

קלאנג=קינא=טעאטער
Wodewil
גלובנא 1

היינט צום לעצטען מאל! צום ערשטען מאל אין לאָדז! 1-טער פילם פון דער נייעסטער פראָדוקציע 1931/32 מיט
LAUREL i HARDY
(2 „דעם פאטער'ס פעהלער"
„10 מינוט שרעק"
סענסאַציאָנעל'ע טאַסירונגען פון די קענינגס פון הומאָר, וואָס ווילען הערען מיליאָנערען.
אין די הויפטראָלן:
Norma Shearer i Lewis Stone

קלאנג קינא=טעאטער
Odeon
פשעיאזד 2

קינא=טעאטער
Spółdzielnia
40 שעבקעוויטשא 40
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער נאכמ.

היינט און פאלגענדע טעג! ◆ גרויסער פילם=שלאגער!
„איבערלעבענישן פון איין נאכט"
אין די הויפטראָלן: **MARCELA ALBANI, IGO SYM i ANGELO FERRARI**
וואונדערשעהנע אויסשטאַטונג. גלענצענדע שפּיל פון די אַרטיסטען. אויסער'ן פראגראם: קאָמעדיע אין 2 אַקטען.
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראָשען. אַ'קאָמפּאַניר אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.

קלאַנג=קינא=טעאטער
APOLLO
אין דעם פרעכטיג-סטען פילם פון דער וועלט א. נאמע:

היינט און פאלגענדע טעג! די בעדייטענדסטע עקראַן-אַרטיסטען! סאַמע שטערנס!
MIA MAY, CONRAD VEIDT, LYA de PUTTI, Paweł RICHTER, Erna MORENA, Bernard GOETZKE
„אינדישער פאמיליען=קבר"
2 סעריעס מיטאמאל
אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב — 12 א זייגער בייטאג.

קינא-טעאטער
BAJKA
רוג בושצושינער, פראנטשישקאנער 31
צופאָהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
פערגרעסערטער אָרקעסטער געגוי צוגעפאסט צום איגהאלט פון בילד אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען קאפעלמייסטער ה' ליראוער.
אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג!
„דיאנא"
פרעכטיגסטע מייסטערווערק פון דער אייראָפּעאישער פראָדוקציע, דעמאָנסטרירט מיט אונגעוועהנליכער אויסשטאַטונג און רייכטום
— — — — א. ג. — — — —

היינט און פאלגענדע טעג!
געשיכטען פון דער שענסטער פרוי פון פאריז בזמן צוריקקעהר פון נאפאלעאנ'ס אַרמיי פון מאָסקווע. אין די הויפטראָלן:
Olga Czechowa i H. Schlettow

קינא פר' הער פלארא
ERA
זאוויישא 22 (באלוט)
אנהויב 6 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 בייטאג
ספעציעלע צוגעפאסטע מוזיק אויסגעפיהרט דורך א פערשטארקטען סימפאנישן ארקעסטער

היינט און פאלגענדע טעג! דאס גרעסטע בילד פון דער וועלט!
„מאנטע קארלא און פלאמען"
גרויסע סענסאציאנעלע לעבענס-דראמע אין 12 אַקטען. אין די הויפטראָלן:
FR. BERTINI JAN ANGELO
אויסער'ן פראגראם: „יהודית און הָלָפֶרנס" מיט **MACISTE** אין דער הויפטראָלע

קלאנג=קינא=טעאטער
ZACHETA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
פראכטפולע פילם-דראמע פונ'ם לעבען פון די לופט פליהער א. ג.
„דער פליהער"
אין די הויפטראָלן
JACK HOLT i LILA LEE.
פילם פון שטארקער שפאנונג. פראכטפולע אויסשטאַטונג.
קאָנצערט-שפּילען פון די אַרטיסטען.
אויסער'ן פראָגראַם: קלאנג=צייגאבע.
נעכסטער פראָגראַם: „פונוואנען ס'איז נישטאָ קיין צוריקקעהר".
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

אכטונג!
דער באָטשאַן קומט.
האט איהר שוין קינדער וועש?

ספּעצ. אפּטיילונג פאַר קינדער-שיך

שיך פון 11 זל.
האלבשיך פון 9.80 זל.

צו בעקומען ביי
J. FRIMER, Piotrk. 75
Filje: Piotrk. 112 i Piotrk. 148.

אכטונג
זייגערמאכער, יובילער פערגילדער און גראווירער
דערמיט טיילען מיר מיט, אז עס איז שוין לעגאליזירט געווארען דער צעך פון לאדזער זייגערמאכער, יובילער, פערגילדער און גראַווירער, אי. צוזאמענהאנג דערמיט פאָדערן מיר אייך אויף צו רעגיסטרירן זיך אין אויבענדערמאַנטן צעך. דאס רעגיסטרירען קומט פאר אין אייגענעם לאָקאַל פּאָלודניאָווע 8, פראנט 1-טער שטאָק פון 8 ביז 10 אווענד. דער טערמין פון דער ערעפענונג וועט ספּעציעל מיטגעטיילט ווערען.
די גרינדער

LOMBARD **ליציטאַציע**
Warszawskie Akcyjne Towarzystwo Pożyczkowe na Zastaw Ruchomości, Oddział w Łodzi
מאכט בעקאנט, אז דעם 20, 21, 22 און 23 אָקטאָבער 1931 און ווייטערע טעג וועלען פערקויפט ווערען דורך א ליציטאציע די משכנות, וואס זענען נישט אין דער געהעריגער צייט פראלאנגירט געווארען. די פראָצענטער דארף מען איינצאהלען פאר דעם 16. אָקטאָבער, ווייל נאך דעם דאָזיגען טערמין וועלען די משכנות-איינלעגער צוצאהלען די קאָסטען פאר דער מלוכה'שער פראָביר-אנשטאלט און פאר די אנאָנסען. דער אויסצוג פון די משכנות-נומערן, וואס אונטערליגען דעם פערקויף, וועט פערעפענטליכט ווערען אין „קוריער לודזקי" און וועט אויסגעהאנגען ווערען אין דער ביורא זאכאדניא 31.

קלאנג קינא
MIMOZA
קילינסקיעגא 178
היינט און פאלגענדע טעג!
די צוויי גרויסע עקראן-סטארס
Wł. GAJDAROW ITA RINA
אין גרויסען קלאנג פילם א. נ.
„אויף די כוואַליעס פון לידענשאַפטען"
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 2 בייטאג
אויפ'ן ערשטן סעאנס אלע פלעצער 60 גר.

Dr. med.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעהמט אן פון 8—11 פריה, פון 1—3 נאכמיטאג און פון 6 ביז 9 אוו'נד.
זונטאג פון 9 ביז 12 מיטאג.
פּיעטריקאווער 10
טעל. 245-21.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

פראבע פריי
איין מאל פאר אלע מאל האב איך בעשלאסען צו איבערצייגן אלע דאמען און הערן פון גאנץ לאדז און אומגעגענד, אז בילינגער ווי ביי מיר און דעסגלייכען שענערע און בעסערע
היטען
גיבט נישט אין ערגיץ גלייכצייטיג נעם איך אן צום פאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי קומט און איבערצייגט אייך.
י. פערדער, זגערסקא 20, אדער דזמאמירסקא 2.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען
9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זיערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 5—8.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{5} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedziele i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

צו די נידריגסטע פרייזען!
קרעפּ דע-שין, מעטעאר, קרעפּ-זשארזשעט, מאנגאל, קרעפּ-סאטען, מאראָקען, טויל-דע-סוא, שיפאן און פערשידענע מוסטערן.
זייד אויף יוביצעס
בעסערע פאדשעווקעס,
▲ וואלענער זשארזשעט ▲
אין א גרויסען אויסוואהל קאלירען און סארטען צו בעקומען ביי דער פירמע
J. S. KLUGER
Łódź, Piotrkowska 31
געוועלב אין הויף, רעכטס.
בעמ.: שבת איז דאס געשעפט געשלאסען.

לעהרער'ין
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַך צו ביליגע פרייזען
לאסמאן בושעווער 15

בעמיש=באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע
— פון —
מאגיסטער **נ. שאץ**
פּיעטריקאווער 37, פראנט 2 שטאק
אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעץ א. אנד.
מעסיגע פרייזען.

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך איבערצייגט, אז פאר דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראָבען אז"וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א.ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד.

ראטעוועט די האר!
זאגאר גענצליכע ליסע-קעפּ, קענען צוריק בעקומען א שעהנעם וואוקס פון די האר, בענוצענדיג **BALSAM** צום האר-וואקסען, וואס פערהיט געגען אויספאלען, פערניכטעט שופען, בעזייטיגט דאס בייסען פון קאפ און ערוועקט צום לעבען די אפגעשטארבענע ווארצלען פון די האר. פרייז פון א פלאקאן 3 זל. צו בעקומען אין סקלאד-אפטעקישע
H. HERMALIN, Piotrkowska 11.

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 62 (Śródmiejska 14)
telefon 129-52.
נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 5—7 אווענד.

פעלץ=ווארען=לאגער „KAMCZATKA"

לאדז, 19 פיעטריקאווער 19, טעל. 66=224 און 23=162

עמפפעהלט דעם רייכסטן אויסוואהל פעלץ-ווארען צו ערמעסיגטע פרייזן

בעמערקונג: קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

Szybka Pomoc Krawiecka

PIOTRKOWSKA 110.

קלינג 61-156 ד. נוֹיפעלד פיליע פולנאצנא 13

קלינג 69=136

נעהמט אן צו פרעסען, רייניגען, וואשען און פארבען יעדע ארט גארדעראבע. נעהמט-אן און שיקט אב די ארבייט מיט אייגענע שיק-יונגלעך. שנעל! ביליג! סאליד! צוליב'ן קריזיס ווערט אויסנאהמסווייזע געוואשען א גארניטור פון 7 זל. סוועטער פון 1.50

Koncesjonowane Kursy kroju i szycia A. Rogozinski

Łódź, PIOTRKOWSKA 85, Telefon 212-34, P.K.O. 69,027.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אין מיין בעוואוסטער צושניידער-שולע, פיעטריקאווער 85 ווערען אנגענומען נייע שילער אויפ'ן הערען און דאמען צושניידער-קורס אויך קליידער און בלוזען. בעמערקונג: גינסטיגע בעדינגונגען. די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

Zakład Elektrotechniczny

EDWARD KUMMER

ŁÓDŹ, ul. PUSTA 7, telefon 213-63

אינסטאלאציעס עלעקטרישע, ליכט און קראפט

רעפעראטור=ווערקשטעלען

מאטארען

עלעקטרישע נייע און גענוצטע

לאגער פון עלעקטראטעכנישע מאטעריאלען

צאהן=ארצט J. Rajchowa

נעמט אן אין דער לעטשניצע "POMOC" עלעק-סאנדראווסקא 1 מאנטאג מיטוואך און פרייטאג 3—6

ZAKŁAD KUŚNIERSKI

Ch. W. Tyger

(פריהער טראנגוטא 5)

איז נעווארען איבערגעטראגען אויף

פיעטריקאווער 114 טעל. 14=119

פיהרט אויס זעמטליכע ארבייטען. וואס האט א שייכות מיט קירזשנעריי צו צוגענגליכע פרייזען.

מאטארען עלעקטרישע (נייע און גענוצטע)

צו די נידרינגסטע פרייזען.

רעפעראטור - ווערקשטאטען / איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען / עלעקטרישע אינ-סטאלאציעס פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס

פיהרט אויס

Przed. Inż. Elektro-Mech.

M. RAK, Zawadzka 12, tel. 214-11

פארטרעטונג פון בעלגישע טראנסמיסיע-פאסען.

ראדיא = אפאראטען

פון פערשידענע פירמען

עמפפעהלט צו די נידריגסטע פרייזען:

PRZED. INŻ. ELEKTRO-MECH.

M. RAK Zawadzka 12 tel. 214-11

אכטונג!!!

צו זעהר א וויכטיגע אונטערנעמונג פון 1-טע ראנגע וואס איז נאך ביז איצט אין לאדז און אומגעגענד נישטא (פארגעזעהן זיכערע איין גרויסע איינקינפט) ווערט געזוכט א פערזאן מיט 2—3 טויזענד דאלאר צו מיטבעטייליגען זיך אלס שותף. געפעל. אפערטען ביטע אין די אדמ. „נ. פאלקסבלאט" פאר „נוט געשעפט".

שטראם פון הויכער פרעקווענץ

(1 – 2 מיליאן) מיט ראד-שטראהלען

(ציילים מעטאדע)

Dr. med. J. Polak

6=טער שערפיען 22, טעל. 21=164

וואַרפט נישט אוועק

קייז און סנעברענטע

זשאַרובקעס

פאר יעדע אלטע זשארובקע בעקומט איהר א נייע נעגען צוצאהלונג פון א האלבען פרייז, ווי אויך אלע זעמטליכע עלעקטרישע ארבייטען

ביי ח. סאלניק

צעגעלניאנא 27

פראנט, אין הויז פון פוילישען טעאטער.

Dr. J. Herszfinkiel

ספעציאליסט פאר קינדער קראנקהייטען

Zawadzka 15, tel. 111-87

צוריקגעקעהרט.

Dr. med. Ignacy Margolis

OKULISTA

Al. Kościuszki 9, tel. 165-17

צוריקגעקעהרט

אויטאגענישע שווייסונגען

מעטאל-בעארבייטונגען

שלאסעריי-ארבייטען

מאשינען - טיילען

פיהרט אויס ביליג

J. REDER, Łódź

קאנסטאנטינער 11/13

(רוג זאכאדניא)

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

עס איז נויטיג

נויטיג א לערן-יונגעל צו גאלאנטערי-ארבייט באלד געצאהלט, ביי שפילקא, אלטער מארק 13, פראנט, 1-טען שטאק.

א קוואליפיצירטער פע-דע-ארבייטער ווערט גע-זוכט אויף בייטאג צו צוויי מאשינען. צו ערפאהרען פאמארסקא 24.

שטריקער-ארבייטער אויף גלאטע מאשינען קע-נען זיך מעלדען צו פאזנאנסקי דאלנא 15.

ס'ווערען געזוכט פון זאפארט קירזשנער-שלי-סער(ין) ביי סומריי, ווסכאדניע 25, פראנט 3. שט.

א שטריקער-ארבייטער ווערט געזוכט פולנאצ-נא 7, ביים סוועטער-מאכער.

אן קוואליפיצירטע האנד-שפולערין געגען א בעסערען לוין ווערט געזוכט נאוואמייסקא 6, 4-טער שטאק, פראנט וו. 7.

עס נויטיגט זיך א קוואליפיצירטער שטריקער צו א 9-ער מאשין, נאוואמייסקא 11 אין קעלער.

עס ווערט געזוכט טריקא-וועש נייהעריגס אויף געוועהנליכע ניי-מאשינען ביי פ. ליסס, שקאלנא 7.

ס'ווערען געזוכט מעדלעך צו נעהען טריקא-וועש נאוואמייסקא 17, פראנט, 3-טער שטאק, וו. 17. לעווקאוויטש.

ס'ווערט געזוכט א מעדעל צו נעהען אבער-העמדער, דרעוונאווסקא 16, ביי ראטמאן.

א סאלידער יונגערמאן בעקאנט אין דער גלאז-פאיאנס, בלוי-געשיר בראנזשע, זוכט וועלכע ס'איז בעשעפטיגונג. אפערטען אין אדמ. פאר „סאליד".

א אינטעליגענטער יונגערמאן בעהערשט פויליש שרייבט שנעל אויף א מאשין, קאן ערפילען א פונק-ציע פון האנדעלס- אדער פארא-אנגעשטעלטען זוכט בעשעפטיגונג געגען בעשיידענע בעלוינונג. גוטע רעפערענצען. אפערטע זאין דער אדמיניסטרא-ציע אונטער „י. ה." 3

א שטריקער-ארבייטער צו האנד-פע-דע מאשין ווי אויך א לערן-יונגעל ווערען געזוכט אין דער סוועטער-פאבריק קאנסטאנטינער 9.

כ'זוך בעשעפטיגונג — בעשיידענע בעלוינונג, כ'בעזיץ בוכהאלטעריע, פויליש, בעקאנט אין דער קאלאניאל-דעליקאטעסען בראנזשע. גוטע רעפערענ-צען. אפערטען אין אדמ. אונטער „א. ס." 6785

א מעדעל פון אנשטענדיגע עלטערען זוכט א פאסטען אלס פערקויפערין פאר א קליינעם געהאלט צו ערפאהרען ביי זנאמיראווסקי ציגעל-גאס 5, אין רעסטאראציע.

א פעהיגער ארטאדאקסישער יונגערמאן זוכט א פאסטען אין א געשעפט, ביורא אדער פאבריק גע-גען קלענסטען לוין. מיט די בעסטע רעפערענצען. אפערטען אונטער „פעהיג" אין אדמ. 6824

א יונגערמאן זוכט א פאסטען בעקאנט אין דער קאלאניאל-בראנזשע מיט גוטע רעקאמענדאציעס מיט קויציע. צו ערפאהרען אין אדמינ. 6791

לאקאלען

אנ'ארט צו שלאפען פאר איינעם אדער 2 יונ-געלייט ווי אויך א מעבלירט צימער פאר א יונג פארפאלק איז אפצוגעבען. צו ערפאהרען קילינ-סקי 33, וו. 15.

איבערצוגעבען פון זאפארט א שטוב מיט א קוך ביי הערשקאוויטש, ליפאווא 31, צו טרעפען פון 10 פריה ביז 9 אווענד.

אפצוגעבען פון זאפארט א גרויסען קעלער פון 3 אפטיילונגען, ספעציעל געאייגנעט פאר קויהלען און האלץ, ווי אויך פאר אנ'אנדער'ע אונטערנעה-מונג, צו ערפאהרען נאוואמייסקא 21, אין קויהלען סקלאד.

לאזשי קענען בעקומען 2 אנשטענדיגע יונ-געלייט. צו ערפאהרען ביי ברעסלער, נאוואמייסקא 26, פראנט 3-טען שטאק.

א גרויס צימער פון צוויי פענסטער מיט אלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען פון זאפארט זשע-ראמסקיעגא 39 וו. 18.

א צימער פון נאר-לודקא ביז פלאץ וואלנאש-טשי, 1-טער אדער 2-טער שטאק געווינשען פראנט ווערט געזוכט צו מיטען. אפערטען אונטער „צימער".

פראנט - לאקאלען אויף ביורא'ס, לאגערען אין אנ'ערשטקלאסיג הויז צו פערמיטען. טעלעפאן נומער 71-181.

ארטאדאקסישע סטודענטין, פון ווארשאווער או-ניווערזיטעט ערטיילט לעקציעס ביז 7 קלאסען גימ-נאזיע, זעהר ביליגע פרייזען. „רענאמא", פיעטרי-קאווער 7.

---

2 צימערען און קוך איז פון זאפארט איבער-צוגעבען מיט זעמטליכע בעקוועמליכקייטען זשעלאזנא 8א, וואוינונג 17.

א שעהן מעבלירט צימער צו שלאפען פאר א קאוואליר, פאלודניאווא 20 וו. 72. 2-טער הויף, לינקס איינגאנג.

פערשידענעס

7-ער שטריק-מאשינען אויף אבנוץ ווערט גע-זוכט, אפערטען אין אדמינ. אונטער „מאשינען".

איך קויף און פערקויף נייע און גענוצטע זא-קען-מאשינען אויך זעמטליכע רעפעראטורען אויך ספאדט „אמעגא" קינדערישע און גרויסע, ד"ר קו-פערמאן, פראנציסקאנער 28.

בוכהאלטעריע איינפאכע און דאפעלטע צוזאמען מיט מאשין-שרייבען לער זאיך אויס גרינדליך פאר 25 זלאטעס. מיט א פערקירצטער מעטאדע אין פער-לויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין שרייבען גרינדליכער קורס 6 זל. מיר ערטיילען אויך פויליש, דייטש, פראנצויזיש, און האנדעלס-אריטמעטיק. קי-ליגסקיעגא 50, קווער-אפיצינע, ערשטער שטאק.

איך בארג ארויס באלאווע און חופה-קליי-דער צו ביליגע פרייזען אין מיין ערשטקלאסיגע פרא-צאווניע ב. מינץ זגערזשער 28.

אכטונג טריקא און סוועטער-פאבריקאנטען!! עס ווערט אנגענומען אין אונזער מעכאנישער בייערייי צו נייהען טריקא-וועש און סוועטערס אויך רעפארי-מע זאויף א „אוניאן" גומי-מאשין. צו ביליגע פרייזען. טעלעפאן 101.34.

ראשעל-פאבריקאנטען! עס ווערט אנגענומען צו שפאנען פארעוועז אין פערשידענע בריטען טרי-קא-ווארע. טעלעפאן 34-101.

א שפאן-פרעס 90 אויף 80 מיט פליטען און אנ'אויווען צו פערקויפען. טעלעפאן 10134.

מודעה: אדמו"ר יוסף ברוך ריבאק, וואס וואוינט אין לאדז פאמארסקא 33 איז געפאהרען צו דער יאהרצייט פון זיידען אדמו"ר זצ"ל מ'וואל-באריש, וואס דער אהל איז אין פיעטריקאוו. די יאהרצייט קומט אויס ב' נח א דר"ח חשון און קומט נאך אויף שבת בראשית קיין פיעטריקאוו און וועט איינשטעהן ביי הענעך הארן. שבת פרשת נח וועט ער צוריק זיין אין לאדז. בעמערקונג: דעמזעל-בען טאג קומט אויס די יאהרצייט פון זוהן פון אדמו"ר מ'וואלבאריש וואס דער אהל געפינט זיך אין ליקאווע. 6797

אנאנסען-פרייז פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . 60— . . . 4
פאר א מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—12 . . . 18— . . . 8
איטער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6–זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען ביטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.